

Årsrapport

137. regnskapsår

2015

← ← ←
Kaffe
rundt hjørnet

Innhold

Nær og fremgangsrisk.....	4
Organisasjon.....	6
Tidslinje.....	9
Kapitalmarked.....	10
Personmarked.....	12
Bedriftsmarked.....	14
Bankens samfunnsansvar.....	15
Fana Sparebank nær - der du er.....	20
Finansielle tjenester og samarbeidende selskaper.....	22
Redegjørelse om foretaksstyring.....	24
Regnskap & noter.....	26
Revisors beretning.....	110
Kontrollkomiteens beretning.....	112
Erklæring fra styret og adm.banksjef.....	113

Grafisk produksjon: Bodoni
Miljømerket trykksak 2041 0699
Foto: Tove Lise Mossestad

Nær og fremgangsrik...

Fana Sparebank skal være en lønnsom og solid bank som er attraktiv for våre kunder, kapitalmarkedsinvestorer og medarbeidere. ▶

Bjørn Aage Innstrand ▶ Fana Sparebank

6. februar kl. 08:55

Gratulerer Lisbet med "Hjem til kunden" 🎉🎉🎉

Fana Sparebank presenterer i år sitt 137. årsregnskap. Banken har lagt bak seg et år med høy aktivitet, positiv utvikling og gode resultater fra kjernevirksomheten. Tross markedsuro og negativ verdiutvikling på finansielle instrumenter, er årsresultatet likevel akseptabelt. Med en total kapitaldekning på 18 prosent og en ren kjernekapitaldekning på 14,5 prosent er banken godt kapitalisert, og tilfredsstillende de regulatoriske kravene. Det er likevel fortsatt fokus på å ha et aktivt forhold til kapitalmarkedene, slik at fremtidig vekst blir realisert med en solid kapitalbase. Bankens generelle utvikling er positiv og i tråd med de langsiktige vekstambisjoner som styret og administrasjonen legger til grunn.

Banken opererer i et spennende marked. Vårt markedsområde er Bergen med omliggende kommuner. Med en markedsandel innenfor privatmarkedet på om lag 10 prosent har banken et stort vekstpotensial i eksisterende marked. Når vi i tillegg tar hensyn til at det skal bo 100.000 flere mennesker i Bergen i 2030, er vekstpotensialet stort. Dette gir et godt utgangspunkt for videre vekst og utvikling.

For Fana Sparebank ble 2015 et år hvor vi styrket vår posisjon i markedet. Året var preget av tilstrømming av kunder, god utlånsvekst, lave tap og god soliditet. Jeg vil takke både nye og eksisterende kunder for den tilliten dere har vist oss. Bank handler om gjensidig tillit.

Konkurranse er bra, og vi opplever fremdeles en sterk konkurranse-situasjon mellom bankene. Fana Sparebank skal ha konkurranse-dyktige betingelser både i person- og bedriftsmarkedet, men som en liten utfordrer i markedet kan vi ikke forsvare å ha beste

pris til enhver tid. Press på bankens rentenetto fører til at det vil bli enda viktigere for banken å øke inntektene fra annen virksomhet enn kapitalformidling. Salg av forsikring, fond og leasing vil bli viktige inntektskilder for banken i tiden fremover.

Fana Sparebank ønsker å være en engasjert samfunnsaktør. Som sparebank har vi både et økonomisk og allmennyttig formål. Det betyr at vi gjennom vårt gaveinstitutt har mulighet til å føre midler tilbake til lokalsamfunnet og innskyterne, og på den måten kunne bidra til vekst og utvikling i vår region. I tillegg til den ordinære gaveutdelingen lanserte vi våren 2015 gavekonseptet *Velfortjent!*. Her belønnes intetanende personer som har ytt en spesiell innsats med en gave. Fana Sparebank har også startet en bredt anlagt prosess med tanke på å tydeliggjøre bankens profil innen samfunnsansvar, klima og miljø. En effekt av dette er bankens miljøsertifisering som Miljøfyrtårn i 2015.

Finansbransjen lever i en stadig mer teknologibasert virkelighet. En stadig større andel av transaksjonene blir gjennomført med mobiltelefon. Vi er opptatt av å ligge i forkant av utviklingen. I dag bruker vi sosiale medier og chat aktivt i kommunikasjon med våre kunder. Målet er å legge best mulig til rette for økt selvbetjening, samtidig som vi er tilstede for kunden når de trenger oss, og på de arenaene som kundene selv forventer å kunne bruke. Dette er et viktig bidrag for å sikre god og langsiktig utvikling i bankens konkurranseevne. Som følge av teknologit utviklingen, har bransjen også fått en utfordring knyttet til håndtering av de ikke-digitale kundene. For å hjelpe spesielt den eldre generasjonen, lanserer banken i disse dager den *ikke-digitale mobilbanken*, der banken

Ekonto
Enkle prosedyrer
Første bank
Tilgjengelig
Sparebank

Ole Christian Børke Skjold ▶ Fana Sparebank

11. mars 2015

Den siste oppdateringen til mobilbank-appen deres var en fryd å for øyet. Og at vi endelig kan bruke BankID på mobil til innlogging var veldig fint om etterlengtet. 😊

Kenneth Langeland ▶ Fana Sparebank

20. mars 2015

Likte den nye mobilbanken, slipper endelig kodebrikken til da eg bruker mobilbank til. 😊

gjennom en nyanskaffet elbil tilbyr å kjøre hjem til de kundene som ønsker hjelp til å få utført sine banktjenester.

Bankens visjon – *Nær der du er*, betyr at vi skal holde på den gode og nære relasjonen uansett hvilken kanal du som kunde velger å møte oss på. En spennende utfordring. Bankens forretningsidé sier at Fana Sparebank skal være en selvstendig og nær sparebank, som skaper verdi gjennom den gode kundeopplevelsen. Vi skal gi god avkastning til våre eiere gjennom bærekraftig virksomhet og lønnsom drift. Vi skal være en positiv bidragsyter til samfunnet rundt oss. Sammen med bankens kjerneverdier, *Ekte, Nytenkende og Smidig*, vil vi bidra til å synliggjøre Fana Sparebank.

Bruk av ny teknologi og digitale løsninger er en del av hverdagen vår, og i 2015 ble det satt mye fokus på delingsøkonomi. Delingsøkonomien utfordrer eksisterende forretningsmodeller i flere bransjer. Den digitale utviklingen krever rask omstillingsevne og nye måter å jobbe på. Kundernes forventninger øker og de stiller stadig nye krav til oss. Det liker vi. De ansatte må forholde seg til kontinuerlige omstillingsprosesser. Kompetanse er ferskvarer som utvikles og fornyes fortløpende, og de interne arbeidsprosessene må effektiviseres i takt med den digitale utviklingen for å tilfredsstille kundernes krav til tilgjengelighet og respons. Det er menneskene i kombinasjon med effektiv bruk av teknologi som kommer til å utgjøre forskjellen. De menneskelige ressursene kan brukes der de har sin styrke, nemlig i relasjonsbygging og i å tilføre kundeopplevelse som en sentral dimensjon av det å velge nettopp Fana Sparebank som finansiell partner og rådgiver. Vi skal lykkes med å være nær kunden i alle kanaler.

Ved inngangen til 2016 preger økonomiske nedgangstider våre omgivelser, noe som vil påvirke næringslivet i regionen i det korte bildet. Siden banken i svært liten grad har direkte kreditt-eksponering innenfor olje- og oljerelaterte næringer og engasjementsgjennomganger viser at kredittkvaliteten er god, forventer banken kun en marginal økning i tapene i 2016. Det er likevel grunn til å følge utviklingen nøye. Mens det i enkelte sektorer iverksettes kraftige omstillingstiltak, opplever andre deler av næringslivet forbedrede vilkår. Det er med andre ord et blandet bilde som beskriver den nærmeste fremtiden. Dette stiller krav til oppmerksomhet når bankens virksomhet skal utøves med behørig hensyn til risiko og god rådgiving ovenfor våre kunder. Jeg tror at dette gir muligheter for at 2016 blir et godt år for banken.

Til slutt vil jeg takke bankens dyktige og lojale medarbeidere for godt utført arbeid. Videre den enkelte for positiv vilje til den omstilling og utvikling som kreves for å øke bankens konkurransekraft og for å bevare vår selvstendighet. Jeg opplever at det er en positiv forståelse for dette i hele organisasjonen.

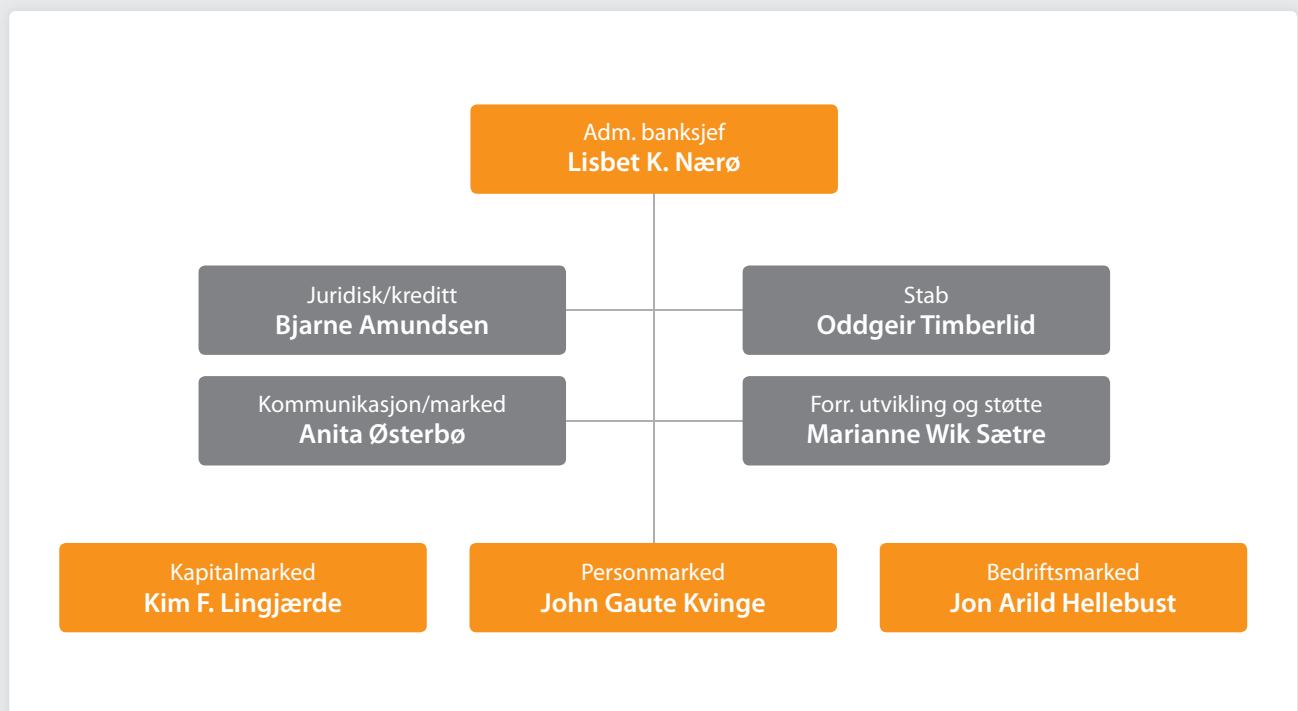
Lisbet K. Nærø
Adm. banksjef Fana Sparebank

Ledergruppen i Fana Sparebank (fra venstre): Jon Arild Hellebust, Marianne Wik Sætre, Bjarne Amundsen, Kim F. Lingjærde, Lisbet K. Nærø, John Gaute Kvinge, Anita Østerbø og Oddgeir Timberlid.

Organisasjon

FUNKSJONSOVERSIKT PR. 1.1.2016

Ledergruppen

REGNSKAPSÅRET 2015

Lisbet K. Næro

(født 1963)

Administrerende banksjef

Næro tiltrådte som adm. banksjef i april 2014. Hun kom da fra stillingen som konsernsjef i Tide ASA, og har mange års erfaring fra lederstillinger innen finans og transportsektoren. Hun har bl.a. vært administrerende direktør i BN Bank ASA, konserndirektør i SpareBank1 SR-Bank, BNR/Fjord Line AS og Sparebanken Vest.

Næro er utdannet siviløkonom fra Norges Handelshøyskole og har en MBA fra University of Central Florida, samt tilleggsutdannelse fra det juridiske fakultetet i Bergen og Harvard Business School.

Jon Arild Hellebust

(født 1972)

Banksjef Bedriftsmarked

Hellebust tiltrådte som leder for bedriftsmarkedet januar 2016. Hellebust har finansiert bedrifter i hele Hordaland de siste 15 årene. Sist som regiondirektør ved bedriftsmarkedet i Sparebanken Vest.

Hellebust er siviløkonom fra Norges Handelshøyskole og har lederutdanning fra forsvaret.

Anita Østerbø

(født 1972)

Kommunikasjon og marked

Østerbø ble ansatt som markedsjef i 2007 og har lang erfaring innen ulike bransjer som finans, media og kommunikasjon, bl.a. som salgssjef i Bergensavisen AS. Hun har i dag overordnet ansvar for kommunikasjon og marked herunder blant annet bankens kundesenter.

Østerbø har en Executive MBA in Brand Management fra NHH og en Bachelor i markedskommunikasjon fra BI.

John Gaute Kvinge

(født 1960)

Banksjef Personmarkedet

Kvinge tiltrådte som banksjef i juni 2006. Han kom da fra stillingen som administrerende direktør i Bergen Taxi, og har fra tidligere mange års erfaring fra ledende stillinger innen forsikringsbransjen, bl.a. som økonomidirektør i Gjensidige-gruppen. Kvinge er utdannet siviløkonom fra Norges Handelshøyskole.

Kim Fordyce Lingjærde

(født 1959)

Banksjef Kapitalmarked

Lingjærde tiltrådte som finanssjef i mai 2005. Han har 30 års erfaring fra ulike stillinger innen bank og finans. I Bergens Skillingsbank/ Bergensbanken, senere Handelsbanken, var han administrasjonssjef og direksjonssekretær og hadde også ansvar for IR. Lingjærde er utdannet siviløkonom fra Norges Handelshøyskole med fordypning innen finans, informasjonssystemer og regnskap.

Oddgeir Timberlid

(født 1963)

Stab

Timberlid tiltrådte som økonomisjef og leder for Konsernstøtteavdelingen i april 2011. Han ble ansatt i banken som leder for risikostyring i mars 2008. Han har også erfaring som banksjef og leder fra konsernregnskapsavdelingen hos Christiania Bank og Kreditkassen og i revisjonsavdelingen hos Ernst & Young og Deloitte. Timberlid har høyere revisorstudium (statsautorisert revisor) fra Norges Handelshøyskole.

Marianne Wik Sætre

(født 1979)

Forretningsutvikling og forretningsstøtte

Marianne Wik Sætre tiltrådte som leder for Forretningsutvikling og forretningsstøtte i mars 2015. Marianne har erfaring fra blant annet Frende Forsikring, Storebrand og Capgemini Consulting.

Hun har solid kompetanse innen strategi- og prosessforbedringsprosjekter i en rekke bransjer og organisasjoner.

Marianne er Cand.merc og siviløkonom fra Norges Handelshøyskole, med hovedfag innen strategi, organisasjon og endringsledelse.

Bjarne Amundsen

(født 1970)

Leder kreditt og juridisk

Kreditsjef fra August 2014. Ansatt i 1997, senest som Nestleder bedriftsmarked. Amundsen er utdannet siviløkonom fra Norges Handelshøyskole.

Medlemmer av styret

REGNSKAPSÅRET 2015

Styret i Fana Sparebank (fra venstre): Kjerstin Fyllingen, Asbjørn Reinkind, Nils Magne Fjereide, Janne Vangen Solheim, Peter Frølich og Aase Gjemsdal.

Styret:

Nils Magne Fjereide (leder)
Peter Frølich (nestleder)
Asbjørn Reinkind

Kjerstin Fyllingen
Janne Vangen Solheim
Aase Gjemsdal (ansattes rep.)

Varamedlemmer:

Arnstein Bjørke
(fast møtende 1. vararepresentant)
Nina Askvik (2. vararepresentant)

Dorte Nørgaard Madsen
(3. vararepresentant)
Arnt Hugo Knudsen (fast møtende
ansattes representant)

Medlemmer av forstanderskapet

Anne Carlsen (leder)
Grethe Utkilen (nestleder)
Arne Godal
Erik Fossum Færevaaag
Linda Midtun
Unni Vågstøl
Marianne S. Herland
Helga Raa
Bjørn-Frode Schjelderup
Kjell Frønsdal
Kenneth Vågenes
Halstein Aadland

Varamedlemmer:

Aagot Monsen
Stein Walle
Stein Arne Risa
Anita Bratlie

Kommunevalgte:

Anne Lorgen Riise (H)
Per Stiegler (A)
Helene G. Wathle Kongshavn (Frp)

Varamedlemmer:

Eivind Hermansen (H)
Kuberan Thurairajah (SV)
Petter Eltvik (Frp)

Ansattes medlemmer:

Tove-Mette Lexander
Kim Lingjærde
Anita Hjelle
Hege M. Olsen
Hanne Magnussen

Varamedlemmer:

Nina Solheim
Pia Etim
Bjarte Flaten

Medlemmer av kontrollkomité og valgkomité

Kontrollkomité

Jan Ohldieck (leder)
Trine Gravdal Lie
May Britt Tabak

Varamedlem

Siren Vågstøl

Forstanderskapets valgkomité

Per Stiegler (leder)
Helga Raa
Kjell Frønsdal
Arne Godal
Hege M. Olsen
(ansattes representant)

Varamedlemmer

Bjørn-Frode Schjelderup
Anne Lorgen Riise
Tove-Mette Lexander
(ansattes representant)

Innskytervalgkomité

Arne Godal (leder)
Linda Midtun
Kenneth Vågenes

Varamedlem:

Erik Fossum Færevaaag

JANUAR:

Inngåelse av sponsorsamarbeid Bergen og Hordaland Turlag

MARS:

Lansering av ny gaveutdeling:

MAI:

• Vi er stolt sponsor av 7-fjellsturen.

• Arbeidsmetodikken Lean ble innført og banken tok i bruk elektroniske tavler som arbeidsverktøy.

SEPTEMBER:

Vi får nytt callsenter - nytt og enklere telefonnummer

SEPTEMBER:
Vi setter ned renten

DESEMBER

• Jon Arild Hellebust blir ansatt som ny leder på Bedriftsmarked

FEBRUAR:

- Årsfest
- Ny mobilbank
- Renteswap BM

APRIL:

- Ny leder Forretningsutvikling og - støtte Marianne Wik Sætre.

- Vi deler ut 3 mill. til barn og ungdom

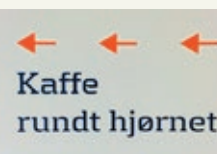

MAI:
Vi setter ned renten

JUNI

- Vi ønsker kundene velkommen til det nyoppussede kontoret vårt på Nesttun

AUGUST

Fana Sparebank blir sertifisert som Miljøfyrtårn.

OKTOBER

Vi starter arbeidet med å effektivisere og standardisere interne arbeidsprosesser på personmarked.

NOVEMBER

Fana Sparebank vinner forsikringskonkurransen «Tour De Frende» for beste kundesenter og salg av Liv forsikring (best av 15 Frende-banker).

Kapitalmarked

Innskudd har vært Fana Sparebanks viktigste finansieringskilde siden den spede begynnelse i siste halvdel av 1800-tallet. Dagens bankvirksomhet innebærer likevel at tilgangen på kapital fra andre enn innskyterne er helt nødvendig.

I 2015 er det skjedd et skift i kostnadsutviklingen for bankenes samlede finansiering. Høyere kredittrisikopåslag påvirker både bankens kostnadsside og prisingen av utlån til kunder. Et historiske lavt rentenivå ble omgangstenen i 2015, noe som forventes å fortsette de nærmeste årene.

Banken som kapitalgrossist

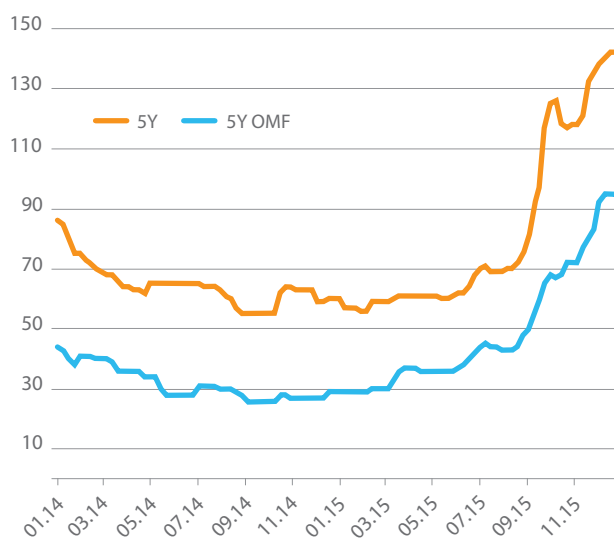
Da sparebankene vokste frem på 1800-tallet, var en viktig motivator å hjelpe folk med å sette til side midler for å trygge alderdommen. Innskyterne i sparebanker fikk også innflytelse som medlemmer av forstanderskapet. Innskuddsmidlene fra publikum var lenge den eneste kapitalkilden bankene hadde til å drive utlånsvirksomhet. I dag utgjør innskuddene i Fana Sparebank 10,3 milliarder kroner, eller omtrent 60 prosent av utlånsvolumet. Resten av bankens likviditetsbehov dekkes ved å låne pengene fra andre. Det skjer hovedsakelig gjennom utstedelse av obligasjoner. Fana Sparebank har utstedt obligasjonslån for rundt 8,4 milliarder kroner fordelt på 23 ulike lån, og må således sies å operere i et grossistmarked. Kjøperne av disse obligasjonene er pensjonskasser, pengemarkeds- og obligasjonsfond, andre banker og profesjonelle investorer.

Kostnaden banken betaler for innlån er bestemt av markedsforhold generelt og investorenes kredittvurdering av banken spesielt. Når det gjelder sistnevnte, teller det positivt at vi har en god, offisiell rating fra Moody's. Som en liten aktør betaler vi imidlertid en marginalt høyere pris enn de store regionbankene, men det er markedets generelle prising av kredittrisiko som spiller størst rolle for alle. Kredittrisikotillegget øker med løpetid. Således koster det mer å 'kjøpe lange penger' enn å utstede et 12-måneders sertifikat.

I 2015 oppstod et relativt drastisk trendskifte i kredittrisikopåslaget. Etter en sammenhengende reduksjon i risikopremien siden 2012, snudde det i 2015. Fra høsten tok økningen kraftig av. Mens kredittrisikopåslaget utgjorde ca. 0,60 %-poeng i mai, skjøt det i været til 1,45 %-poeng ved årsskiftet. Prisøkningen gjør seg umiddelbart gjeldende for all ny finansiering, herunder hver gang et løpende sertifikat eller obligasjonslån skal refinansieres. Økningen har gjort seg gjeldende både for de ordinære obligasjonene som utstedes av banken og for de særskilt sikrede obligasjonene som utstedes av konsernets boligkreditselskap. Kostnadsutviklingen

Kapitalmarked er ett av tre forretningsområder i Fana Sparebank. Avdelingen har ansvar for konsernets likviditets- og markedsrisiko. Dette innebærer i hovedsak å sikre at banken har tilgjengelig likviditet til enhver tid, samt å forvalte konsernets likviditetsbeholdning. Disse oppgavene skal løses i tråd med lovkrav, løpende regulatoriske forhold og interne rammer og retningslinjer. I tillegg håndteres innskudd og bankens leveranser av plasseringsprodukter og kunders verdipapirhandel.

Kredittrisikopåslag

FIGUR: Grafen viser utviklingen i kredittrisikopåslaget i 2015. Kurvene representerer marginpåslag for ordinære, usikrede obligasjoner og obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) med 5 års løpetid. Skalaen er basispunkter der 50 punkter leses som 0,50 %-poeng.

Ole Christian Bjørke Skjold ▶ Fana Sparebank

11. mars 2015

Den siste oppdateringen til mobilbank-appen deres var en fryd å for øyet. Og at vi endelig kan bruke BankID på mobil til innlogging var veldig fint om etterlengtet. 😊

på bankens finansiering vil påvirke prisen på bankens kunderttede tjenester, både for innskudd og utlån.

Kapitalforvaltning og likviditet

Helt siden finanskrisen i 2008 har det pågått en gradvis innføring av nye regulatoriske krav som har til hensikt å styrke bankenes soliditet og evne til å klare seg i perioder der kapitalmarkedene ikke fungerer. Til sistnevnte kategori hører likviditetskravet Liquidity Coverage Ratio (LCR). Etter en mangeårig tilpasningsperiode, ble den formelle innfasingen av LCR iverksatt i 2015. LCR innebærer at bankene til enhver tid skal sitte med en likviditetsbuffer som skal dekke en krisesituasjon av kort varighet. Likviditetsbufferen består av innskudd i Norges Bank og andre banker, samt store beholdninger av svært likvide verdipapirer, bl.a. statsobligasjoner og særskilt sikrede obligasjoner. Fana Sparebank har en likviditetsbuffer som varierer mellom 2,5 og 3 milliarder kroner. Det dekker kravet til LCR i tillegg til interne rammer for styring av bankens likviditetsrisiko. Beholdningen av verdipapirer blir påvirket av de samme faktorene som bankens innlån. Den kraftige økningen i risikopåslaget i 2015 hadde som effekt at de langsiktige verdipapirbeholdningene i bankens likviditetsportefølje gjennomgikk en

kraftig verdjustering. For bankens langsiktige plasseringer vil verdiendringene i 2015 være urealiserte, og det forventes høy grad av verdigjenvinning frem mot de enkelte obligasjonenes ordinære forfall.

Renteutsikter

Lave renter er fortsatt gjeldende latin når 2015 oppsummeres og 2016 skal vurderes. Norge beveger seg i retning av negative renter, men man skal være oppmerksom på at dette gjelder visse former for innskudd. Når renten, det være seg Norges Banks styringsrente eller pengemarkedsrenten uttrykt ved Nibor, går mot null, vil risikopåslag utgjøre en mer fremtredende del av prisbildet. Legges det siste året til grunn, er renten falt, mens risikopåslaget er økt. Samlet sett er nivået, eller kostnaden, økt. Dermed vil vi kunne oppleve situasjoner der kostnaden på lån øker til tross for fallende rente. For innskudd, der risikopåslag har mindre innflytelse på prisfastsettelsen, kan det bli fortsatt nedjustering. For lån til boligformål er både flytende rente og fastrenteavtaler på historisk lave nivåer.

Personmarked

– markeds- og kundeutvikling

Fana Sparebank har over tid bygget opp en sterk posisjon som bank- og boliglånsleverandør i Bergensområdet.

Gjennom salg av bank- og finansieringsløsninger i tillegg til forsikringsprodukter og et bredt utvalg av fonds- og spareprodukter, fremstår Fana Sparebank som en totalleverandør av finansielle tjenester til personmarkedet.

Hovedmålgruppen er familiesegmentet hvor vi skal være tilstede og tilby gode og tilpassede løsninger uavhengig av hvor man er i livsløpet. Helt fra den første etableringen og frem til man gjerne velger å bytte ut eneboligen i en mere lettstelt leilighet skal banken tilby personlig godt tilpassede løsninger innen boligfinansiering, langsiktig sparing, person- og skadeforsikring.

Bankens 5 personmarkedsavdelinger på Nesttun, Straume, Lagunen, Åsane og Sentrum har jobbet systematisk for å skaffe nye kunder til banken. Det har vært jobbet aktivt mot samarbeidspartnere på jakt etter nye kunder. Det er derfor ekstra gledelig at kundeundersøkelser kan bekrefte at de fleste nye kunder velger Fana Sparebank som sin nye bank som en følge av anbefalinger fra eksisterende kunder i Fana Sparebank. Eiendomsmeglerne som er tilknyttet Fana Sparebank Eiendom tilfører også banken mange nye og gode kunder. Dette viser at vår kontormodell hvor eiendomsmeglere samlokaliseres med bankens kunderådgivere gir resultater. Over 40% av kjøperne av de eiendommer som ble lagt ut for salg av Fana Sparebank Eiendom ble finansiert av banken. Denne andelen har økt jevnt og trutt de senere år og ventes gjennom målrettede tiltak å kunne økes ytterligere i tiden videre fremover. Synergieffekten er nesten like stor motsatt vei – ca 1/3-del av Fana Sparebank Eiendom sine oppdrag har sin opprinnelse i anbefalinger og tips fra bankens kunderådgivere.

I 2015 ble det etablert nærmere 1600 nye personkundeforhold i banken. En stor del av disse kom som en følge av ny-/reetablering i aldersgruppen 25–40 år. Det er gledelig å kunne konstatere at en stor del av våre nye kunder også i 2015 kom fra satsningsområdene i Åsane og på Sotra.

Utlånsveksten mot privatmarkedet har vært 6,2% siste året, som er på nivå med kredittveksten i samfunnet totalt sett. Fana Sparebank har med dette opprettholdt sin markedsposisjon i 2015.

Endringer i kundedadferd

Kundenes adferd knyttet til bruk av banktjenester endres i stadig raskere tempo. Markedet forventer tilstedeværelse med enkle, effektive og brukervennlige selvbetjeningsløsninger i alle kanaler og på alle flater. Dette stiller store krav til oss som bank og fordrer en offensiv tenkning i tilknytning til bruk av ny teknologi. Fana Sparebank lanserte i mars 2015 ny Mobilbank og i juni ble Kjapp betaling lansert som en ny funksjonalitet i Mobilbanken.

Vi beveger oss stadig i retning av mindre bruk av kontanter i samfunnet. Dette har vi tatt konsekvensen av og erstattet den tradisjonelle bankespedisjonen med selvbetjente automatløsninger. Bankens ressurser benyttes etter hvert i langt større grad til

Tanja Clifford

@TanjaClifford

Hvem andre har en super rådgiver i banken, som tom henter deg på busstopp pga byggingarbeid?!? @fanasporebank dere er digg! #100%

TusseLabben

Apr 07, 2014

Elsker at @fanasporebank har chat-funksjon på nettsiden! Mye enklere å få svar på dumme spørsmål da!

utadrettet og personlig oppfølging av eksisterende kunder samt aktiviteter for å skaffe banken nye kunder og økt forretningsvolum. I siste del av året er det lagt ned et betydelig prosjektarbeid innen personmarkedsområdet hvor arbeidsprosesser og arbeidsdeling er gjennomgått, alle steiner er snudd, forenklinger er blitt implementert og nye arbeids- og støtteverktøy utviklet. Dette som et virkemiddel for at en langt større del av bankens samlede ressurser skal kunne brukes på direkte kunderettede aktiviteter – nær og tilpasset personlig oppfølging og god kundepleie.

Fremtidsutsikter

Rekordlav boliglansrente, sterk vekst i husholdningenes disponible likviditet og lav boligproduksjon ga et videre løft i boligprisene. I

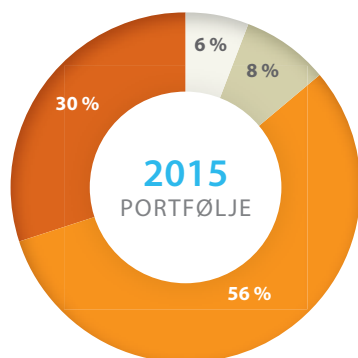
Bergen økte boligprisene med 4,5 % i 2015. Etter hvert som vi ser effektene av den lave oljeprisen og krisen i oljeservicesektoren brer om seg, kan vi imidlertid observere en utflating og stedvis også nedgang i boligprisene i vårt markedsområde. Dette i kombinasjon med økende arbeidsledighet, effekten av den importerte inflasjonen og forventet reallønnsnedgang vil stille betydelige krav til oss som finansiell rådgiver og samtalepart (i kundedialogen). Det er i slike utfordrende tider at vår personlige tilstedeværelse, kompetanse og kunnskap om lokalk markedet skal gjøre oss i stand til å betjene våre kunder på den beste måte. Vi bryr oss (om våre kunder) og skal sammen med våre kunder finne frem til de beste løsninger uavhengig av hvilken situasjon kunden befinner seg i.

Bedriftsmarked

Bedriftsmarked i Fana Sparebank består av totalt 11 medarbeidere – fordelt på 8 bedriftsrådgivere, 2 forsikringsrådgivere og leder for avdelingen. Avdelingen er en effektiv, kompetent, og forutsigbar samarbeidspartner for kunder i Bergensregionen.

Ved årsskiftet utgjorde andel utlån til bedriftsmarked 25,9 %, mot 25,3 % ved utgangen av 2014. Utlånsveksten i 2015 var 9,3 %, mot 5,4 % året før.

Porteføljen er fordelt på følgende segmenter:

- Borettslag
- Prosjektfinansiering
- Eiendomsfinansiering
- Bedriftsfinansiering

Bedriftsfinansiering utgjør bransjene industri, entreprenør, varehandel, transport og tjenesteytende næringer. Banken har valgt å ikke tilby finansiering direkte til fiskeri og shipping.

I 2015 er den største endringen i porteføljen redusert andel innenfor prosjektfinansiering. Bakgrunnen for denne reduksjonen er at færre nye prosjekter er igangsatt det siste året, samtidig som at banken bevisst har valgt å redusere innenfor dette segmentet.

Kvaliteten i porteføljen har hatt en positiv utvikling, og andel engasjement innenfor

de svakeste risikoklasser har gått ned i løpet av året.

For 2015 var tapene lavere enn i 2014 – tapsgraden ble redusert fra 0,35% til 0,24%.

Gruppeavsetninger er økt til kr 3,5 mill. som følge av nedgang i olje- og oljereelatert virksomhet. Fana Sparebank har begrenset eksponering mot oljebransjen. Det forventes imidlertid at andre bransjer påvirkes indirekte. Lav kronkurs har stimulert eksportrettet virksomhet, og mange næringer opplever positiv utvikling.

Bedriftsmarked oppnådde en gjennomsnittlig rentemargin på 2,22 prosent i 2015. Marginen er noe svakere enn ønskelig på sikt, og er en funksjon av sterk konkurranse i markedet.

Utvikling fremover

Bedriftsmarked har hatt en jevn økning i utlånene de senere år, men med lavere takt enn kredittveksten. Dermed har markedsandelen hatt en fallende tendens. Det er en uttalt målsetting å endre trenden for å øke markedsandelen til gode bedrifter i markedsområdet.

Fana Sparebank har gjennomført en reorganisering av avdelingen og ledelsen. Det er også iverksatt endringer i arbeidsmetodikk som til sammen gir forventninger om forbedret struktur og operasjonalisering av virksomheten. Ved å følge en spesifikk og systematisk plan skal vi kombinere det beste av å beholde gode, eksisterende kunder og å hente inn nye. Det legges vekt på at arbeidsmetodikken sikrer god gjennomføringsevne, med optimal aktivitet i relasjonsarbeidet. God kundeopplevelse vil stå sentralt for å styrke posisjonen til bedriftsmarked i årene som kommer.

Fana Sparebank skal satse på små og mellomstore bedrifter med fokus på eierskapet. For å oppnå høy kredittkvalitet, er det avgjørende å finansiere bedrifter med gode eiere. Fana Sparebank skal tilby skreddersydd finansiering til eiere, ansatte og bedriften. Fra bankens side er det også et prioritert mål å ha bedrifter som helkunder.

Fana Sparebank skal vinne markedsandeler gjennom dyktige rådgiverteam som sikrer god kundeopplevelse. Dette skal vi gjøre gjennom å forsterke og utvikle de av bankens egenskaper som gjør at Fana Sparebank blir et foretrukket valg for bedrifter.

Tanja Clifford
@TanjaClifford

Hvem andre har en super rådgiver i banken, som tom henter deg på busstopp pga byggingsarbeid?!? @fanasporebank dere er digg! #100%

Bankens samfunnsansvar

Samfunnsansvarsrapport 2015

Fana Sparebank er et finanskonsern med egen kjernevirksomhet innenfor tradisjonell bankdrift. I tillegg har konsernet heleide datterselskaper som utøver beslektet virksomhet, Fana Sparebank Boligkreditt AS, samt eiendomsmegling og regnskapsføring. Konsernet har dessuten strategisk viktige eierandeler i produkselskaper innen forsikring, verdipapirhandel og annen finansieringsvirksomhet. Banken søker å ivareta sitt samfunnsansvar ved direkte utøvelse eller ved å påvirke til samme for hele virksomheten.

Bankvirksomheten

Fana Sparebanks primærvirksomhet faller innenfor begrepet tradisjonell bankdrift. I dette ligger tjenester og produkter innen innskudd, utlån og kredittgivning, samt betalingsformidling. Kredittgivning ansees å være den delen av bankdriften som i størst grad berører samfunnet og bankens overordnede og uttalte ansvar. Fana Sparebank tilstreber seg å utvise en ansvarlig praksis innen kredittgivning. Dette gjelder i særlig grad hensynet til lån til private, hovedsakelig boliglån. Bankens retningslinjer for kredittgivning innebærer blant annet en grundig vurdering av kundens økonomiske situasjon og evne til å betjene et lån. Sikkerhet alene er ikke tilstrekkelig, da konsekvensene av mislighold av et låneforhold vil kunne ramme låntager uavhengig av underliggende sikkerhet og pant. Tilsynsmyndighetene fastsetter de overordnede rammer og føringer for kredittgivning. I tillegg anvender banken egne analyser og retningslinjer som kan være strengere enn de generelle rammebetingelsene. Banken legger for eksempel til grunn at kunders tilgjengelige likviditet skal være tilstrekkelig for å betjene et lån med dagens vilkår i tillegg til et tenkt scenario der rentenivået skulle øke i betydelig grad. Innenfor kredittgivning til næringslivet er det i bankens kreditthåndbøker nedfelt krav om at virksomheter som finansieres må kunne fremvise nødvendige tillatelser fra offentlige miljøvernmyndigheter.

Banken tilbyr en rekke produkter og tjenester utover de tradisjonelle banktjenestene. Dette inkluderer eiendomsformidling, regnskapsføring, skade- og livsforsikring, spare- og plassering, verdipapirhandel og leasing. Fana Sparebank har distribusjonsavtaler med de ulike leverandørene, og mottar provisjoner fra salget. I salget av slike tjenester og produkter sørger banken for at kundene mottar bankens beste råd og veiledning. Alt salg skal baseres på kundens behov og i henhold til reglene om god rådgivningsskikk.

Fana Sparebank utøver eierskapet i datterselskaper og tilknyttede selskaper med samme krav til forretningsmessig fremferd som for

banken selv. Banken er representert med styremedlemmer i flere av de tilknyttede selskapene, og har således anledning til å utøve direkte påvirkning.

Korrupsjonsbekjempelse og hvitvasking

Banken har i sitt IT-baserte kundesystem implementert antihvitvask som ledd i oppfyllelse av de forpliktelsene banken har etter gjeldende Lov om hvitvasking og terrorfinansiering. Dette omfattes også av tiltak for korrupsjonsbekjempelse gjennom registrering av såkalte PEP-kunder – Politisk eksponerte kunder. Styret mottar halvårlig rapporter med status for hvitvaskingsarbeidet.

Banken svarer også for krav til overholdelse av reglene for hvitvasking for egne kunders del overfor produktleverandører, herunder fondsforvaltere og verdipapirhandel.

Investeringer

Fana Sparebank har finansielle investeringer i verdipapirer og verdipapirfond. I det alt vesentlige utgjøres dette av rentebærende finansielle instrumenter utstedt av stat, kommuner og andre finansinstitusjoner. Banken fastsetter interne rammer og retningslinjer for investeringsvirksomheten, og disse revideres årlig av styret. I 2015 ble det innhentet bekreftelser på tidligere kartlegging av hvilke retningslinjer som gjelder i fond der banken har plassert midler. Det er bragt på det rene at samtlige fond følger de samme etiske retningslinjer som Statens pensjonsfond utland

(SPU) eller tilsvarende. Referansen til SPU gir trygghet for at det til enhver tid er offentlig oppmerksomhet rundt endringer og strømninger i samfunnet. Retningslinjene til SPU inneholder både etiske, miljø- og klimarelaterte bestemmelser.

Gaver til allmenntilgjengelige formål – nær der du er

Sparebanker kan, med hjemmel i sparebankloven, sette av deler av årsoverskuddet til allmenntilgjengelige formål. Gaver til allmenntilgjengelige formål er en viktig del av Fana Sparebanks strategiske satsing, og som lokalbank ønsker vi å bidra og legge til rette for et godt nærmiljø.

Hovedutdeling - Barn og ungdom

Hver eneste dag, året rundt, legges det ned mange timer med frivillig arbeid og dugnadsinnsats i lokalmiljøet, for å gi barn og ungdom en god oppvekst. Dette stimulerer til en sunn og aktiv hverdag for de yngste gruppene i samfunnet. Banken har valgt å dedikere gavemidlene til formål som legger til rette for sunne og gode aktiviteter overfor barn og ungdom.

Gjennom gaveutdelingene søker vi å få til en geografisk fordeling som reflekterer vårt markedsområde. Det er fastsatt retningslinjer for hvem som kan motta støtte, samt hvordan søknader skal utformes og registreres for å komme i betraktning. Forstandskapet beslutter gavetildeling basert på anbefalinger fra styret. I hovedsak skjer gavetildeling på årlig basis. I 2015 var utdelingen til barn og ungdom rekordhøy, der hele 3 millioner kroner ble gitt til dette viktige formålet.

Med utgangspunkt i de fremlagte resultatene for 2015 er det i 2016 foreslått en avsetning til gaver og allmenntilgjengelige formål på 5 millioner kroner.

Velfortjent

Fana Sparebank introduserte i 2015 et nytt gavekonsept med navnet Velfortjent. Velfortjent sier følgende: Fana Sparebank ser hele tiden etter mennesker som har gjort noe spesielt og som fortjener en overraskelse. Dette kan være enkeltpersoner som har gjort noe bra for andre, som har et unikt talent eller som har gjennomgått

noe vanskelig i livet. Med hjelp fra lokalbefolkningen skal Fana Sparebank overraske noen som virkelig fortjener det. En jury bestående av representanter fra forstanderskap, bankens styre og administrasjon velger ut kandidatene. Selve gaveoverrekkelsen skjer på en svært kreativ måte som skaper oppmerksomhet i lokal-miljøet og i sosiale medier. Noen av disse overraskelsene dokumenteres på film som benyttes til å fronte neste utdeling. Dette er en utdeling som går gjennom hele året med kvartalsvis utdeling. Gjennom 2015 delte vi ut til sammen 140.000 kroner til Velfortjent.

Annen støtte

Selskapet Greenstat ble formelt etablert og kom i aktiv drift i 2015. Fana Sparebank bidro til etableringen gjennom en gavetildeling på 200.000 kroner. Greenstat skal være en pådriver innen fornybare energibærere. Selskapet utgår fra Christian Michelsen Research (CMR). Greenstat tar mål av seg til å bli et nasjonalt selskap med hovedkontor på Vestlandet, i nærhet til ressursene og sterke kompetansemiljøer. Virksomheten representerer et initiativ som kan gi Bergen en posisjon som Norges fornybarhovedstad, hvilket er i tråd med Fana Sparebanks profil og ønsker om å bidra til en bærekraftig utvikling av regionen. I 2015 har Greenstat allerede presentert store og gjennomgripende prosjekter der hydrogen inngår som energikilde.

I forbindelse med Bergen Filharmoniske Orkestres 250-årsjubileum ble orkesteret tildelt en gave på 100.000 kroner fra Fana Sparebank. Bergen Filharmoniske Orkester er å regne som en av Bergens fremste kulturinstitusjoner, og en viktig bidragsyter til kulturlivet i byen.

Sponsoraktivitet

Fana Sparebanks sponsormidler har til hensikt å bygge opp under bankens visjon og verdier, og tilsvarende har bankens strategiske samarbeidspartnere egenskaper og verdier som på best mulig måte bygger opp under og forsterker ønsket image eller omdømme.

Hovedmålet med sponsering er at banken, gjennom samarbeidsavtaler med lokale aktører i markedsområdet, skal styrke egen virksomhet, samt bidra til positiv utvikling hos samarbeidspartnerne. Dette skaper gjensidig motivasjon og inspirasjon.

Sponsorarbeidet er et viktig virkemiddel for å sikre at Fana Sparebank får god eksponering overfor ønsket målgruppe. Det vil på sikt føre til økt kundetilstrømming og styrket kundelojalitet.

Fana Sparebank ønsker gjennom sponsering å formidle kjerneverdiene *ekte, smidig og nytenkende* til kunder, samfunnet og ansatte.

Klima og miljø

Fana Sparebank gjennomførte i 2015 miljøsertifisering av virksomheten. Planleggingen av sertifiseringsprosessen ble påbegynt i 2014. Banken valgte Stiftelsen Miljøfyrtårn som foretrukket sertifiseringspartner. Arbeidet ble iverksatt våren 2015, og ble sluttført med sertifisering som Miljøfyrtårn i august. Sertifiseringen omfatter Fana Sparebank i sin helhet, med hovedkontor og avdelinger. I tillegg er Fana Sparebank Eiendom miljøsertifisert.

Arbeidet med miljøsertifisering har medført at bankens håndbøker for helse-, miljø og sikkerhet er oppdatert og i tråd med retningslinjene som gjelder for sertifisering. Tilsvarende gjelder personalhåndboken, innkjøpshåndbok og øvrige rutiner og retningslinjer.

Det er gjennomført en grunnleggende kartlegging av virksomhetens innkjøp og forbruk av ulike produkter, samt energikilder. Det er tatt umiddelbare skritt for å forbedre konsernets håndtering av avfall. Videre er det gjennomført energisparende tiltak som allerede har gitt målbar effekt.

Den viktigste konsekvensen av miljøsertifiseringen er imidlertid at banken har etablert og satt forpliktende mål for videre tiltak. Målsettingene krever et aktivt engasjement og løpende fokus på mange sider ved å forbedre Fana Sparebanks karbonfotavtrykk.

Reisevaneundersøkelse

Blant tiltakene banken har gjennomført, er en kartlegging av de ansattes reisevaner. Både reiser mellom hjem og arbeidssted og reiser og transportbehov i jobbsammenheng har vært mål for undersøkelsen. Reisevaneundersøkelsen ble gjennomført mot slutten av 2015, og nærmere analyse av resultatene blir gjort i løpet av 2016. Avhengig av funnene fra undersøkelsen, vil banken vurdere hvilke muligheter som foreligger for effektivt å stimulere til mer bærekraftige reisevaner.

Fra reisevaneundersøkelsen fremkommer at mellom 61 og 65 prosent av alle reiser til og fra jobb skjer med egen bil. Variasjonen er sesongbetont, der andelen som bruker sykkel øker i sommerhalvåret.

I tråd med generelle trekk i samfunnet, bruker også en rekke av bankens medarbeidere el-bil til daglig. Av den samlede bilbruken

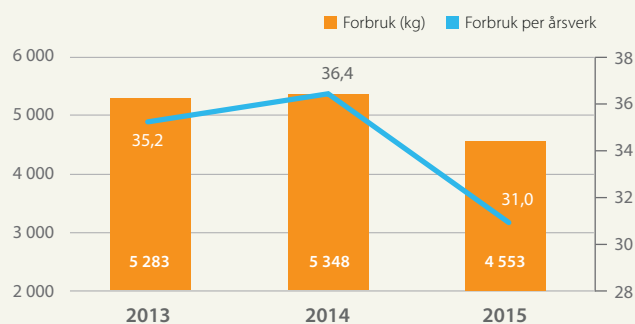
står el-biler for ca. 6 prosent av reisene. Det foreligger ikke formell statistikk på om andelen el-biler i konsernet skiller seg fra andre, sammenlignbare virksomheter. Ansatte som gjennom arbeidsavtaler har dekket kostnader til bilhold, bruker el-bil.

Undersøkelsen viser også at halvparten av alle medarbeiderne ville ha samkjørt med en kollega dersom det lot seg gjøre å finne en praktisk løsning. For å stimulere til økt bruk av sykkel til jobb, indikerer undersøkelsen at det er behov for bedre dusj- og omkledeanlegg, men det blir ikke uventet påpekt at regn og klima har en dempende effekt på lysten til å sykle.

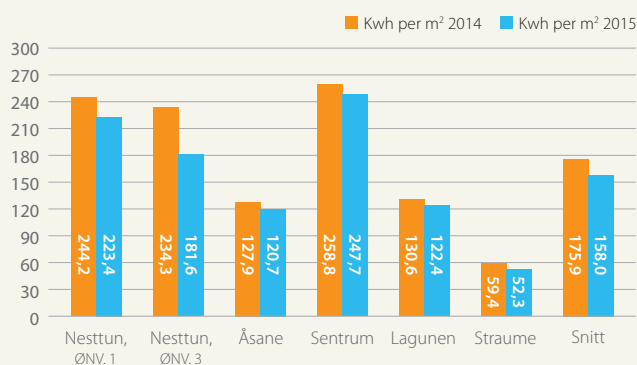
Materialforbruk

Fana Sparebank anvender *Admincontrol* som verktøy for elektronisk saksbehandling og møteadministrasjon for styret og sentrale interne møter. I tillegg brukes systemet av selskaper banken har produksamarbeid med, og der også banken er representert gjennom eierskap og i styrende organer. Verktøyet erstatter i det alt vesentlige fysiske sakspapirer. Systemet ivaretar også en sikkerhetsmessig side ved at konfidensielt materiale blir håndtert på en bedre måte.

Det er iverksatt måling av forbruk av kopipapir. Målingene viser at konsernet hadde et relativt jevnt totalforbruk av kopipapir på rundt 5,3 tonn i 2014 og 2013. Arbeidet med miljøsertifisering i 2015 resulterte i mer detaljert kartlegging av det interne forbruket av papir til kopiering og utskrifter. Det ble også iverksatt ulike tiltak, både gjennom holdningsskapende informasjon og ved styring av

FIGUR 1: Figuren viser forbruk av kopipapir totalt for konsernet. Oppgitt enhet er beregnet antall kilo papir. Faktisk forbruk og forbruk per årsverk er falt som følge av tiltak som er iverksatt i 2015.

FIGUR 2: Figuren viser målt energiforbruk per kvadratmeter for bankens ulike kontorer. Kartleggingen gir grunnlag for vurdering av mulige tiltak og arbeidet med å forbedre forbruksverdiene i fremtiden.

konsernets skrivere. Standardverdien er blant annet satt til tosidige utskrifter. Tiltakene har allerede hatt målbar effekt.

Energiforbruk

Energiforbruk og energikilder utgjør en sentral del av miljøbevisstheten og behovet for endringer og tilpasning. Kartleggingen som utgjorde en del av arbeidet med å få sertifiseringen som Miljøfyrtårn, inkluderte en beregning av energiforbruk på hvert av stedene banken driver sin virksomhet. Hovedkontoret på Nesttun representerer en bygningsmasse med relativt svake energiverdier, mens kontoret i Åsane er lokalisert i en BREEAM-sertifisert bygning, og på Straume er bygningen forsynt med jordvarme.

Fremtidige forpliktelser og utfordringer

Som Miljøfyrtårn har vi forpliktet oss til å utvide og utvikle vårt engasjement. Forpliktende utsagn knytter seg til innkjøpsrutiner, energiforbruk, samt høynet bevissthet knyttet til virksomhetens klima og miljøpåvirkning. Ved hovedkontoret vil tradisjonell oljefyr bli erstattet av andre energikilder.

Fokus omkring egen virksomhet har vært et naturlig utgangspunkt ved etableringen som Miljøfyrtårn. Det ligger imidlertid en betydelig utfordring, og tilhørende potensial, i å implementere miljørelaterte temaer i vår forretningsvirksomhet. I et samfunnsøkonomisk perspektiv er det først når vi kan integrere dette i kundesammenheng at vårt bidrag kan få et omfang av betydning. Fana Sparebank har forpliktet seg til å utvikle kunderelaterte produkter og tjenester som underbygger en økologisk bærekraftig utvikling. I tillegg skal gavetildeling og støtte fra bankens gavefond inkludere formål som underbygger en økologisk bærekraftig utvikling.

Etikk

Fana Sparebank er opptatt av å levere tjenester som er forankret i solid etisk adferd. Banken er tilknyttet AFR, Autorisasjonsordningen for finansielle rådgivere, og legger til grunn reglene for god rådgivningsskikk i kundekommunikasjon og rådgivningsvirksomhet. Ved utgangen av 2015 hadde banken til sammen 42 medarbeidere som er autoriserte finansielle rådgivere. I fagplanen til denne utdannelsen inngår etikk som ett av seks kompetanseområder, og det inngår i både den teoretiske og praktiske prøven som avlegges. Etiske problemstillinger inngår også i den årlige, faglige oppdateringen som gjennomføres.

Samtlige ansatte pålegges å sette seg inn i og undertegne bankens etiske retningslinjer. Retningslinjene omfatter blant annet forholdet mellom fritid og arbeid, privatøkonomi, service og tillit, habilitet, taushetsplikt og forholdet til kunder, leverandører og forretningsforbindelser. I tillegg gjelder egne regler for adferd når det gjelder anvendelsen av IKT og datasikkerhet. De etiske retningslinjene gjennomgås og kvitteres ut på årlig basis.

Satsningen på AFR og systematiseringen av retningslinjene for bankens etiske ansvar ansees å ha bidratt positivt både overfor kunder og samfunnet, samt å ha gitt et økt bevissthetsnivå innad i banken og dets datterselskaper.

Bankens etiske retningslinjer fastslår at medarbeidere i Fana Sparebank ikke må motta vederlag i noen form fra kunder, meglere, leverandører eller andre forretningsforbindelser. Dette fordi slike ytelser kan være egnet til å påvirke den enkeltes beslutninger om forvaltningen av betroede midler. Ingen medarbeider må derfor motta personlige gaver utover mindre oppmerksomheter, uten at dette rapporteres skriftlig og godkjennes av overordnede. Gaver omfatter ikke bare materielle gjenstander, men også andre fordeler, for eksempel i form av personlige rabatter ved kjøp av varer og tjenester.

Visse ansatte er pålagt særskilte restriksjoner når det gjelder verdipapirhandel. For denne gruppen er regelverket beskrevet i bankens rutinehåndbok, og hjemlet i Verdipapirhandellovens bestemmelser.

Medarbeidere

Samtlige medarbeidere er underlagt egne regler og retningslinjer for habilitet og taushet i eksterne og interne forhold. Habilitetsreglene innestår for at den enkelte medarbeider i sitt virke i banken ikke skal behandle lån, fastsette forretningsvilkår eller på annen måte foreta vurderinger på vegne av banken eller datterselskaper som berører

- egne personlige interesser,
- familiemedlemmer,
- nære venner,
- privat eller offentlig virksomhet eller organisasjoner vedkommende har økonomisk interesse eller tillitsverv i, eller
- lag og/ eller organisasjoner der man er medlem av eller deltaker i

Som et ledd i overholdelsen av disse retningslinjene avgir den enkelte medarbeider årlig en erklæring med oversikt over tillitsverv eller økonomiske interesser i organisasjoner og/eller selskaper de er engasjert i. Habilitets- og taushetsreglene tar utgangspunkt i Sparebanklovens bestemmelser, og er forankret i bankens Personelhåndbok med tilhørende retningslinjer. Fana Sparebank har ikke avdekket uregelmessigheter innenfor dette området.

Taushetsplikten er nedfelt i Sparebanklovens § 21 som følger: (...) **Tillits- og tjenestemenn i en sparebank har taushetsplikt om det som de i stillings medfør får kjennskap til om bankens eller bankkundes eller annen banks eller dens bankkundes forhold, hvis de ikke etter denne eller annen lov har plikt til å gi opplysninger. Taushetsplikten gjelder ikke meddelelser som styret eller noen som har fullmakt fra styret, gir på vegne av banken til annen bank (...).**

Det er fastlagte prosedyrer for opplæring av nye ansatte, slik at disse gis anledning til å sette seg inn i bankens arbeidsreglement og de forventninger som stilles den enkelte overfor kunder og kolleger i arbeidsforholdet.

Sosiale medier

Det er utarbeidet noen generelle råd og anbefalinger til hjelp for den enkelte ansatte for kommunikasjon som privatperson i sosiale medier på nett og samtidig å ivareta Fana Sparebanks interesser og omdømme.

Prosedyre

Generelt om prosedyre

Alle retningslinjer, rammer og krav som er nedfelt i bankens strategidokumenter, blir gjort gjenstand for regelmessig oppdatering og årlig revisjon med forankring i styret. Den enkelte operative enhet har ansvaret for å implementere strategiene gjennom handlingsplaner og faktiske tiltak. Fastsatte rammer skal måles med angitt frekvens og rapporteres.

Veien videre

Fana Sparebank vil legge til grunn at hensynet til samfunnsansvar må ivaretas i alle ledd av virksomheten. Dette innebærer at vi tilstreber identifisering, konkretisering og implementering av konkrete tiltak i våre strategidokumenter, handlingsplaner og rutiner. Hensynet til miljø og klima er et område der en slik tilnærming vil kunne øke kvaliteten på konsernets samfunnsansvar. Miljøsertifiseringen danner et solid fundament for virksomhetens indre liv, og gir inspirasjon til å påvirke egne og medarbeidernes holdninger i positiv retning.

Fana Sparebank har nedfelt utsagn om at virksomheten skal drives på en bærekraftig måte i forretningsideen, samt at banken skal være en positiv bidragsyter for samfunnet rundt oss. Disse utsagnene skal gis innhold og bli synliggjort gjennom vår måte å drive bankvirksomhet.

Bankens største utfordring innen miljø- og klimarelaterte temaer, er å integrere bærekraftige produkter og tjenester i kjernevirksomheten, det vil si i den tradisjonelle bankvirksomheten. Gjennom miljøsertifiseringen har banken forpliktet seg til å vurdere konkrete prosjekter som kan utvikle virksomheten i en mer bærekraftig retning.

Vår visjon: nær – der du er

Visjonen uttrykker selve kjernen i sparebankkulturen gjennom begrepet nær. Fana Sparebank leverer i dag godt på personlige relasjoner og nærhet til kunden og det er derfor en visjon som med stor sannsynlighet vil oppfattes som troverdig både hos ansatte og hos kunder.

Bankens posisjon som lokalbank underbygger også nærhet i form av lokalt samfunnsansvar, distribusjonsnett og nærhet til kundene. Vi har et ansvar knyttet til en økologisk bærekraftig utvikling.

Begrepet «der du er» tillegger visjonen den ambisjonen som er nødvendig for at en visjon skal fungere. Det fremmer et krav om å være til stede der kunden er - på kundens premisser (kanal, timing og teknologi). Dette er med på å utfordre det bestående. Samtidig henspiller dette også til begrepet om å skape personlige relasjoner i nye kanaler. Det er spesielt hyggelig at denne visjonen kom opp som et av mange forslag fra et av våre avdelingskontor. Dette underbygger nærhet og eierskap til visjonen internt.

Fana Sparebank er en lokalbank for hele Bergen, byen mellom de syv fjell. Vi bergensere elsker fjellene våre, og bruker dem aktivt hele året. Vi har gjennom vårt logosymbol tatt hevd på varden på byfjellene og vi assosieres med gode verdier som sunnhet,

aktivitet og lokalkunnskap. Som bergensernes lokalbank, kjenner Fana Sparebank nærmiljøet, og er en erfaren stifinner i det bergenske terrenget. Som lokalbank er vi nær der du er.

Vi har latt oss inspirere av varden på byfjellene i vårt logosymbol.

Før i tiden var en varde en del av et varslingsystem basert på lyssignaler. Det var som regel en steinkonstruksjon plassert på en høyde i terrenget. I krigstidene ble varden bemannet, og ved eventuelle angrep ble bålene tent slik at meldinger kunne sendes over store distanser.

I nyere tid er varde blitt en betegnelse på steiner som er bygget opp som veimerker. Vardene fungerer som veivisere i den norske fjellheimen, som systematisk guider spreke nordmenn frem til målet de har satt seg. Den norske turistforening er blant dem som i dag bruker vardene for å markere sikre stier mellom hytter og andre turmål.

Den personlige banken

Fana Sparebank skal være utfordrerbanken som hele tiden er frempå og foroverlent. Vi arbeider hver dag for å gjøre ting enda litt bedre og litt smartere. Vi skal enkelt sagt være der kundene er, på kundens premisser.

De ansatte legger hver dag sjel og stolthet i arbeidet. I Fana Sparebank snakker vi kundens språk, og vi gjør det vi kan for å finne de beste løsningene for kundene.

Her er det å drive bank mer enn en jobb. Det er personlig!

VÅRE VERDIER

ekte – smidig – nytenkende

Ekte

Dette er en verdi som bevarer og styrker kjernen i vårt omdømme og ivaretar selve sparebankkulturen. Ved å ha med verdien ekte, er vi ærlige og genuine i alt vi gjør. Vår relasjon til kundene skal være nær og personlig, der kundene er. Ekte sier noe om å vise interesse for kunder og hverandre. Ved å velge et begrep som ekte oppfattes vi som ujallete, troverdige og forutsigbare – kundene vet hvor de har oss. Som bank skal vi være en trygg og solid aktør. Dette reflekteres gjennom lange og stolte tradisjoner.

Smidig

Vi skal være tilgjengelige på kundens premisser. Dette underbygges også i den nye visjonen, nær – der du er. Gjennom god kundeopplevelse skal vi gi kundene en følelse av at vi tilbyr mer enn forventet. Det skal være enkelt å være kunde hos oss og gjennom effektiv kundebehandling fremstår vi som løsningsorienterte. Vi snur oss fort rundt.

Smidig som verdi skal også internt signalisere at vi er en endringsvillig og løsningsorientert organisasjon, som klarer å tilpasse oss endringer som skjer i bransjen og i samfunnet.

Nytenkende

Vi skal være nytenkende i alt vi gjør. Dette er helt avgjørende for den tiden vi er inne i. Endringene i bransjen er omfattende og skjer raskt. Ved å være nytenkende øker vi interessen og gjør oss mer attraktiv både for eksisterende og nye kunder. Vi skal tørre å utfordre og tenke annerledes innen teknologi, forretningsutvikling, arbeidsprosesser, kundeopplevelse og kommunikasjon. Vi skal utøve vår virksomhet på en bærekraftig måte.

Forretningsidé

- Fana Sparebank skal være en selvstendig og nær sparebank, som skaper verdi gjennom den gode kundeopplevelsen
- Vi skal gi god avkastning til våre eiere, gjennom bærekraftig virksomhet og lønnsom drift
- Vi skal være en positiv bidragsyter for samfunnet rundt oss

Finansielle tjenester og samarbeidende selskaper

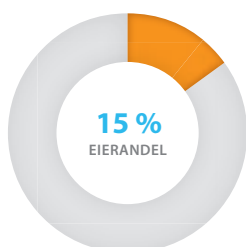

+ Frende Forsikring

Frende Forsikring ble etablert i 2007 og består av søsterselskapene Frende Livsforsikring og Frende Skadeforsikring. Frende Skade hadde ved utgangen av 2015 over 121.000 kunder og en bestandspremie på 1.416 mill. kroner. Frende Liv hadde ved utgangen av 2015 52.108 personkunder og 5.344 bedriftskunder. Brutto premieinntekter var 726 mill. kroner i 2015.

Frende Forsikring er eid av 15 sparebanker. Fana Sparebank har en eierandel på 11,03 %.

www.frende.no

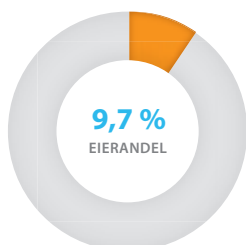

+ Brage Finans

Brage Finans AS er et finansieringsselskap som tilbyr tilpassede finansieringsprodukter med hovedvekt på leasing av alle typer driftsmidler, samt salgspantlån. Selskapet ble startet i 2010 og hadde ved utgangen av 2015 en forvaltningskapital på 3,5 milliarder kroner.

Brage Finans eies av 10 sparebanker, hvorav Fana Sparebanks eierandel utgjør 15 %.

www.brage.no

+ Norne Securities

Norne Securities ble etablert i 2008, og er et fullservice verdipapirforetak og en viktig samarbeidspartner for Fana Sparebank. Gjennom Norne Securities tilbys våre kunder netthandel og aksjemegling, samt kompetanse innen corporate finance tjenester. Fana Sparebank eier 9,7 % av Norne Securities.

www.norne.no

⊕ Eiendoms kreditt

Eiendoms kreditt AS ble etablert i 1997 og er et frittstående kredittforetak som tilbyr lån til nærings eiendom, fellesgjeld til borettslag og lån til selveiende bolig. Utlån finansieres hovedsakelig ved utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett (OMF). Eiendoms kreditt AS hadde ved utgangen av 2015 en forvaltnings kapital på 4,7 mrd. kroner.

Fana Sparebank eier 10 % av Eiendoms kreditt AS.

⊕ Fana Sparebank Bolig kreditt

Fana Sparebank Bolig kreditt, som ble etablert i 2009, er et heleid datterselskap av Fana Sparebank. Selskapet har som formål å erverve lån med pant i bolig fra Fana Sparebank og finansiere disse gjennom utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett (OMF). Obligasjonene er tildelt rating Aaa fra Moody's Investor Service. Selskapet hadde ved utløpet av 2015 en forvaltnings kapital på 5,8 mrd. kroner.

⊕ Fana Sparebank Eiendom

Fana Sparebank Eiendom er et heleid datterselskap av Fana Sparebank. Selskapet tilbyr meglertjenester innen kjøp og salg av bolig, fritidseiendom, prosjektmegling og næringsmegling. Selskapet har en markedsandel på 7 % i Bergen for omsetning av privatboliger.

⊕ Fana Sparebank Regnskap

Fana Sparebank Regnskap er et heleid datterselskap av Fana Sparebank. Selskapet tilbyr alt innen regnskapsføring og økonomisk styring og hadde 14 årsverk i 2015. Selskapet ble solgt 1.kvartal 2016.

Redegjørelse om foretaksstyring

Styrende organer

Styret

Styret er ansvarlig for de strategiske veivalg Fana Sparebank gjør. Styret skal føre tilsyn med bankens virksomhet, herunder at de midler det rås over forvaltes på en betryggende og hensiktsmessig måte. Styret skal holde seg orientert om bankens økonomiske stilling og påse at banken har forsvarlig egenkapital og likviditet i forhold til lovpålagte krav. Videre skal styret sørge for at banken har en forsvarlig organisering, tilstrekkelig kvalifisert personell og klare ansvarlinjer.

Forstandskapet

Forstandskapet er bankens øverste organ. Fana Sparebanks forstandskap har 20 medlemmer og 10 varamedlemmer, hvorav 12 er innskyttervalgte, 5 valgt av de ansatte i banken og 3 er kommunalt oppnevnte medlemmer.

Forstandskapets oppgaver er blant annet å se til at banken virker etter sitt formål i samsvar med lov, vedtekter og forstandskapets vedtak. Forstandskapet fastsetter bankens vedtekter, vedtar bankens regnskap, herunder avsetning til gavefond, samt velger styre, og valgkomiteer.

Forstandskapet velger to valgkomiteer blant forstandskapets medlemmer:

Innskyttervalgkomiteen som innstiller kandidater til innskyttervalget og fremmer forslag til medlemmer av innskyttervalgkomiteen. Forstandskapets valgkomité fremmer forslag til medlemmer i styret og medlemmer av forstandskapets valgkomité.

Det foretas særskilt valg av leder og nestleder i forstandskapet og styret, og forstandskapets valgkomité fremmer forslag overfor forstandskapet til kandidater til disse vervene.

Kontrollkomiteen

Kontrollkomiteen i Fana Sparebank opphørte fra 1.1.2016 som følge av den nye Finansforetaksloven. Kontrollkomiteen fungerte imidlertid gjennom hele 2015. Kontrollkomiteen har ført tilsyn med bankens virksomhet og har sett til at den virker på en hensiktsmessig og betryggende måte i samsvar med lover og forskrifter, vedtekter, vedtak, retningslinjer fra forstandskapet og pålegg fra Finanstilsynet. Kontrollkomiteen fører tilsyn og kontroll med styrets og administrasjonens arbeid og har etter vedtektene bestått av 3 medlemmer og 1 varamedlem.

Risikostyring og internkontroll

God risiko- og kapitalstyring er sentralt i Fana Sparebanks langsiktige verdiskapning. Bankens overordnede mål følger av strategisk plan. Avkastningsmålet er styrende for bankens aktiviteter og konkretisering av delmål. Fokus settes på å sikre bankens konkurransevne. Fana Sparebanks strategiske mål balanseres mot bankens risikoevne og -vilje. Risiko- og kapitalvurderinger er en integrert del av bankens strategiske og forretningsmessige prosesser. Bankens risikostyring er knyttet opp mot hovedområdene kreditt risiko, markedsrisiko, likviditetsrisiko og operasjonell risiko.

Styret i Fana Sparebank legger til grunn at banken skal være godt kapitalisert. Gjennomgang av bankens viktigste risikoområder, samt kapitalvurderinger (ICAAP) gjennomføres minst én gang i året og behandles av styret. Bankens kapitalstrategi skal være basert på reell risiko i virksomheten supplert med effekt av ulike stressscenarioer. Ansvar for gjennomføring av bankens risiko- og kapitalstyring og kontroll er delt mellom bankens styre, ledelse og operative enheter. Styret har ansvar for å påse at banken har kapital som er tilstrekkelig ut fra ønsket risiko og bankens virksomhet, samt sørge for at banken er tilstrekkelig kapitalisert ut fra regulatoriske krav. Styret vedtar også bankens mål og rammer innenfor alle risikoområder. Rapportering til styret i forhold til mål og rammer finner sted kvartalsvis. Administrerende banksjef har ansvaret for bankens samlede risikostyring, herunder utvikling av gode modeller og rammeverk for styring og kontroll. Bankens avdeling for risikostyring ivaretar viktige funksjoner knyttet til styring, kontroll, rapportering og analyse, og har ansvar for bankens modellverk for risiko- og kapitalstyring. Leder for risikostyring, Risk manager, rapporterer til økonomisjef og, for å opprettholde uavhengighet, direkte til administrerende banksjef i utvalgte saker. Ansvarlig for Compliance har et overordnet ansvar for at lov- og regelverk blir implementert, og lederne for de ulike enhetene har det utøvende ansvar for at virksomheten drives i samsvar med gjeldende regelverk. Kredittkomiteer behandler større engasjementer og saker av spesiell karakter.

Alle ledere i Fana Sparebank har ansvar for å styre risiko og sikre god internkontroll innenfor eget område i tråd med bankens vedtatte risikoprofil. Fana Sparebank har vedtatt en strategi for risikostyring og internkontroll som fastsetter mål, organisering og gjennomføring av internkontrollarbeidet. Strategien omfatter også krav til rapportering av status for bankens risikobilde og kvaliteten i internkontrollen samt oppfølging av risikoreduserende tiltak.

Bankens regnskapsavdeling har ansvar for fagområdene finansiell rapportering, intern økonomistyring, skatt/avgift og internkontroll over finansiell rapportering. Herunder følger ansvar for kvartalsvis finansiell rapportering i samsvar med gjeldende lovgivning, regnskapsstandarder og fastsatte regnskapsprinsipper for konsernet. Det er utarbeidet rutiner for finansiell rapportering, som skal sikre fullstendighet i rapporteringsgrunnlaget og konsistent prinsippbruk. Ledelsen i banken foretar, i tillegg til gjennomgang av regnskap og risikorapportering, periodisk gjennomgang av driftsrapportering mot budsjett med orientering til styret.

Styrets revisjonsutvalg, som består av styrets leder, et styremedlem samt et styremedlem valgt av de ansatte, behandler bankens regnskaper. Revisjonsutvalgets oppgaver er rettet mot prosessen for regnskapsavleggelse og de avlagte regnskapene, samt revisjon og revisors uavhengighet.

Styrets risikoutvalg, som er tilsvarende sammensatt som revisjonsutvalget, overvåker og styrer bankens samlede risiko og vurderer jevnlig om bankens styrings- og kontrollordninger er tilpasset risikonivå og omfang av virksomheten.

For 2015 har kontrollkomiteen gjennomgått og vurdert årsberetning, resultatregnskap og balanser, og uttaler seg om styrets vurdering av bankens økonomiske stilling er dekkende.

Internrevisjonen er en uavhengig, objektiv bekreftelses- og rådgivningsfunksjon. Internrevisjonen benytter en systematisk og strukturert metode for å evaluere og forbedre effektiviteten og hensiktsmessigheten av organisasjonens prosesser for risikostyring, kontroll og governance.

Eksternrevisor velges av forstanderskapet. Revisor avgir årlig revisjonsberetning til forstanderskapet, og har et årlig møte med styret hvor beretning og brev fra revisor blir presentert og kommentert. I brev vurderes bankens internkontroll, herunder områder hvor kontrollen bør forbedres. Revisor har hatt et årlig møte med kontrollkomiteen, hvor revisjonen blir gjennomgått. Forholdet til revisor er regulert i engasjementsbrev som blant annet omhandler partenes ansvar, fastsettelse av revisjonshonorar og hvordan andre tjenester skal avtales og honoreres.

Bankens etiske retningslinjer omfatter varslingsplikt for ansatte ved kritikkverdige forhold, herunder brudd på interne retningslinjer, lover og forskrifter, og fremgangsmåte for hvordan slik informasjon skal avgis.

Virksomheten i Fana Sparebank er underlagt tilsyn av Finanstilsynet. I tillegg til stedlige tilsyn, gjennomgår Finanstilsynet bankens års- og delårsregnskaper samt risikorapporter og kapitalvurderinger. Styret og administrasjonen tilstreber en åpen og konstruktiv dialog med Finanstilsynet.

Banken har rutiner for finansiell informasjon som skal sikre finansmarkedene korrekt, relevant og tidsriktig informasjon om bankens utvikling og resultater. Informasjon til markedet formidles gjennom kvartalsvise børs- og pressemeldinger, bankens hjemmeside samt regnskapsrapporter. Finansiell rapportering for banken finner sted kvartalsvis i tillegg til årsregnskapet. Bankens lærer seg vurdere av et internasjonalt ratingbyrå.

Vedtektsbestemmelser som regulerer oppnevning og utskifting av styremedlemmer, mv.

Styret består av 6 medlemmer med 4 varamedlemmer som blir valgt av forstanderskapet.

Leder og nestleder blir valgt av forstanderskapet ved særskilte valg. Ett medlem velges blant de ansatte. For dette medlem velges et personlig varamedlem som har møte- og talerett.

Samtlige valgte medlemmer velges for to år og varamedlemmene for ett år. Uttredende medlemmer og varamedlemmer kan gjenvelges.

Forstanderskapet velger en valgkomité blant forstanderskapets medlemmer. Komiteen skal bestå av 5 medlemmer og 3 varamedlemmer og ha representanter fra alle grupper som er representert i forstanderskapet. Valget gjelder for to år om gangen. Valgkomiteen skal forberede valg av leder og nestleder i forstanderskapet, leder, nestleder og øvrige medlemmer og varamedlemmer av styret unntatt ansattes representanter, og medlemmer og varamedlem av valgkomiteen. For styremedlem med varamedlem som velges blant de ansatte, avgir bare representanten for de ansatte i valgkomiteen innstilling.

Et valgt medlem eller leder av forstanderskapet eller styret kan ikke ha dette tillitsverv i et sammenhengende tidsrom lenger enn 12 år eller ha disse tillitsverv i mer enn 20 år sammenlagt. En person kan således ikke velges eller gjenvelges til noen av disse verv dersom vedkommende ikke kan sitte valgperioden ut.

Regnskap & noter

Innholdsfortegnelse

REGNSKAP OG NOTER

Nøkkeltall.....	31	8	Andre inntekter.....	56	
Årsberetning.....	32	9	Personalkostnader og generelle administrasjonskostnader.....	57	
Resultatregnskap og balanse.....	42	10	Andre driftskostnader.....	58	
Kontantstrømoppstilling.....	44	11	Skattekostnader.....	59	
Endringer i egenkapitalen.....	45	12	Klassifikasjon av finansielle instrumenter i balansen.....	61	
		13	Virkelig verdi av finansielle instrumenter vurdert til amortisert kost.....	63	
NOTER		14	Verdsettelsehieraki for finansielle instrumenter til virkelig verdi.....	65	
1	Regnskapsprinsipper.....	46	15	Kontanter, innskudd i Norges Bank.....	67
2	Viktige regnskapsestimater og skjønnsmessige vurderinger.....	52	16	Utlån.....	68
3	Segmentrapportering.....	53	17	Utlån og garantier fordelt på kundegrupper og geografisk område.....	69
4	Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter.....	54	18	Utlån, garantier og tap på utlån fordelt på næringer.....	70
5	Provisjonsinntekter og gebyrer.....	55	19	Misligholdte, tapsutsatte engasjementer.....	71
6	Provisjonskostnader.....	55			
7	Utbytte og netto gevinst/tap på finansielle instrumenter.....	56			

20	Nedskrivninger på utlån og garantier.....	72	35	Risikoforhold.....	95
21	Maksimal kreditteksponering.....	74	36	Markeds- og likviditetsrisiko.....	97
22	Kreditrisiko og risikoklassifisering.....	75	37	Likviditetsrisiko/restløpetid.....	99
23	Finansielle derivater.....	78	38	Renterisiko / reprisingstidspunkt på eiendels- og gjeldsposter, morbank.....	102
24	Motregning finansielle derivater.....	79	39	Renterisiko / reprisingstidspunkt på eiendels- og gjeldsposter, konsern.....	104
25	Rentebærende verdipapirer.....	80	40	Rentefølsomhet.....	106
26	Aksjer, andeler og egenkapitalbevis.....	81	41	Transaksjoner med nærstående parter.....	107
27	Datterselskaper.....	83	42	Godtgjørsler og lån til ledende ansatte og tillitsvalgte.....	107
28	Immaterielle eiendeler.....	83	43	Forretninger utenfor balansen, pantstillelser, betingede utfall og hendelser etter balansedagen.....	109
29	Varige driftsmidler.....	84	44	Operasjonelle leieforhold.....	109
30	Gjeld.....	85			
31	Påløpte kostnader og forskuddsbetalte inntekter.....	86			
32	Avsetninger og pensjonsforpliktelser.....	87			
33	Pensjonsforpliktelser og pensjonskostnader.....	87			
34	Kapitaldekning.....	93			

Nøkkeltall

Regnskapsposter i % av GFK	2015	2014	2013	2012	2011
Gjennomsnittlig forvaltningskapital pr. mnd. i mill. kroner	20 120	19 755	17 771	15 928	14 748
Sum renter og kredittprovisjoner	3,09	3,69	3,79	3,89	3,87
Sum rentekostnader	1,58	2,14	2,26	2,44	2,48
Nettorente	1,51	1,55	1,53	1,45	1,39
Sum andre driftsinntekter	0,27	0,59	0,86	0,70	0,54
Sum inntekter	1,78	2,14	2,40	2,16	1,94
Sum andre driftskostnader	1,15	1,18	1,22	1,34	1,39
Resultat av ordinær drift før tap	0,63	0,96	1,18	0,81	0,54
Tap på utlån og garantier	0,05	0,10	0,06	0,04	-0,03
Resultat av ordinær drift før skattekostnader	0,59	0,86	1,12	0,77	0,57
Skattekostnader	0,17	0,22	0,33	0,20	0,20
Resultat av ordinær drift etter skattekostnader	0,42	0,64	0,80	0,57	0,37
Totalresultat	0,65	0,51	0,94	0,69	0,37

Andre nøkkeltall	2015	2014	2013	2012	2011
Egenkapitalavkastning (Resultat etter skatt i % av snitt EK)	5,2	8,4	10,4	7,3	4,6
Egenkapitalavkastning (Totalresultat etter skatt i % av snitt EK)	8,1	6,7	12,9	8,9	4,6
Kapitaldekning	18,0	17,0	14,5	12,6	13,3
Ren kjerneapitaldekning	14,5	13,3	13,2	12,6	13,3
LCR	129	91			
Kostnader i % av totale inntekter	64,6	55,3	50,8	62,3	73,2
Kostnader i % av totale inntekter ekskl. verdipapirer	56,9	57,4	53,9	65,6	68,0
Innskudd i % av utlån	59,4	59,6	60,8	65,7	67,4
Årsverk i bankdriften	109	107	111	118	124
Vekst i utlån brutto i %	6,9	7,9	9,4	10,3	9,0
Vekst i innskudd fra kunder i %	6,5	5,7	1,1	7,6	2,6
Vekst i forvaltningskapital i %	3,8	6,7	10,5	10,8	7,6
Forvaltningkapital pr 31.12.	20 770	20 004	18 752	16 970	15 316
Brutto utlån pr 31.12.	17 381	16 257	15 073	13 783	12 499
Netto utlån pr 31.12 (etter tapsavsetninger)	17 321	16 196	15 022	13 741	12 459
Innskudd fra kunder pr 31.12	10 316	9 686	9 163	9 061	8 419
Egenkapital	1 682	1 551	1 453	1 278	1 203

Årsberetning 2015

1. Året i sammendrag

Fana Sparebank presenterer med dette sitt 137. årsregnskap.

Styret konstaterer at konsernets virksomhet og resultater i 2015 viser positiv utvikling og akseptable resultater fra kjernevirksomheten. Markedsuro og negativ verdiutvikling på finansielle instrumenter trekker imidlertid årsresultatet ned. Ytterligere verdiendringer som føres mot egenkapitalen og totalresultatet, løfter det endelige resultatet til et tilfredsstillende nivå. Årets resultat representerer et godt skritt i retning av å sikre den ønskelige styrkingen av bankens egenkapital for å møte nåværende og fremtidige soliditetskrav. Bankens generelle utvikling er positiv og i tråd med de langsiktige vekstambisjonene som styret og administrasjonen legger til grunn.

Den underliggende, tradisjonelle bankvirksomheten viser totalt sett god vekst i forvaltningskapitalen og stabilitet i netto renteinntekter. Konsernets forvaltningskapital er økt til 20,8 milliarder kroner, hovedsakelig som følge av utlansvekst på 6,9 prosent. De samlede kostnadene er redusert i nominelle kroner. Det er et uttrykk for et målbevisst arbeid med å holde konstant fokus på å ta ut effektiviseringsgevinster og å utøve høy kostnadsdisiplin. Tap på utlån og garantier er fortsatt på et lavt nivå, og halvert når de måles mot 2014. Styret legger imidlertid til grunn at svake økonomiske utsikter for 2016 forventes å påvirke tapssituasjonen.

Veksten i forvaltningskapitalen skjer innenfor rammen av økt kapitaldekning og en tilfredsstillende egenkapitalandel. Styret er tilfreds med at det er god kontroll på de forholdene ved bankens drift og virksomhet som ligger innenfor det som kan påvirkes.

Lederskiftet i 2014 medførte en rekke tilpasninger i organisasjonen. Kommunikasjon og forretningsutvikling er gitt fremtredende plass i bankens ledelse. Det er tatt i bruk nye prosedyrer for kontinuerlig forbedring av prosesser og produktivitet, *lean metodikk*. Lean innebærer systematisk kartlegging av forbedringsområder, identifisering av løsninger og gjennomføring av tiltak. En viktig suksessfaktor er bred involvering av hele organisasjonen, og ikke minst gjennom kundeinnsikt. Elektroniske tavler er tatt i bruk som arbeidsverktøy.

Høsten 2015 startet banken et stort prosjekt knyttet til kundeprosesser innenfor personmarkedet. Prosjektet vil gi mer effektive og standardiserte arbeidsprosesser, og inkluderer et egenutviklet system for kundeoppfølging og –oversikt. Prosjektet blir implementert i første kvartal 2016.

Banken er aktiv både i utvikling og bruk av nye, digitaliserte tjenester i kundesammenheng. Fana Sparebank var blant de første bankene i Norge med en mobilbasert tjeneste for vennebetaling. Sosiale medier utgjør også en viktig del av bankens daglige kommunikasjon med kundene.

Salg av produkter og tjenester fra våre samarbeidende produkt-selskaper øker. Det gjelder både skade- og livsforsikringsprodukter fra Frende Skade og Frende Liv og leasing og salgspantfinansiering fra Brage Finans. Kunders sparing i fond er økende, og interesse for aksjehandel gjenspeiles i nye kunder som tar i bruk våre nettbaserte verdipapirhandelsløsninger gjennom Norne Securities.

Moody's Investors Service Ltd oppgraderte ratingen av Fana Sparebank til A3 fra Baa2 i mai 2015. Ratingen har *stable outlook*. Oppgraderingen har blant annet sammenheng med forbedrede nøkkeltall i Fana Sparebank. Obligasjoner med fortrinnsrett utstedt av Fana Sparebank Boligkreditt AS har opprettholdt rating Aaa. Formålet med rating er å sikre kapitaltilgang og å oppnå best mulig betingelser for bankens finansiering fra pengemarkedet.

Bankens vekststrategi stiller krav til økte kapitalressurser. Ved avslutningen av 2015 er bankens egne så vel som de regulatoriske kapitalmål oppfylt. Effektiv utnyttelse av bankens kapital og god lønnsomhet vil sikre at kapitalkravene blir dekket fortløpende.

2. Den økonomiske bakgrunnen for årets virksomhet

Utviklingen i den norske økonomien i 2015 fortsatte der 2014 slapp. Norges avhengighet og oppmerksomhet rundt olje- og oljerelaterte virksomheter har vært fremtredende. Vestlandet er direkte berørt, og innen regionen har også Hordaland og Bergen måttet ta inn over seg konsekvensene av nedbemanning, ledige ressurser og tomme næringslokaler.

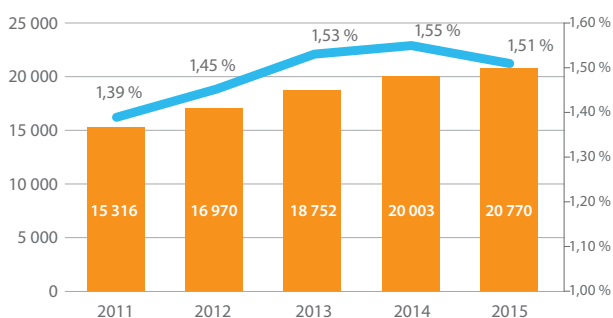
Historisk lave renter bidrar til å legge forholdene til rette for stimulering av investeringer og vekst. Svekkelsen i norske kroner er til støtte for den eksportrettede delen av næringslivet. Innen vårt kjerneområde er det også satt fokus på reiselivsnæringen, der det internasjonale markedet kan reagere meget hurtig når det oppstår store skift i kostnadsnivået.

Fundamentet i norsk økonomi er godt, men utsiktene i det korte fremtidsperspektivet er fortsatt svake. Det er mange bedrifter som har behov for å restrukturere gjeld og skaffe seg handlingsrom for

å overleve finansielt. Kredittanalytikere har i flere sammenhenger vist til at toneangivende selskaper har styrke til å overleve et par-
 tre år med lave aktivitetsnivåer, men dersom pilene ikke begynner
 å peke oppover igjen, vil konsekvensene kunne bli enda større.
 Frykten for fortsatte problemer innen visse sektorer av det nasjo-
 nale og lokale næringslivet må likevel ikke overskygge at det
 foreligger gode forutsetninger for å utvikle nye og bærekraftige
 virksomheter.

I det norske rentemarkedet prises det inn utsikter til fortsatt fal-
 lende rente i 2016, og deretter lav rente i flere år fremover. Lav
 rente vil dempe negative effekter av mulige tap og mislighold
 på lån i personmarkedet selv om arbeidsledigheten skulle øke.
 Det er likevel grunn til å utvise aktsomhet dersom boligprisene
 fortsatt øker. Når det knyttes sterk usikkerhet til den økonomiske
 utviklingen, øker risikoen for prisfall i eiendomsmarkedet. I vårt
 kjerneområde er økningen av ledige næringslokaler en faktor som
 påvirker både leienivåer og verdiutviklingen i fast eiendom.

Figur 1: Utvikling i forvaltningskapital (søyler, venstre skala)
 og konsernets rentenetto (linje, høyre skala)

3. Bankens virksomhet i 2015, daglig drift

Fana Sparebanks hovedaktivitet er knyttet til tradisjonell spare-
 bankvirksomhet. De viktigste områdene er håndtering av innskudd
 fra kunder, utlån til privat- og næringslivskunder og betalings-
 formidling. I tillegg tilbyr vi eiendomsmeglervirksomhet gjennom
 Fana Sparebank Eiendom AS. Frem til mars 2016 tilbød banken
 også regnskapstjenester gjennom Fana Sparebank Regnskap
 AS. Dette selskapet er nå solgt ut av konsernet. Fana Sparebank
 Boligkreditt AS er et viktig instrument for å sikre bankens kunder
 gunstig pris på sine lån, og konsernet gunstigst mulig finansiering
 fra pengemarkedet. Banken har hittil overført nær halvparten av
 boliglånsporteføljen til boligkredittselskapet, som finansierer virk-
 somheten ved utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett. Dette
 påvirker morbankens balansetall. I årsberetningen er det konser-
 nets regnskapstall som kommenteres dersom annet ikke er angitt.
 Alle tall i parentes angir tilsvarende størrelser for 2014.

Styret har avholdt 9 møter i 2015. Styret behandler også enkelte
 saker via e-post. I tillegg samles styret og bankens ledergruppe til
 en årlig strategisamling.

Lokalisering

Gjennom filialnettet dekkes bankens hovedmarkedsområde i
 Bergen og omkringliggende kommuner på fem steder inkludert

hovedkontoret på Nesttun. Filialene er beliggende i Åsane, Bergen
 Sentrum, Straume på Sotra og Lagunen. Kontorene er i hovedsak
 etablert med et bredt anlagt tilbud for privat- og bedriftskunder,
 samt eiendomsmeglervirksomhet. Det er ikke gjennomført
 vesentlige endringer knyttet til kontorer, lokalisering eller orga-
 nisering av konsernets virksomhet på kontorene. Ved inngangen
 til 2016 er det ikke besluttet ytterligere endringer i kontornettet.
 Fysiske kontorer og tilhørende tjenester og lokal bemanning er
 imidlertid et tema som vies generell oppmerksomhet blant alle
 aktørene i den norske bankbransjen.

Lokaliseringene dekker nærområdene til en betydelig del av Ber-
 gens befolkning, enten der de bor eller har sine arbeidsplasser.
 Kundernes bruk av banken og utviklingen av selvbetjente og
 mobile tjenester har medført at virtuell lokalisering utgjør en sta-
 dig viktigere del av kontakten mellom kunde og rådgiver i banken.
 Telefon, mobiltelefon og e-post er viktige kommunikasjonskanaler
 sammen med mobilbank og de etablerte, nettbaserte bank-
 tjenestene. I 2015 introduserte Fana Sparebank et nytt 5-sifret tele-
 fonnummer, 03411, kombinert med en ny løsning for håndtering
 av telefonbaserte kundeforhold. Det nye callsenteret har
 forbedret bankens responstid, og den tilhørende kundestøtte-
 avdelingen løser en stadig større andel av mottatte forespørsler
 direkte. Det betyr bedre kundeopplevelse, og bygger opp under
 bankens visjon; Nær der du er.

Fana Sparebanks nettsider er tilpasset responsivt nettdesign, det
 vil si en plattform som er tilpasset alle maskinplattformer fra PC via
 nettbrett til smarttelefoner. Nettsidene har en interaktiv chat-funk-
 sjon som er blitt meget populær. I juni 2015 innførte banken
 vennebetaling, *KJAPPjappbetaling*, en mobiltjeneste for forenklet
 overføring av penger.

Banken satser bevisst på å ta i bruk nye arenaer for å møte kunder
 og andre som er interessert i vår virksomhet. I sosiale medier har
 banken etablert profiler på Facebook, Twitter, LinkedIn og Insta-
 gram. Facebookprofilen har nær 6.600 likes, hvilket vitner om en
 meget høy grad av utbredelse og suksess for dette mediet alene.

Som følge av teknologiutviklingen, og stadig mer bruk av digitale
 og selvbetjente løsninger, har bransjen også en utfordring knyttet
 til håndtering av de ikke-digitale kundene. For å hjelpe spesielt
 den eldre generasjonen, lanserte banken i februar 2016 den
 ikke-digitale mobilbanken, der banken gjennom en nyanskaffet
 elbil tilbyr å kjøre hjem til de kundene som ønsker hjelp til å få
 utført sine banktjenester.

Fortsatt drift

Styret bekrefter at forutsetningen om fortsatt drift er til stede.
 Styret kjenner ikke til at det er vesentlig usikkerhet knyttet til års-
 regnskapet og kjenner heller ikke til ekstraordinære forhold som
 har betydning for vurdering av bankens regnskap. Det er ikke
 inntruffet forhold etter regnskapsårets slutt som har betydning for
 vurdering av regnskapet. Regnskapet er utarbeidet i henhold til
 IFRS.

Bankens samfunnsansvar

Fana Sparebank er en del av det norske sparebankvesenet som oppstod og utviklet seg på 1800-tallet. Sparebankenes funksjon og målsetting var nært knyttet til å dekke datidens behov, både innen organisering og stimulering av sparing og for å bistå med finansiering av lokal virksomhet. Dette er fortsatt nedfelt i bankens formålsparagraf, der det blant annet heter (...) *Sparebanken har til formål å fremme sparing ved å ta imot innskudd fra en ubestemt krets av innskyttere, levere finansielle tjenester til publikum, næringsliv og offentlig sektor, og å forvalte på en trygg måte de midler den rår over i samsvar med de lovregler som til enhver tid gjelder for sparebanker (...).*

I et overordnet perspektiv vil mange av de opprinnelige trekkene og grunnleggende ideene som assosieres med sparebankvesenet kjennes igjen i dagens kjernevirksomhet. Innskudd, sparing og plassering kombinert med kompetent rådgivning representerer områder der banken fremstår med et bidrag til den enkelte kundes mulighet for å fungere godt i alle faser av livsløpet. Gjennom utlånsvirksomhet til private og næringslivet er banken et viktig ledd i realiseringen av fundamentale samfunnsnyttige oppgaver. Banken ble sertifisert som Miljøfyrtårn i 2015.

Sparebankens samfunnsrolle er synlig i anvendelsen av gaveinstituttet. År om annet deler Fana Sparebank ut midler til lokale organisasjoner og prosjekter for å støtte opp under gode formål. Bankens innretning har vært konsentrert om aktiviteter knyttet til barn og ungdom. I 2015 innførte banken konseptet *Velfortjent!* Her belønnes intetanende personer som har ytt en spesiell innsats med en gave. Det er i 2015 delt ut gaver og støtte for til sammen 3,5 millioner kroner.

Det er gitt en nærmere beskrivelse av bankens samfunnsansvar annet sted i årsrapporten.

4. Resultat for 2015

Sammendrag

Fana Sparebank konsernet oppnådde et driftsresultat før skatt på 118,1 millioner kroner ved utgangen av 2015. Dette er svakere enn fjorårets resultat på 169 millioner kroner. Den alt vesentlige forskjellen utgjøres av markedsverdiendring på finansielle instrumenter. Driftsresultatet fra kjernevirksomheten, der finansielle instrumenter er holdt utenom, ble på 166,4 millioner kroner i 2015, mot 153,8 millioner kroner i 2014, en økning på 12,6 millioner kroner, tilsvarende 8 prosent. I prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital utgjør resultatet 0,59 prosent, mot 0,86 prosent i fjor. Resultatet etter tap og skatt ble et overskudd på 84,5 millioner kroner (125,5).

Rentenettoen utgjorde 304,3 millioner kroner, en marginal nedgang fra 2014. Netto provisjonsinntekter og andre inntekter økte med 1,7 millioner kroner til 99,5. Netto resultat og markedsverdiendringer fra finansielle instrumenter trakk inntektssiden ned med 48,3 millioner kroner i 2015, mens det i 2014 bidro positivt med 15,2 millioner kroner.

Driftskostnadene er i 2015 redusert med 2 millioner kroner. Samlede driftskostnader utgjorde således 231,9 millioner kroner mot 233,9 i 2014. Lavere personalkostnader utgjør den viktigste komponenten i kostnadsreduksjonen.

Driftsresultat etter skatt gir en egenkapitalavkastning på 5,2 prosent for konsernet (8,4 prosent).

Konsernets totalresultat for 2015 er 130,6 millioner kroner mot 100,2 i 2014. Forskjellen mellom drifts- og totalresultatet utgjøres av verdiendringer knyttet til bankens pensjonsordning, samt verdiendringer av finansielle eiendeler. Egenkapitalavkastningen basert på totalresultatet utgjør 8,1 prosent (6,7 prosent).

Bankens inntekter

Rentenetto

Konsernets netto rente- og kredittprovisjonsinntekter utgjør 304,3 millioner kroner for 2015 (306,4). Rentenettoen inkluderer renteavkastningen på bankens likviditetsplasseringer i pengemarkedsfond. Det er en marginal reduksjon av Rentenettoen fra 2014 på 2,1 millioner kroner. Den er både et resultat av høyere volum og margin på kunderettet virksomhet og lavere kostnader på eksternt finansiering. I 2015 er det påløpt full avgift til Bankenes Sikringsfond. Dette utgjorde 7,9 millioner kroner, mot 7,8 millioner kroner i 2014.

Netto rente- og provisjonsinntekter utgjorde 1,51 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital. Det representerer en reduksjon fra nivået på 1,55 prosent i 2014. På generelt grunnlag har myndighetenes krav om styrking av kapitalen i hele banksektoren medvirket til at flere år med til dels sterkt fallende marginger stoppet opp.

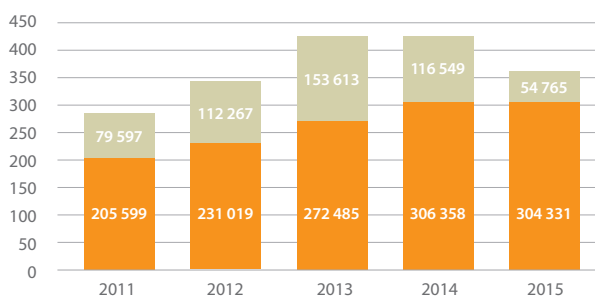
Andre driftsinntekter

Andre driftsinntekter utgjør 54,8 millioner kroner (116,5). Reduksjonen på 61,7 millioner kroner fra 2014 er knyttet til markedsverdiendringer i bankens porteføljer av finansielle instrumenter.

Provisjonsinntekter og gebyrer er økt fra 103,9 til 105,8 millioner kroner. Provisjonskostnadene har vært stabile. Netto provisjonsinntekter og gebyrer har således økt med 1,7 prosent.

Netto verdiendringer på finansielle instrumenter utgjør -48,3 millioner kroner (15,2), og har sammenheng med markedsverdiendringer i obligasjonsporteføljen. Dette skyldes i vesentlig grad

Figur 2: Utvikling inntekter fordelt på Rentenetto (oransje) og andre inntekter (grå)

endringer som er påført markedsverdien på obligasjoner som følge av kraftig økning av kredittrisikopåslag siste halvår av 2015. Sterk uro i kredittmarkedene har slått ut i alle obligasjonsklasser. Beholdningene av rentebærende verdipapirer er i all hovedsak langsiktige plasseringer. Verdiendringene i finansielle instrumenter er i det alt vesentligste realisert.

Driftskostnader

De samlede driftskostnadene ble i 2015 redusert med 2 millioner kroner til 231,9 millioner kroner (233,9). Driftskostnadene utgjorde 1,15 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital (1,18).

Styret og administrasjonen har sterk fokus på kostnadskontroll og best mulig effektiv utnyttelse av bankens samlede ressurser. Personalkostnader og IKT representerer to områder som både bestemmer bankens evne til å levere gode kundeløsninger, og som inneholder nøkkelen til å utvikle banken slik at krav til økt produktivitet blir godt ivaretatt.

Lønn, pensjoner og sosiale kostnader utgjør den største andelen av driftskostnadene med 127,5 millioner kroner (132,4). Kostnadsreduksjonen i 2015 er hovedsakelig knyttet til dette området.

For de øvrige driftskostnadene del er det noe økning, med mindre beløp fordelt på de ulike postene.

Konsernets totale kostnader i prosent av inntektene ble redusert til 56,9 prosent fra 57,4 prosent hva gjelder kjernevirksomheten. Kostnadsprosenten inkludert finansielle instrumenter utgjorde 64,6 prosent mot 55,3 prosent i 2014. Kostnadsprosenten er høyere enn bankens langsiktige målsetting for dette nøkkeltallet. Det er et uttalt mål at banken over tid skal tilstrebe seg å holde kostnadsprosenten under femti. Dette søkes primært oppnådd gjennom satsning på å organisere og bemanne banken mer hensiktsmessig i årene som kommer, slik at ambisjonene om vekst og økte markedsandeler kan realiseres. I 2015 er det gjennomført en omfattende kartlegging av alle arbeidsprosesser i Fana Sparebank, og det pågår en rekke tilpasninger og endringer i organisasjonen for å effektivisere og forbedre driften. Det forventes at den sterke satsningen på bankens organisasjon vil gi kostnads-effektiviseringsbidrag i 2016.

Tap og mislighold

Vurderingene for året har vært karakterisert med svekket forretningsgrunnlag for næringslivet. Dermed har også forutsetningen knyttet til avsetningene til tap på utlån endret seg målt mot 2014. Det har vært en økning i brutto mislighold.

For konsernet Fana Sparebank utgjør tap på utlån 9,1 millioner kroner, mot 20 millioner kroner i 2014. Nedskrivninger på grupper av utlån og garantier er økt med 1,1 millioner til 30,2 millioner kroner i perioden. Individuelle nedskrivninger er redusert med 5,9 millioner til 30,3 millioner kroner. Nye nedskrivninger i perioden er redusert fra 16,1 millioner kroner i 2014, til 13,4 millioner kroner i 2015.

Totale tapsnedskrivninger inklusive nedskrivninger på grupper av utlån og garantier utgjør 60,5 millioner kroner ved utgangen av

2015. Nedskrivninger på utlån og garantier utgjør 0,34 prosent av brutto utlån.

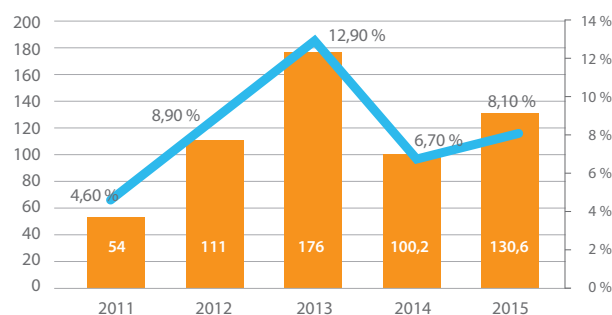
Styret vurderer dette som tilstrekkelig sett i forhold til bankens risiko i utlåns- og garantiporteføljen, og konsernets tap på utlån vurderes fortsatt å være på et lavt nivå.

Brutto misligholdte engasjementer ut over 30 dager utgjør 149,9 millioner kroner ved utgangen av 2015, opp fra 110,7 i 2014. Misligholdte engasjementer utgjør 0,9 prosent av brutto utlånsmasse.

Mislighold på utlån er hovedsakelig knyttet til utlånsengasjementer innen eiendomsutvikling. Banken overvåker disse engasjementene nøye, og har tett oppfølging og dialog med disse kundene. De underliggende pantesikkerheter og verdier knyttet til de misligholdte engasjementene er tilstrekkelig gode til at styret anser at eventuelle tap er kontrollerbare.

Konsernet har tapsutsatte engasjement på 80,8 millioner kroner ved utgangen av året. Dette er en økning på 64,1 millioner kroner sammenlignet med året før. Tapsutsatte engasjement utgjør 0,46 prosent av brutto utlån. Totalt er det foretatt individuelle nedskrivninger på 13,2 MNOK på tapsutsatte engasjement.

Figur 3: Resultat etter skattekostnad (søyle, venstre skala) og egenkapitalavkastning (linje, høyre skala)

Totalresultat

Totalresultatet for konsernet inneholder poster som påvirker egenkapitalen direkte, og som ikke føres som en del av bankens driftsresultat. I årets regnskap gjelder dette flere poster. Årets estimatavvik på bankens pensjonsforpliktelser reduserer bankens pensjonsforpliktelser og øker bankens egenkapital med 17,9 millioner kroner etter skatt. Det relativt store estimatavviket har sin bakgrunn i økende kalkulasjonsrente for beregningen av fremtidige pensjonsforpliktelser. Redusert medlemsbestand bidrar også positivt.

Banken har eierandeler som er klassifisert i balansen som finansielle eiendeler tilgjengelige for salg. Positive verdiendringer i slike eiendeler føres mot totalresultatet. For regnskapsåret 2015 utgjorde dette 28,2 millioner kroner. Beløpet knytter seg til justering av verdiene av bankens eierandel i Frende Holding, samt en estimert verdi av vederlag for salg av Visa Europa til Visa Inc. Fana Sparebank har medlemskap i Visa Norge, og ved salget tilfaller et vederlag medlemsbankene. Når transaksjonen er endelig godkjent, vil beløpet, ca. 11 millioner kroner, bli ført som inntekt i resultatregnskapet.

5. Bankens balanse

Forvaltningskapital

Det har vært en god økning i konsernets forvaltningskapital gjennom året. Utlånene øker, samtidig med at bankens likviditetsbuffer er styrket. Ved årsskiftet utgjorde bankkonsernets forvaltningskapital 20.770 millioner kroner (20.003).

Kontantstrøm

Konsernets likviditetsbeholdning utgjør 75 millioner kroner (83). Netto kontantstrømmer fra finansieringsaktivitet utgjør 7 millioner kroner (255). De største postene som inngår i finansieringsaktivitetene er utstedelse av obligasjoner til finansiering av virksomheten og refinansiering av lån som kommer til ordinært forfall. Netto kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter utgjør 381 millioner kroner. Dette utgjøres i hovedsak av en viss nedjustering av bankens likviditetsbeholdninger. Netto kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter er minus 396 millioner kroner mot minus 317 millioner kroner i 2014. Endringen skyldes hovedsakelig noe høyere utlånsvekst i 2015 sammenlignet med det foregående år.

Finansinvesteringer

Fana Sparebanks kapitalforvaltning er nedfelt i et eget strategidokument. Det inkluderer styrets fastsatte rammer for volum og fordeling i risikoklasser, kursfallsrisiko, durasjon, renterisiko og valutarisiko.

Kapitalforvaltning, rentepapirer

Forvaltningen av overskuddslikviditeten skjer både gjennom plasseringer i rentefond i tillegg til porteføljer av enkeltpapirer i ulike aktiva- og risikoklasser.

Ved utgangen av 2015 utgjorde konsernets samlede portefølje av rentebærende verdipapirer 2.561 millioner kroner (2.938).

Som følge av endringer i bankenes finansieringskilder de senere år, utgjør obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) mer enn halvparten av konsernets samlede innlån fra pengemarkedet. Tilpasninger i verdipapirporteføljen kan tilskrives nye regulatoriske forhold (Basel III) som ble iverksatt fra oktober 2015, der en voksende andel av midlene vil måtte plasseres i svært likvide og sikre papirer, særlig statsobligasjoner og obligasjoner med fortrinnsrett.

Kapitalforvaltning, egenkapitalrelatert

Forvaltningen av bankens finansinvesteringer i egenkapitalrelaterte finansielle instrumenter skjer dels ved investeringer i form av fond forvaltet av tredjepart, dels gjennom egen forvaltning av en mindre portefølje av børsnoterte aksjer og egenkapitalbevis. I tillegg har banken løpende, langsiktige investeringer i selskaper som har en forretningsmessig tilknytning til vår egen virksomhet, samt selskaper som representerer produkttilhørighet og strategisk samarbeid, herunder Frende Forsikring, Brage Finans og Norne Securities.

Konsernets samlede portefølje av egenkapitalrelaterte verdipapirer utgjorde 344 millioner kroner (317), hvorav 26,2 millioner kroner i børsnoterte aksjer og aksjefond (26,9).

Banken benytter finansielle instrumenter som fremtidige renteavtaler, renteswapper og lignende for å sikre eller begrense

renterisiko. Banken hadde ved utgangen av 2015 ingen fremtidige renteavtaler.

Utlån

Brutto utlån i konsernet utgjør 17,4 milliarder kroner. Dette er en økning på 1.124 millioner kroner sammenlignet med året før. Den samlede utlånsveksten utgjør 6,9 prosent (7,9 prosent).

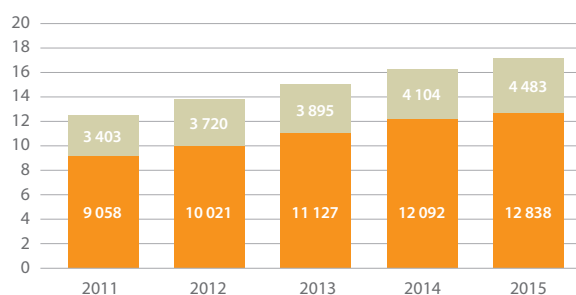
Veksten i bedriftsmarkedssektoren utgjorde 9,3 prosent i 2015. Bankens samlede utlån til næringskunder utgjør 4,4 milliarder kroner. Utlånsveksten er primært knyttet til eiendomsfinansiering med høy kredittkvalitet.

Innenfor privatkundesektoren har utlånsveksten vært på 6,2 prosent (8,5 prosent). Netto utlån til privatkunder representerer 12,8 milliarder kroner på konsernbasis. Veksten i denne gruppen er primært knyttet opp mot boligfinansiering. Styret anser utlånsveksten som betryggende og innenfor bankens vedtatte retningslinjer.

Som ledd i bankens samlede finansieringsstrategi er en andel av bankens boliglånportefølje overført til det heleide datterselskapet Fana Sparebank Boligkreditt AS. Boligkreditselskapet har ved utgangen av 2015 en utlånsportefølje på 5.722 millioner kroner (5.652). Låneporteføljen i boligkreditselskapet utgjør 32,9 prosent av bankens samlede utlån, og 44,6 prosent av konsernets utlån til personmarkedet (46,8 prosent).

Bankens andel av utlån til næringsformål utgjør 25,8 prosent av den totale utlånsmassen. Andelen har vært stabil det siste året.

Figur 4: Utlån fordelt på bedriftsmarked (grå) og personmarked (oransje)

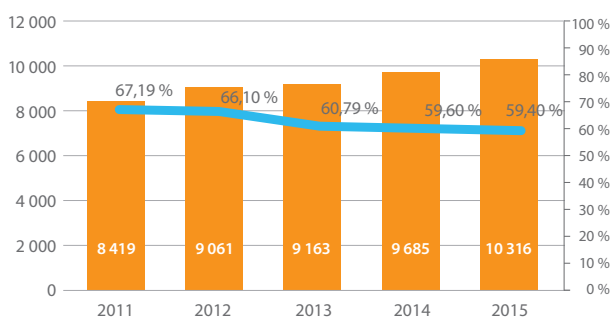

Innskudd

Banken har fokus på at innskudd fra publikum skal være bankens viktigste finansieringskilde. Dette er også målsatt ved at innskuddsdekningen skal utgjøre minimum 55 prosent på konsernbasis, og 80 prosent for morbanken alene. Innskudd fra publikum har vært opprettholdt på et tilfredsstillende nivå gjennom året.

Innskudd fra publikum utgjør 10,3 milliarder kroner, hvilket utgjør en vekst på 630,8 millioner kroner (6,5 prosent) fra 2014. Innskuddsdekningen er 59,4 prosent (59,6). For morbanken alene er innskuddsdekningen 88,6 prosent (91,5). Innskuddene er fordelt med 7,3 milliarder kroner fra personmarkedet og 2,4 milliarder kroner fra bedriftsmarkedet. I tillegg er 0,6 milliarder kroner definert som meglede innskudd.

Figur 5: Utvikling i innskudd fra publikum (søyle, venstre skala), og innskuddsdekning konsern (blå linje)

Øvrige innlån

Konsernets eksterne finansiering har forandret karakter og sammensetting over de siste årene. Obligasjoner med fortrinnsrett gjennom Fana Sparebank Boligkreditt AS er den viktigste kapitalkilden for innlån fra pengemarkedet generelt, og det langsiktige fundingbehovet spesielt. Utstedelse av ordinære, usikrede sertifikater og obligasjoner dekker det korte og mellomlangsigte finansieringsbehovet.

Ordinære innlån ved utstedelse av sertifikater og obligasjoner utgjør 3.088 millioner kroner.

Utstedt pålydende volum av obligasjoner med fortrinnsrett utgjør 4.925 millioner kroner ved utgangen av 2015. Dette representerer en mindre reduksjon på 175 millioner kroner fra 2014. Konsernet har en egenbeholdning av utstedte OMF på 10 millioner kroner. Egenbeholdningen representerer obligasjoner med kort gjenværende løpetid som er kjøpt tilbake fra markedet som ledd i å redusere refinansieringsrisiko.

Total gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir utgjør netto 8.019 millioner kroner, mot 7.756 i 2014. Vektet løpetid for bankens innlånsportefølje er 2,6 år.

Rating

Fana Sparebank har hatt offisiell rating fra Moody's Investors Service Ltd siden 2013. Morbankens rating ble oppgradert til A3 fra Baa2 i mai 2015. Status ved utgangen av 2015 er således A3/P-2 med *stable outlook*. Oppgraderingen i 2015 kom dels som følge av forbedrede nøkkeltall i Fana Sparebank, og dels ved en modelltilpasning fra Moody's side. Nye regulatoriske krav for europeiske banker har medført en justering i Moody's risikomodeller. Ett av forholdene som vektlegges, er bankenes utstedte volum av usikrede seniorlån. Under visse krisescenarier vil slike lån være tapsekspont, hvilket innebærer høyere sannsynlighet for videreføring av virksomheten og beskyttelse av innskytterne.

Fana Sparebank Boligkreditt AS utsteder OMFer med offisiell rating Aaa. Ratingen er opprettholdt i 2015. Ved oppgraderingen av morbanken er Aaa-ratingen blitt mer robust overfor hendelser som kan medføre nedgradering. Ratingen av obligasjonene i boligkreditselskapet bygger blant annet på avtaler mellom morbanken og datterselskapet som sikrer obligasjonseierne rettidig oppgjør.

Offisiell rating er et tiltak som innebærer best mulig sikring av tilgangen på kapital fra eksisterende og nye kapitalkilder i Norge. I tillegg oppnår konsernet en betydelig besparelse ved at obligasjoner med offisiell rating har et lavere kredittpåslag, og sikrer at vi kan tilby våre kunder konkurransedyktige vilkår.

I ledende, norske analysemiljøer som utfører løpende kredittvurdering av norske banker, blir banken i hovedsak tildelt karakteren A-. A- tilsvarer A3 i Moody's karakterskala. For obligasjoner med fortrinnsrett utstedt av Fana Sparebank Boligkreditt AS oppnås på tilsvarende måte karakteren AAA.

Egenkapital og kapitaldekning

Konsernets egenkapital utgjør 1.682 millioner kroner (1.551). Tilsvarende tall for morbanken er 1.482 millioner kroner (1.397).

Fana Sparebank har utstedt ansvarlige lån som er tellende i kapitaldekningen. Banken har utstedt et ansvarlig lån på 200 millioner kroner som inngår som tellende tilleggskapital, og et fondsobligasjonslån pålydende 200 millioner kroner. Fondsobligasjonen kvalifiserer som hybridkapital og inngår som annen kjernekapital.

Vektet egenkapitaldekning beregnet etter standardmetoden utgjør 18,0 prosent ved utgangen av året (17,0). Konsernets rene kjernekapital utgjør 14,5 prosent (13,28). Morbanken har en vektet egenkapitaldekning på 19,5 prosent (18,9). Morbankens rene kjernekapital utgjør 15,4 prosent (14,4).

6. Risikostyring knyttet til bankens virksomhet

Organisering og ansvar for risikostyring

Fana Sparebanks finansielle virksomhet medfører en rekke risikoer. Styret fastsetter langsiktige mål og rammer for bankens risikoprofil og avkastning innenfor de ulike risikokategorier. Styret har et uttalt mål om at banken skal ha en lav til moderat risikoprofil. Strategidokumenter knyttet til bankens risikoområder revideres årlig. Det er gitt en egen redegjørelse om foretaksstyring annet sted i årsrapporten.

Styret er opptatt av høy kvalitet i risikostyringen, og at dette skal være et strategisk virkemiddel for å styre og øke verdiskapningen i banken. Som en konsekvens av dette har banken en uavhengig stabsenhet for risikostyring under ledelse av leder risikostyring. Risikostyringsenheten har blant annet ansvar for den samlede risikostyringen og internkontrollrapporteringen i banken, herunder å påse at bankens risikoområder tilpasses og bygger på anbefalinger og krav fra Finanstilsynet og Basel II og III-regelverket.

Kredittrisiko

Kredittrisiko er risiko for tap som skyldes at bankens motparter eller låntagere ikke oppfyller sine betalingsforpliktelser overfor Fana Sparebank.

Kredittrisikoen knyttet til utlån til kunder representerer den største risikoen for banken. Banken har i 2015 hatt en god vekst i kredittvolum i personmarkedet, men noe lavere enn budsjettet. I bedrifts-markedet har volumveksten vært noe høyere enn budsjettet.

Alle person- og bedriftskunder klassifiseres hver måned med hensyn til forventet sannsynlighet for mislighold i neste 12-måneders periode. Her vektlegges forhold som kundeadfærd med videre. I 2015 har utlånsporteføljens misligholdssannsynlighet på bedriftsmarked falt marginalt. På personmarked har utlånsporteføljens misligholdssannsynlighet falt moderat. Reduksjonen er i tråd med utviklingen i faktisk mislighold. I 2015 er både søknads- og porteføljescoromodellene som anvendes på personkundene validert. Resultatene indikerer at modellene inkorporerer en sikkerhetsmargin på modellnivå.

Bankens kreditthåndbok, med kredittstrategi, -policy, fullmakts- og bevilgningsreglement samt rutiner, er utarbeidet med utgangspunkt i anbefalinger for god kredittstyring, og tilpasset Fana Sparebanks størrelse. Nytt utlånsaksgangssystem har resultert i at hele kreditthåndboken er revidert i løpet av de 2-3 siste årene.

Gruppenedskrivningene på personmarkedet har blitt redusert med 1,3 millioner kroner. Riktignok har det vært god vekst i porteføljen, men forventet tap uttrykt som produktet av misligholdssannsynlighet og tap gitt mislighold har falt. På bedriftsmarked har gruppenedskrivningene økt med 2,6 millioner kroner i 2015. Dette primært som følge av høyere forventet tap gitt mislighold. Individuelle nedskrivninger er redusert med 0,9 millioner kroner på personmarkedet og redusert med 1,8 millioner kroner på bedriftsmarked. Styret forventer noe høyere tap i 2016.

Markedsrisiko

Markedsrisiko oppstår som følge av bankens åpne posisjoner i rente- og egenkapitalmarkedet. Risikoen er knyttet til resultatvariasjoner som følge av endringer i markedspriser. Banken har ubetydelig valutarisiko. Samlet sett representerer markedsrisikoen en relativt moderat del av bankens totale risiko. Banken har fastsatt egne rammer for markedsrisiko.

Renterisiko

Renterisikoen oppstår dersom rentebindingstiden er ulik for bankens eiendeler og gjeld. Banken tilstreber seg å ha minst mulig renterisiko. Referansen for måling av renteeksponering er 3-månedersrenten (Nibor). Bankens eksponering for renterisiko var stabil på et lavt nivå gjennom året.

Kursfallsrisiko

Banken har finansiell risiko knyttet til endringer i markedsverdien på investeringer i aksjer og grunnfondsbevis. Banken har begrensede rammer for eksponering i aksjer og lignende verdipapirer, og porteføljen er godt diversifisert.

Styret anser kredittrisikoen ved eksponering i rentebærende verdipapirer som lav. Bankens overskuddslikviditet er plassert i en bredt diversifisert portefølje av finansielle instrumenter fra utstedere med høy kredittverdighet. Forvaltningen skjer i vesentlig grad ved plasseringer i statssertifikater, obligasjoner med fortrinnsrett, ordinære obligasjoner utstedt av finansinstitusjoner og andre næringer, ansvarlige lån og fondsobligasjoner, samt rentefond med høy grad av risikospredning og likviditet.

Rentebærende instrumenter er eksponert for endringer i kredittrisiko. Svingninger i risikopåslaget slår ut i markedsverdivurder-

ingene av de tilhørende verdipapirene. I 2015 oppstod en kraftig økning av risikopåslaget for norske obligasjoner utstedt av banker og finansinstitusjoner. Dette resulterte i betydelig verditap for bankens portefølje av rentebærende verdipapirer som inngår i bankens likviditetsbuffer. Papirer som inngår i likviditetsbufferen har gjerne lang løpetid. Lang gjenværende løpetid forsterker effekten av endringer i kredittrisikopremien.

Forsterket oljeprisfall og svekkede utsikter for deler av norsk økonomi gjennom året resulterte i til dels store økninger i risikopåslaget, med tilhørende fall i verdivurderingen. Bankens beholdning av rentefond med midlere og høy kredittrisiko ble også kraftig påvirket av disse markedsforholdene.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er definert som risiko banken har for tap ved ikke å overholde egne betalingsforpliktelser til rett tid. Styrets strategier for å redusere bankens likviditetsrisiko er å ha innskudd fra publikum som bankens primære likviditetskilde, tilstrebe en balansert forfallsstruktur for bankens finansiering, samt ha en god balanse-sammensetting og fokus på diversifisering av finansieringskildene.

Konsernets fundingstrategi er basert på å utnytte mulighetene som ligger i å utstede obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) for dekning av det langsiktige finansieringsbehovet. Dette realiseres gjennom datterselskapet Fana Sparebank Boligkreditt AS. Boligkredittobligasjonene er konsernets hovedfinansieringskilde utenom publikumsinnskudd. OMF utstedt av boligkredittselskapet har offisiell rating Aaa fra det internasjonale ratingbyrået Moody's. Offisiell rating regnes for å være det største enkeltgrepet som banken har gjennomført for å redusere den generelle likviditetsrisikoen, ved at tilgang til nye og store finansieringskilder er åpnet. Offisiell rating er dessuten en forutsetning for å søke opptak av lån i internasjonale kapitalmarkeder om det skulle bli aktuelt.

I tillegg til OMF, dekkes bankens fundingbehov ved utstedelse av usikrede sertifikater og obligasjoner, benevnt som seniorlån. Konsernets eksterne funding dekkes således gjennom ulike typer finansielle instrumenter og ulike investormiljøer. Morbankens offisielle rating på A3 bidrar til at seniorlånene også er attraktive for institusjonelle investorer som stiller særskilte krav til rating.

Fana Sparebank utsteder obligasjonslån med rammer for det enkelte låns størrelse. Seniorlån utstedes med inntil 600 millioner kroner, og OMF inntil 750 millioner kroner.

Bankens fastlagte rammer for likviditetsstyring er samlet i et strategidokument som revideres årlig. Det er utarbeidet beredskapsplaner for likviditeten, og styret mottar kvartalsvise rapporter om konsernets likviditetssituasjon i tråd med Likviditetsforskriften.

På operasjonelt nivå overvåkes likviditetsrisikoen av bankens Balansestyringskomité. Komiteen møtes regelmessig. Komiteen ledes av administrerende banksjef, og består for øvrig av lederne for bankens forretningsområder i tillegg til regnskapsjef og risk manager. Komiteens mandat er å holde overoppsyn med utførelsen av bankens fundingaktivitet, samt å sikre god informasjon i bankens ledelse om likviditetssituasjonen til enhver tid.

Bankens likviditet måles blant annet ved likviditetsindikatorer. Dette er mål på i hvilken grad bankenes forpliktelser er dekket av lang- eller kortsiktig finansiering, representert ved likviditetsindikator 1 og 2. Finanstilsynet har angitt faste nivåer for disse på henholdsvis 105 prosent og 110 prosent. Styret legger til grunn at Fana Sparebank skal oppfylle disse nivåene. Ved utgangen av 2015 var bankens verdier 109,2 prosent og 115,6 prosent respektive.

Videre har styret fastsatt at banken skal ha likviditet til å dekke bankens forpliktelser uten tilførsel av kapital utenfra i en periode på tolv til atten måneder under en tilpasset normalsituasjon. Normal-situasjonen er definert ved at bankens prognoser for utlåns- og innskuddsutvikling opprettholdes, og at det ved en vedvarende, kritisk situasjon gradvis innføres innstramminger i utlånsveksten. Likviditetssituasjonen underlegges stresstesting ved at ulike scenarier for kriser måles og vurderes opp mot bankens overlevelsessevne over tid. Scenariene dekker både systemkriser, bankspesifikke kriser og kombinasjoner av disse.

Fana Sparebank rapporterer Liquidity Coverage Ratio (LCR) til Finanstilsynet i henhold til gjeldende regelverk. Likviditetskravene ble formelt iverksatt fra oktober 2015. Fana Sparebank følger den vedtatte innfasingen av LCR. Det innebærer at LCR skal oppfylles med 60 prosent inntil slutten av 2015, deretter 70 prosent for 2016. Full implementering skal gjelde fra 31. desember 2017. Styret har fastsatt at banken skal ha som målsetting å oppfylle LCR med en buffer på 10 prosentpoeng. For konsernet Fana Sparebank skal LCR måles og oppfylles for konsern, morbank og Fana Sparebank Boligkreditt hver for seg. For konsernet utgjorde LCR 129 prosent ved utgangen av 2015.

Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er definert som potensielle tap banken kan påføres som en konsekvens av svakheter eller feil ved prosesser og systemer, menneskelig svikt, eller eksterne hendelser. Tapene kan påføres ved kvalitetsbrister i bankens løpende drift, og tap av renommé, som igjen medfører tap av inntekter. Det operative ansvaret for kvalitet i egen drift ligger hos linjeledere.

Banken har ikke hatt operasjonelle tap av betydning siste år. For å minimalisere operasjonelle tap har banken kontinuerlig fokus på å heve kvaliteten i bankens internkontrollrapportering, samt styring av restrisiko.

Internrevisjon

Bankens internrevisjon utføres av revisjonsselskapet PwC. Internrevisjonen foretar blant annet årlige gjennomganger av bankens kritiske risikoområder, herunder innenfor kreditt, IKT, likviditetsstyring og markedsrisiko. Aktivitetsplanleggingen og rapportering av internrevisjonens arbeid er forankret hos styret.

Compliance

Bankens compliancefunksjon ivaretas av bankens avdeling for kreditt/juridisk. Compliance har ansvar for å gi råd til ledelsen om etterlevelse av lover, regler og standarder som banken skal drive sin virksomhet etter. Funksjonen skal også proaktivt identifisere, dokumentere og vurdere compliancerisiko knyttet til bankens forretningsmessige aktiviteter.

Basel –regelverk

Fana Sparebank har utarbeidet en totalrisikomodell som utgangspunkt for beregning av bankens kapitalbehov, ICAAP, i henhold til regelverket slik det beskrives i Basel - regelverket. Banken har identifisert og beskrevet følgende risikoområder som legges til grunn ved beregningen av kapitalbehovet: kredittrisiko, konsentrasjonsrisiko, operasjonell risiko, forretningsmessig risiko, markedsrisiko og likviditetsrisiko. Fana Sparebank har valgt de enkleste tilnærmingene, det vil si *standardmetoden* med hensyn til kredittrisiko og *basismetoden* for operasjonell risiko. Beregnet kapitalbehov for kredittrisiko etter standardmetoden er økt med et tillegg for konsentrasjonsrisiko. For de øvrige risikoområdene er det lagt til grunn både simuleringer basert på ulike scenarier i tillegg til metoder som er beskrevet i Finanstilsynets moduler for ulike risikoområder.

Målingen av ICAAP er basert på bankens inngående balanse for regnskapsåret. Krav til ren kjernekapital utgjorde 1.360 millioner kroner. Faktisk ren kjernekapital var i størrelsesorden 1.378 millioner kroner. Ren kjernekapitalbuffer utgjorde dermed 18 millioner kroner. I tillegg har banken tilfredsstillende buffer i forhold til krav til ansvarlig kapital og krav til kjernekapital. Styret er opptatt av tilstrekkelig kapitalisering ut fra risiko i virksomheten og forventet vekst, og vurderer, blant andre tiltak, styrking av både ansvarlig kapital, kjernekapital og ren kjernekapital. Banken har utarbeidet både et medium stress scenario og hardt stress scenario. Banken tilfredsstiller de ulike kravene til kapital hensyntatt enkle tiltak som beskrevet i ICAAP.

Totalrisikomodellen og beregningen av kapitalbehovet i henhold til Basel - regelverket er beskrevet i et eget ICAAP-dokument. Banken vil løpende evaluere kost/nytte i forbindelse med overgang til mer avanserte metoder.

7. Organisasjon, opplæring og arbeidsmiljø

Fana Sparebanks HR-strategi bygger opp under bankens visjon og verdigrunnlag. Vi ønsker å være en foretrukket og attraktiv arbeidsplass for kompetente, motiverte og resultatorienterte medarbeidere.

Det er utarbeidet handlingsplaner for HMS-arbeidet i Fana Sparebank.

Arbeidsmiljø og sykefravær

Fana Sparebank er IA-bedrift og samarbeider tett med NAV-kontorene og Arbeidslivssenter for å øke nærværet og forebygge sykefravær.

Det legemeldte sykefraværet i banken har vært jevnt gjennom 2015 og endte på 6,9 prosent. Dette er en nedgang på 0,5 prosentpoeng sammenlignet med året før. Det egenmeldte fraværet er fortsatt lavt, og utgjør i underkant av 1 prosent. Det er ikke registrert skader som skyldes arbeidsulykker eller arbeidsbelastning i løpet av året.

Det samlede sykefraværet er imidlertid høyere enn ønskelig, og det arbeides målrettet og systematisk med oppfølging av

sykefraværet med sikte på å redusere dette fremover. Arbeidsmiljøutvalget i banken deltar aktivt i arbeidet med å redusere sykefraværet. Banken legger til rette for medarbeidere som av ulike helsemessige årsaker trenger tilpasning, og har betydelig fokus på å redusere andelen av langtidssyke medarbeidere. Et av tiltakene har vært opplæring av lederne i retningslinjer som omhandler oppfølging av sykemeldte.

Det har gjennom mange år vært gjennomført medarbeidermålinger for å måle og utvikle arbeidsmiljøet og engasjementet på avdelingene. I forbindelse med pågående organisasjonstilpasninger, er det besluttet å utsette bankens medarbeider-tilfredshetsmålinger til 2016.

Samarbeidet med de ansattes organisasjoner har vært meget konstruktivt og bidratt positivt til driften og resultatet i 2015.

Styret er opptatt av at banken har gode arbeidsvilkår for best mulig å ivareta bankens viktigste ressurs, som er medarbeiderne og den kompetansen de representerer.

Kompetanseutvikling

Fana Sparebank arbeider målrettet med kompetanseheving på alle nivå i organisasjonene for å bidra til at banken når sine mål.

Banken har blant annet videreført arbeidet med autorisasjonsordningen for finansielle rådgivere, gjennom systematisk kunnskapsoppdatering for sine rådgivere. I tillegg har banken gjennomført kompetansehevende tiltak innenfor godkjenningssystemet for skadeforsikring for å gi rådgiverne enda bedre kompetanseplattform.

Ved årsskiftet har banken 41 medarbeidere som er autoriserte finansielle rådgivere. I tillegg har banken ytterligere 8 medarbeidere som er i ferd med å ta utdanning for å bli autoriserte finansielle rådgivere.

Likestilling

Blant bankens medarbeidere er kjønnsfordelingen 65 prosent kvinner og 35 prosent menn.

Banken har hatt som målsetting å tilstrebe en jevnere fordeling mellom kjønnene på alle nivåer. Ved utgangen av året bestod bankens øverste ledergruppe av 7 personer, hvorav 3 kvinner. Ledergruppen er fra 2016 blitt utvidet med ett mannlig medlem. Det er da en kvinneandel på 40 prosent i den øverste ledelsen, herunder administrerende banksjef. Blant mellomleder- og fagsjefsstellet er 67 prosent kvinner (10 av 15 personer).

Bankens styre består av seks medlemmer, hvorav tre kvinner. Kvinneandelen er således 50 prosent på styrenivå.

Diskriminering

Gjennom drift, rekruttering og utøvelsen av virksomheten ansees banken å opptre i tråd med diskrimineringslovens formål, herunder å gi like muligheter og rettigheter, samt å hindre diskriminering på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion og livssyn.

Personal

Pr. 31.12.15 hadde banken 108,5 årsverk. Dette er en økning på 2,5 årsverk fra 2014. Økningen skyldes i stor grad at ekstrahjelpene i små stillingsbrøker regnes med i tallet for 2015.

I Fana Sparebank med datterselskaper ble det utført 147 årsverk, det samme som i 2014. Ved utgangen av året hadde konsernet totalt 150 ansatte (151).

8. Øvrige forhold

Systemer og rutiner for sikkerhet er i samsvar med de krav som stilles i forskrift om Helse, Miljø og Sikkerhet.

Banken har ingen særskilt FoU-aktivitet.

Ytre miljø

Fana Sparebank ble sertifisert som Miljøfyrtårn i 2015. Sertifiseringen ansees å være et viktig utgangspunkt for å utvikle en fremtidsrettet, bærekraftig virksomhet. Ved bankens hovedkontor er det gjennom 2015 iverksatt en rekke tiltak som tar sikte på å forbedre virksomhetens karbonfotavtrykk. Tiltakene er rettet inn mot flere områder i konsernet. Av vesentlige forhold som blir adressert i den anledning, er reduksjon og utfasing av oljefyring ved hovedkontoret på Nesttun. Et av målene med miljøsertifiseringen er å kartlegge ulike sider ved virksomhetens forbruk, herunder energi, forbruk av kontormateriell, bruk av elektronisk dokumentbehandling og innkjøp på generell basis. Kartleggingen danner grunnlag for å sikre kontroll med utviklingen av fremtidig forbruk og effekt av tiltak som iverksettes. Det ble i 2015 gjennomført en reisevaneundersøkelse blant bankens ansatte. Resultatene fra undersøkelsen vil bli brukt til å vurdere tiltak som kan bidra til å stimulere til økt bruk av kollektivtransport eller fysisk aktivitet. Bankens miljøstrategi er beskrevet nærmere i Samfunnsansvarsrapporten for 2015 og inngår som en del av Årsrapporten.

Bankens utlånsvirksomhet gir indirekte påvirkningsmulighet i miljøforhold. Miljørelatert risiko vurderes på lik linje med annen type risiko. I kredittsaker vurderes kundenes holdning og evne til å etterleve pålagte eller forventede miljøkrav. Banken finansierer ikke virksomhet som ikke har nødvendig godkjenning fra offentlige miljøvernmyndigheter.

Miljøsertifiseringen er i hovedsak rettet inn mot bankens egen organisasjon og fysiske miljø. Fana Sparebank har en uttalt ambisjon om å integrere miljøtema i kjernevirksomheten, herunder på utlåns- og innskuddssiden.

9. Datterselskaper

Datterselskapet Fana Sparedata AS, med formål å drive utleie av betalingsterminaler, ble avvirket i 2015. Selskapet hadde ingen ansatte.

Fana Sparebank Eiendom AS

Selskapet er 100 prosent eid av Fana Sparebank, og har en aksjekapital på 5.758.000 kroner. Selskapet driver både bolig- og næringsmegling. I 2015 solgte selskapet 764 eiendommer til en

samlet markedsverdi på rundt 2,7 milliarder kroner. Selskapet har ved utgangen av 2015 26 ansatte. Det er utført 26 årsverk (26). Årets resultat etter skattekostnader ble 3,1 millioner kroner (3,4 millioner kroner).

Fana Sparebank Regnskap AS

Selskapet er 100 prosent eid av Fana Sparebank med en aksjekapital på 500.000 kroner. Selskapet driver regnskapsførervirksomhet. Det er ved utgangen av 2015 13 ansatte i selskapet, og det ble utført 12,8 årsverk (14,8). Selskapet er lokalisert på Midtun, Straume og i Åsane. Årets resultat etter skattekostnader ble et underskudd på 134.236 kroner (-50.231). Selskapet ble solgt 1. kvartal 2016.

Fana Sparebank Boligkreditt AS

Boligkreditselskapet er et 100 prosent eid datterselskap med en aksjekapital på 240 millioner kroner. Selskapet ble opprettet i 2009 med formål å overta deler av morbankens boliglånportefølje. Selskapet har ingen ansatte, men har inngått en avtale med Fana Sparebank for drift og administrasjon av virksomheten. Selskapet har ved utgangen av 2015 overtatt 3.940 boliglån fra morbanken. Samlet utlån utgjør 5,7 milliarder kroner. Finansieringen skjer gjennom utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett (OMF). Boligselskapet har utstedt OMF for til sammen 4,9 milliarder kroner. Årets resultat etter skattekostnader ble 48,8 millioner kroner (56,2 millioner kroner).

Kinobygg AS

Fana Sparebank eier 86,9 prosent av aksjene i eiendomsselskapet Kinobygg AS. Aksjekapitalen er 114.600 kroner. Selskapet har ingen ansatte. Årets resultat etter skattekostnader ble et underskudd på 419.397 kroner (2 millioner kroner). Selskapet er under avvikling. Formell oppløsning vil ventelig skje i løpet av 2. kvartal 2016.

10. Disponering av resultat i morbank

Årets resultat på 84,5 millioner kroner blir tillagt sparebankens fond. Dette utgjør 0,42 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital

i morbank. Styret foreslår at årets avsetting til gaver og allmenntilnyttige formål skal være på 5 millioner kroner.

11. Utsikter for 2016

Ved inngangen til 2016 preger økonomiske nedgangstider våre omgivelser. Det forventes noe høyere tap i 2016, selv om engasjementsgjennomganger viser at kredittkvaliteten er tilfredsstillende. Banken har i svært liten grad direkte kredittksporing innenfor olje- og oljerelevante næringer. Ringvirkninger til andre næringer påvirker likevel mange bransjer, hvilket betyr at utviklingen følges nøye. Det forventes at arbeidsledigheten vil øke i det kommende året. Historisk lave rentenivåer kombinert med høy etterspørsel bidrar foreløpig til å opprettholde boligprisene i bankens kjernemarkedsområde. Svakere utsikter vil imidlertid kunne slå ut i lavere boligpriser også. Det blandede økonomiske bildet stiller krav til særlig høy oppmerksomhet overfor bankens virksomhet det kommende året.

Banken oppfylder kapitalkravene ved utgangen av 2015. Gjennom egen oppbygging av egenkapital og effektivisering av kapitalbruken, er kapitalsituasjonen tilfredsstillende. Det er likevel fortsatt fokus på å ha et aktivt forhold til kapitalmarkedene, slik at fremtidig vekst og utvikling vil bli realisert med en solid kapitalbase.

Fana Sparebank har en solid og moderne markedsprofil, og er langt fremme i utvikling og implementering av banktjenester i alle nye kanaler. Sammen med gode, allerede gjennomførte organisatoriske tilpasninger representerer dette et godt grunnlag for å lykkes i å nå bankens mål.

Konkurransesituasjonen bankene i mellom er fortsatt meget sterk, og kravene til den enkelte bank og organisasjons evne og vilje til omstilling blir store. Styret har tillit til at Fana Sparebanks ledelse og medarbeidere mestrer utfordringene som venter.

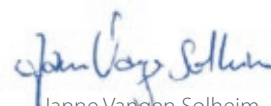
Nesttun, 31. desember 2015
i styret for Fana Sparebank

Nils Magne Fjereide
STYRETS LEDER

Peter Frølich
STYRETS NESTLEDER

Janne Vangen Solheim
STYREMELEM

Aase Gjemdal
REPR. FOR ANSATTE

Kjerstin Fyllingen
STYREMELEM

Asbjørn Reinkind
STYREMELEM

Lisbet K. Nærø
ADM. BANKSJEF

Resultatregnskap (I MILL. KR)

		Morbank		Konsern	
	NOTE	31.12.15	31.12.14	31.12.15	31.12.14
Renter- og kredittprovisjonsinntekter	4	448,4	527,0	621,8	728,8
Rentekostnader	4	228,2	317,2	317,4	422,4
Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter	4	220,2	209,7	304,3	306,4
Utbytte aksjer og egenkapitalbevis	7	5,2	4,1	1,0	1,4
Provisjonsinntekter og gebyrer	5	61,7	59,2	105,8	103,9
Provisjonskostnader og kostnader ved banktjenester	6	-6,3	-6,1	-6,3	-6,1
Netto gevinst/tap finansielle instrumenter	7	-47,2	17,3	-48,3	15,2
Andre inntekter	8	6,2	3,6	2,7	2,1
Andre driftsinntekter		19,7	78,1	54,8	116,5
Sum driftsinntekter		239,9	287,9	359,1	422,9
Personalkostnader	9,32,42	93,7	97,1	127,5	132,4
Administrasjonskostnader	9	45,0	44,1	56,3	55,6
Avskrivninger	28, 29	12,2	11,6	13,2	12,2
Andre driftskostnader	10	28,0	28,1	34,9	33,7
Driftskostnader		178,9	180,9	231,9	233,9
Driftsresultat før tap		61,0	107,0	127,2	189,1
Tap på utlån og garantier	20	9,0	17,8	9,1	20,0
Driftsresultat etter tap		52,0	89,2	118,1	169,0
Skattekostnader	11	14,6	21,3	33,6	43,5
Resultat for perioden		37,4	67,9	84,5	125,5
Majoritetsandel av periodens resultat				84,6	125,3
Minoritetsandel av periodens resultat				-0,1	0,2
Totalresultat					
Resultat for perioden		37,4	67,9	84,5	125,5
Estimatavvik pensjoner		24,5	-33,8	24,5	-33,8
Skatteeffekt estimatavvik pensjoner		-6,6	9,1	-6,6	9,1
Sum øvrige resultatposter som ikke vil bli reklassifisert til resultatet		17,9	-24,7	17,9	-24,7
Endring aksjer tilgjengelig for salg		28,2	-0,6	28,2	-0,6
Sum øvrige resultatposter som senere kan bli reklassifisert til resultatet		28,2	-0,6	28,2	-0,6
Andre inntekter og kostnader for perioden		46,1	-25,3	46,1	-25,3
Totalresultat for perioden		83,5	42,6	130,6	100,2
Majoritetsandel av periodens totalresultat				130,6	100,0
Minoritetsandel av periodens totalresultat				-0,1	0,2

Eiendeler	NOTE	Morbank		Konsern	
		31.12.15	31.12.14	31.12.15	31.12.14
Kontanter, innskudd i Norges Bank	15	74,8	83,0	74,8	83,0
Utlån til kredittinstitusjoner	12, 22	770,1	864,3	289,0	290,8
Utlån til kunder	16-22	11 602,5	10 546,7	17 320,7	16 195,5
Finansielle derivater	23	20,2	22,9	20,2	22,9
Rentebærende verdipapir	25	2 461,2	2 952,8	2 561,1	2 937,9
Aksjer og egenkapitalbevis	26	343,5	316,9	343,5	316,9
Aksjer i datterselskap	27	262,5	263,0	0,0	0,0
Utsatt skattefordel	11	8,5	5,7	8,9	5,8
Immatrielle eiendeler	28	16,3	17,3	17,5	18,9
Varige driftsmidler	29,45	72,9	72,9	73,2	75,4
Andre eiendeler		36,5	34,6	36,5	34,6
Forskuddsbetalte og opptjente renter		5,5	4,5	24,5	21,7
Sum eiendeler		15 674,6	15 184,6	20 769,9	20 003,6
Gjeld og egenkapital	NOTE	31.12.15	31.12.14	31.12.15	31.12.14
Gjeld til kredittinstitusjoner	30	204,6	404,0	167,3	374,4
Innskudd fra kunder	30	10 329,1	9 699,0	10 316,3	9 685,5
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	30	3 104,5	3 079,8	8 018,6	7 756,1
Finansielle derivater	23	41,9	58,4	41,9	58,4
Annen gjeld		19,6	19,5	25,5	24,4
Påløpte kostnader og forskuddsbetalte inntekter	31	18,5	20,9	24,2	26,1
Betalbar skatt	11	24,0	22,5	43,3	44,6
Avsetninger og pensjonsforpliktelse	32-33	51,0	83,9	51,4	84,4
Ansvarlig lånekapital	12	399,4	399,2	399,4	399,2
Sum gjeld		14 192,6	13 787,1	19 087,8	18 453,1
Minoritetsinteresser				1,3	1,3
Sparebankens fond		1 364,9	1 310,1	1 563,7	1 461,7
Gavefond		7,4	5,9	7,4	5,9
Verdiendring tilgjengelig for salg		109,7	81,5	109,7	81,5
Sum egenkapital	34	1 482,0	1 397,5	1 682,1	1 550,5
Sum gjeld og egenkapital		15 674,6	15 184,6	20 769,9	20 003,6
Forretninger utenom balansen	43				

Nesttun, 31. desember 2015 / 16 mars 2016
I styret for Fana Sparebank

Nils Magne Fjereide
STYRETS LEDER

Peter Frølich
STYRETS NESTLEDER

Kjerstin Fyllingen
STYREMEDLEM

Janne Vangen Solheim
STYREMEDLEM

Asbjørn Reinkind
STYREMEDLEM

Aase Gjemdal
REPR. FOR ANSATTE

Lisbet K. Nærø
ADM. BANKSJEF

Kontantstrømoppstilling (I MILL. KR)

	NOTER	Morbank		Konsern	
		31.12.15	31.12.14	31.12.15	31.12.14
Kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter					
Rente-og provisjonsinnbetalinger fra kunder		438,6	551,7	611,4	753,5
Netto inn- /utbetalinger av lån til kunder		-1 063,9	-596,7	-1 133,4	-1 073,4
Renteutbetalinger til kunder		-143,2	-210,7	-143,2	-210,7
Netto inn-/utbetalinger av innskudd fra kunder		525,1	589,3	525,9	580,7
Renteinnbetalinger sentralbanken		0,6	0,8	0,6	0,8
Netto inn/utbetalinger på utlån til/fra kreditinst.		79,0	-285,4	-21,0	-148,1
Innbetaling av utbytte		5,2	4,1	1,0	1,4
Utbetalt ved investering aksjer holdt for omsetning		-4,8		-4,8	0,0
Innbetalt ved salg aksjer holdt for omsetning		5,0	7,5	5,0	13,5
Utbetalinger drift		-192,2	-176,1	-244,5	-229,0
Utbetalinger skatter		-15,9	-31,3	-38,2	-50,2
Øvrige inntekter		1,5	1,6	45,0	44,8
Netto kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter		-365,0	-145,3	-396,3	-316,7
Kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter					
Utbetalt ved investering i aksjer tilgjengelig for salg		0,4	-20,0	0,4	-20,0
Innbetalt ved salg investering aksjer tilgj. for salg		4,0	12,3	3,5	12,3
Utbetaling endring aksjepost i datterselskaper		0,0	0,0	0,0	0,0
Kjøp av varige driftsmidler	28, 29	-11,7	-13,7	-10,0	-15,5
Salg av varige driftsmidler		0,3	0,6	0,3	0,6
Netto innbet/utbet. ved oms.av rentebærende vp		443,1	18,1	328,3	-47,0
Renteinnt.sertifikater/obl. plasseringer		53,2	83,9	53,8	83,6
Øvrige inntekter fra investeringsaktiviteter		3,6	3,2	0,5	3,2
Endring EK		4,6	0,0	4,6	0,0
Netto kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter		497,1	84,4	381,0	17,2
Kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter					
Opptak annen langsiktig gjeld		0,0	134,9	0,0	134,9
Utbet. ved tilbakebet. av annen langsiktig gjeld		-97,0	-100,0	-97,0	-100,0
Opptak av sertifikater og obl.gjeld		947,8	901,2	2 063,8	2 202,7
Utbet. ved tilbakebet. av sertifikater og obl.gjeld		-914,4	-1 006,5	-1 802,4	-1 964,2
Rentebetalinger på finansaktiviteter		-57,5	-98,1	-138,0	-203,3
Opptak av ansvarlig lånekapital		0,0	199,2	0,0	199,2
Rentebetalinger på ansvarlig kapital		-15,7	-12,3	-15,7	-12,3
Gaver		-3,5	-2,3	-3,5	-2,3
Netto kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter		-140,2	16,0	7,1	254,7
Netto kontantstrøm for perioden		-8,2	-44,9	-8,2	-44,9
Netto endring i kontanter					
Beholdning av kontanter ved periodens begynnelse	15	83,0	127,9	83,0	127,9
Beholdning av kontanter ved periodens slutt	15	74,8	83,0	74,8	83,0
Netto endring i kontanter		-8,2	-44,9	-8,2	-44,9

Endringer i egenkapitalen (I MILL. KR)

	Morbank				Konsern				
	Spare- bankens fond	Gavefond	Verdi- endring tilgjengelig for salg	Sum	Spare- bankens fond	Gavefond	Verdi- endring tilgjengelig for salg	Minoritets- interesser	Sum
Egenkapital 31.12.13	1 271,9	3,2	82,1	1 357,2	1 366,2	3,2	82,1	1,1	1 452,5
Resultat 2014	67,9			67,9	125,3			0,2	125,5
Utvidet resultat 2014	-24,7		-0,6	-25,3	-24,7		-0,6		-25,3
Totalresultat for perioden	43,2	0,0	-0,6	42,6	100,6	0,0	-0,6	0,2	100,2
Gavefond vedtatt forstanderskapsmøte	-5,0	5,0		0,0	-5,0	5,0			0,0
Belastet gavefondet		-2,3		-2,3		-2,3			-2,3
Egenkapital 31.12.14	1 310,1	5,9	81,5	1 397,5	1 461,7	5,9	81,5	1,3	1 550,5
Resultat 2015	37,4			37,4	84,5			-0,1	84,5
Utvidet resultat 2015	17,9		28,2	46,1	17,9		28,2		46,1
Totalresultat for perioden	55,3	0,0	28,2	83,5	102,4	0,0	28,2	-0,1	130,5
Korreksjon egenkapital	4,6			4,6	4,6				4,6
Gavefond vedtatt forstanderskapsmøte	-5,0	5,0		0,0	-5,0	5,0			0,0
Belastet gavefondet		-3,5		-3,5		-3,5			-3,5
Egenkapital 31.12.15	1 364,9	7,4	109,7	1 482,0	1 563,7	7,4	109,7	1,3	1 682,1

NOTE 1 Regnskapsprinsipper

1. Selskapsinformasjon
2. Grunnlag for utarbeidelse av regnskapet
3. Endringer i regnskapsprinsipper
4. Konsolideringsprinsipper
5. Segmentrapportering
6. Inntektsføring
7. Finansielle eiendeler og gjeld
 - Finansielle instrument til virkelig verdi med verdiendring over resultatet
 - Finansielle instrument tilgjengelig for salg med verdiendring over andre inntekter og kostnader
 - Finansielle instrument vurdert til amortisert kost
8. Ikke-finansielle eiendeler og gjeld
 - Bygg og andre varige driftsmidler
 - Immaterielle eiendeler
9. Skatt
10. Pensjonsforpliktelser
11. Egenkapital
12. Omregning utenlandsk valuta
13. Leasing
14. Kontantstrømpoppstilling
15. Vedtatte IFRS-er og IFRIC-er med fremtidig ikrafttredelsestidspunkt

1. Selskapsinformasjon

Fana Sparebank ble stiftet i 1878 og er lokalisert i Bergen kommune. Bankens hovedkontor er på Nesttun i Østre Nesttunvei 1, 5852 Bergen, Norge. I tillegg har banken avdelingskontor i Åsane, Bergen sentrum, Lagunen og på Straume. Banken har ikke andre eiere enn bankens innskyttere.

Fana Sparebank konsern består av Fana Sparebank, Fana Sparebank Regnskap AS, Fana Sparebank Eiendom AS, Fana Sparebank Boligkreditt AS og Kinobygg AS.

Fana Sparebanks hovedaktivitet er knyttet til tradisjonell sparebankvirksomhet med mottak av kundeinnskudd, utlån og betalingsformidling. Videre inngår boligkreditselskap, eiendomsmeglervirksomhet og regnskapservice som virksomheter organisert i egne datterselskaper.

Konsernets regnskap for 2015 ble gjennomgått og vedtatt på forstanderskapsmøte 16. mars 2016.

2. Grunnlag for utarbeidelse av regnskapet

Konsernregnskapet for Fana Sparebank er avlagt i samsvar med IFRS (International Financial Reporting Standards) godkjent av EU, samt ytterligere norske opplysningskrav som følge av regnskapsloven.

Selskapsregnskapet avlegges etter samme regelverk som konsernregnskapet.

Regnskapet er basert på historisk kost med unntak av finansielle eiendeler og forpliktelser vurdert til virkelig verdi over resultatet, finansielle derivater samt virkelig verdier for finansielle eiendeler tilgjengelig for salg. Lån og fordringer og andre finansielle forpliktelser er vurdert til amortisert kost.

Regnskapet presenteres i norske kroner. Alle beløp i regnskap og noter presenteres i millioner dersom annet ikke

er angitt spesifikt. Presentasjon av balansen er basert på likviditet, slik at alle eiendeler og forpliktelser presenteres i likviditetsrekkefølge.

3. Endringer i regnskapsprinsipper

Regnskapsprinsippene er konsistente med tidligere år med unntak av nye standarder som er tatt i bruk. Nye standarder har ikke medført vesentlige endringer i forhold til tidligere år.

Konsernet har i 2015 tatt i bruk følgende nye standarder:

IFRIC 21 Avgifter

IFRIC 21 er en tolkning av IAS 37 Avsetninger, betingede forpliktelser og betingede eiendeler. IFRIC 21 omhandler når en forpliktelse til å betale avgift skal innregnes. IFRIC 21 klargjør hvordan avgifter til offentlige myndigheter (som ikke er skatt etter IAS12) skal regnskapsføres. Det har vært diskusjon etter innføring av standarden om avgift til Bankenes Sikringsfond skal kostnadsføres i sin helhet i første kvartal. Avgiften til Bankenes sikringsfond illegges normalt på grunnlag av gjennomsnittlig garanterte innskudd og gjennomsnittlig beregningsgrunnlag for tidligere kvartaler. Det er ikke regulert hvorvidt en uttreden fra ordningen vil medføre tilbakebetaling av for mye innbetalt avgift. Praxis har vært en pro-rata belastning ved innmelding. Praxis og hensynet til tilbakebetaling tilsier pro-rat også ved utmelding. Finansdepartementet vil beslutte dette ved enkeltvedtak. Dette har betydning for når avgiften skal innregnes i regnskapet. Fana Sparebank har i 2015 videreført tidligere praksis ved at avgiften periodiseres månedlig. Finanstilsynet har i rundskriv av 19. november 2015 presisert at avgiften til Bankenes sikringsfond etter dagens regelverk skal kostnadsføres 1. januar i sin helhet og ikke periodiseres gjennom året. Basert på dette rundskrivet vi Fana Sparebank i 2016 foreta en ny vurdering av regnskapsmessig behandling av sikringsfondsavgiften.

NOTE 1
(forts.)

Konsernet har ikke foretatt tidlig anvendelse av standarder, endringer og fortolkninger til standarder som trer i kraft etter 2015. (se pkt 15)

4. Konsolideringsprinsipper

Konsernregnskapet omfatter Fana Sparebank med 3 heleide datterselskaper og et datterselskap hvor banken har en betydelig eierandel (over 80 %). Fana sparebank har kontroll over datterselskapene, da eierandelen er over 50 % og det ikke er forhold som tilsier at andre har kontroll. Investeringer i datterselskaper vurderes i selskapsregnskapet til anskaffelseskost. Konsernregnskapet viser finansiell stilling og resultat av årets virksomhet, endringer i egenkapital og kontantstrømmen som en økonomisk enhet. Alle konserninterne investeringer, transaksjoner, mellomværende og urealisert fortjeneste mellom konsernselskaper er eliminert. Regnskapsprinsipper i datterselskaper tilpasses når dette er nødvendig for å oppnå samsvar med konsernets regnskapsprinsipper. Mer-/mindreverdi i døtre innregnes i konsernet. Minoritetsinteresser blir presentert som egen post under egenkapitalen.

5. Segmentrapportering

Konsernets virksomhetsområder er inndelt i 3 driftssegmenter for bankdrift: Privatmarked, Bedriftsmarked og Kapitalmarked. I tillegg blir datterselskapene Fana Sparebank Eiendom AS og Fana Sparebank Regnskap AS rapportert som egne driftssegmenter. Ufordelt er inntekter og kostnader, samt strategiske investeringer som ikke direkte kan henføres til segmentene.

Fana Sparebank Boligkreditt AS blir internt i all hovedsak rapportert som en del av segmentet Privatmarked.

Segmentrapporteringen bygger på intern finansiell rapportering ut fra konsernets organisering. Konsernets øverste beslutningstaker er administrerende banksjef.

Banken opererer i et geografisk avgrenset område. Rapportering på geografiske segmenter utarbeides ikke da dette gir lite tilleggsinformasjon. Viktige eiendelsklasser (utlån) blir imidlertid fordelt geografisk i egen note under utlån.

6. Inntektsføring

Renter, provisjoner og gebyrer tas inn i resultatregnskapet etter hvert som disse opptjenes som inntekter eller påløper som kostnader. Forskuddsbetalte inntekter og påløpte ikke betalte kostnader periodiseres og føres som gjeld i bankens balanse.

Bankgebyr, provisjoner og lignende som belastes kunden ved låneopptak, balanseføres og periodiseres over lånetid (amortisert kost).

Inntekter av regnskapsføringstjenester skjer i takt med utførelse av tjenesten. Salgsinntekter som knytter seg til fremtidige serviceytelser balanseføres og inntektsføres deretter i takt med levering av ytelsene. Meglerprovisjon inntektsføres når det er inngått bindende avtale mellom kjøper og selger. Dette skjer ved budaksept mellom partene.

Opptjente ikke innbetalte inntekter periodiseres og føres som fordring i balansen.

Utbytte fra investeringer inntektsføres når rett til utbytte er etablert og besluttet av generalforsamling. Utbytte fra datterselskap inntektsføres i selskapsregnskapet det året det blir vedtatt, i praksis blir dette året etter opptjeningsåret. I konsernregnskapet blir utbyttet eliminert.

Ved salg av aksjer, obligasjoner og sertifikater vurderes regnskapsmessig gevinst/tap i forhold til gjennomsnittlig anskaffelseskost.

7. Finansielle eiendeler og gjeld**Innregning og fraregning**

Finansielle instrumenter balanseføres på avtaletidspunktet.

Ved første gangs regnskapsføring blir finansielle eiendeler klassifisert i en av de følgende kategorier avhengige av type instrument og formålet med investeringen:

- Finansielle instrument til virkelig verdi med verdiendring over resultatet
- Finansielle instrument tilgjengelig for salg med verdiendring over andre inntekter og kostnader
- Finansielle instrument vurdert til amortisert kost

Renteinntekter og –kostnader for rentebærende instrumenter inngår i «Netto renteinntekter» basert på effektiv rentemetode. Realiserte gevinster/tap samt endringer i estimerte verdier på finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet, medtas i regnskapet under «Netto gevinst/tap finansielle instrumenter» i den perioden de oppstår.

Finansielle eiendeler føres ut av balansen når rettighet til å motta kontantstrømmer opphører eller er overført ved realisasjon. Finansielle forpliktelser fraregnes på det tidspunkt rettighetene til de kontraktsmessige betingelsene er innfridd, kansellert eller utløpt.

Finansielle instrument til virkelig verdi med verdiendring over resultatet

I denne kategorien inngår finansielle instrumenter holdt for trading og finansielle instrumenter som øremerkes ved første gangs innregning til virkelig verdi med verdiendring over resultatet.

NOTE 1 (forts.)

Finansielle instrumenter som holdes for trading karakteriseres av at de omsettes hyppig og at investeringene etableres med mål om kortsiktig gevinsttaking. Finansielle derivater til styring av renterisiko inngår også i denne kategorien.

Finansielle instrumenter som øremerkes ved første gangs innregning til virkelig verdi med verdiendring over resultatet omfatter **utlån til fast rente, sertifikater og obligasjoner samt aksjer og aksjefond. Finansiell gjeld til fast rente** klassifiseres også under denne kategorien. Finansielle instrumenter med fastrente øremerkes til virkelig verdi fordi denne metoden for verdsetting reduserer i vesentlig grad inkonsistent måling som ellers ville oppstå. Dette medfører at effekten av verdiendringer på finansielle instrumenter, herunder derivater, som styres samles, vil reflekteres samtidig i resultatet.

Finansielle instrumenter til virkelig verdi vil ved første gangs innregning, innregnes til virkelig verdi som normalt er transaksjonsprisen på handelsdagen. Instrumentene måles videre til virkelig verdi. Renteinntekter og –kostnader inngår i «Netto renteinntekter» basert på effektiv rentemetode. Realiserte gevinster/tap samt endringer i estimerte verdier på finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet, medtas i regnskapet under «Netto gevinst/tap finansielle instrumenter» i den perioden de oppstår.

Finansielle derivater er avtaler som inngås for å sikre finansielle verdier i form av rentevilkår og verdi av egenkapitalinstrumenter for bestemte perioder. Det finnes flere typer finansielle derivater, men Fana Sparebank benytter særlig rentebytteavtaler (swapper) for styring av renterisikoen for fastrenteinstrumenter (utlån/funding). Dette er avtaler som gjøres med andre finansinstitusjoner, der vi bytter kontantstrømmer for et avtalt beløp over en avtalt periode.

Finansielle derivater presenteres som en eiendel dersom verdien er positiv og som en forpliktelse dersom verdien er negativ.

Fana Sparebank deltar i et garantikonsortium i Eksportfinans som skal avlaste Eksportfinans sin likviditetsportefølje for verditap for kredittrisiko. Denne garantien er et derivat vurdert til virkelig verdi. Virkelig verdi baseres på rapporter mottatt fra Eksportfinans som viser Fana Sparebank sin andel.

Finansielle forpliktelser med fast rente blir balanseført til virkelig verdi (FVO). Dette gjelder obligasjonsgjelden med fast rente og innskudd med fastrente.

Finansielle instrumenter tilgjengelig for salg til virkelig verdi med verdiendringer over andre inntekter og kostnader

Finansielle instrumenter tilgjengelig for salg er ikke derivative finansielle instrumenter som ikke er klassifisert i øvrige kategorier.

Konsernet har aksjer klassifisert i denne kategorien. Finansielle instrumenter i denne kategorien innregnes første gang til virkelig verdi inklusiv direkte transaksjonskostnader. Renteinntekter og –kostnader for rentebærende instrumenter inngår i «Netto renteinntekter» basert på effektiv rentemetode. Verdiendringer føres som andre inntekter og kostnader inntil instrumentet selges (fraregnes) eller instrumentet nedskrives.

Utbytte på aksjer klassifisert som tilgjengelig for salg føres over resultatet når konsernets rett til utbytte er fastslått.

Verdivurdering – etterfølgende måling for finansielle instrument til virkelig verdi

Finansielle instrument til virkelig verdi og finansielle instrumenter tilgjengelig for salg vurderes til virkelig verdi etter første gangs balanseføring. Virkelig verdi er det beløpet en eiendel kan byttes i, eller en forpliktelse kan gjøres opp med, i en transaksjon mellom uavhengige parter.

Lån med fast rente blir vurdert til virkelig verdi (FVO). Virkelig verdi blir beregnet ved å neddiskontere kontantstrømmen i lånene med avkastningskrav utledet fra rentekurven på balansedagen. Kredittspread på utlån endres ut fra en helhetsvurdering basert på observerte endringer i markedet samt interne vurderinger. En endring i kredittspread vil påvirke avkastningskravet ved at tillegget som blir lagt på renten endres.

Virkelig verdi på børsnoterte investeringer er basert på gjeldende kurs på balansedagen.

Finansielle instrumenter som ikke er børsnotert eller omsettes i et aktivt marked verdsettes etter ulike verdsettelsesteknikker. Ved verdsettelse av finansielle instrumenter anvender konsernet modeller basert på data som er observerbare i markedet i den grad slike er tilgjengelige.

Ved beregning av virkelig verdi på enkelte ikke-standardiserte derivatkontrakter blir rentekurven på balansedagen benyttet.

For konsernets egenkapitalinvesteringer som handles i ikke-aktive markeder, baseres virkelig verdi på balansetidspunktet på tilgjengelig regnskapsinformasjon og følgende vurderinger i tillegg til en grad av skjønn:

- Forutsetter fortsatt drift.
- Pris ved siste kapitalutvidelser, eller siste omsetning mellom uavhengige parter, justert for eventuell endring i markedsforholdene siden kapitalutvidelsen/omsetningen.
- Virkelig verdi basert på vurdering av selskapet balanse, resultat og kontantstrøm målt mot sammenlignbare selskap notert, og omsatt i et aktivt marked
- Vurdering av selskapet egenkapital justert for fremtidig forventet resultatutvikling.

NOTE 1
(forts.)

Virkelig verdi på fastrenteinnskudd blir beregnet ved å neddiskontere kontantstrømmen i innskuddene med avkastningskrav utledet fra rentekurven på balansedagen. Kredittspread på innskudd endres ut fra en helhetsvurdering basert på observerte endringer i markedet samt interne vurderinger. En endring i kredittspread vil påvirke avkastningskravet ved at tillegget som blir lagt på renten endres.

**Finansielle instrumenter
vurdert til amortisert kost****Lån og fordringer**

Lån og fordringer med flytende rentebetingelser er vurdert til amortisert kost. Lån og fordringer er finansielle eiendeler med betalinger som er faste eller lar seg fastsette og som ikke er notert i et aktivt marked. Lån og fordringer førstegangsinnregnes til virkelig verdi med tillegg for direkte henførbare transaksjonskostnader.

Lån med flytende rente verdsettes etter første måling til amortisert kost, og inntektene beregnes etter effektiv rentemetode. Ved effektiv rentemetode beregnes engasjementets effektive rente. Effektiv rente fastsettes ved diskontering av kontraktsfestede kontantstrømmer innenfor forventet løpetid. Amortisert kost er nåverdien av slike kontantstrømmer neddiskontert med effektive renten. Renteinntekter og –kostnader inngår i «Netto renteinntekter» basert på effektiv rentemetode

Verdifall - nedskrivninger av finansielle eiendeler

Nedskrivninger av finansielle eiendeler, herunder individuelle- og gruppe nedskrivninger, er regnskapsestimater. Nedskrivninger for tap foretas når det foreligger objektive bevis for at et utlån eller en gruppe av utlån har verdifall. Som objektive bevis regnes blant annet: vesentlige finansielle problemer hos debitor, betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd. For grupper kan det i tillegg være nasjonale og lokale økonomiske forhold som korrelerer med renteøkning til kunder, økning i arbeidsløshet, reduksjon i boligpriser, negative hendinger i en bransje og lignende. En finansiell eiendel anses å være utsatt for verdifall dersom de objektive bevisene har en negativ effekt på estimert fremtidig kontantstrøm for eiendelen.

Individuelle nedskrivninger utlån:

Dersom objektive bevis for verdifall kan identifiseres, estimeres nedskrivningen som forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdien av estimert fremtidig kontantstrømmer neddiskontert med lånets opprinnelige internrente beregnet etter effektiv rente metode.

Individuelle nedskrivninger reduserer engasjementets balanseførte verdi, og endringen i verdi klassifiseres som «Tap på utlån og garantier».

Gruppenedskrivninger:

Utlån som ikke har vært gjenstand for individuelle vurderinger for verdifall, vurderes samlet i grupper. Utlån som har blitt vurdert individuelt, men der tapsnedskrivninger ikke er foretatt blir også vurdert i grupper. Vurderingen baseres på objektive bevis for verdifall som har inntruffet på balansedagen, og som kan knyttes til gruppen.

Gruppene er definert som utlån med like risikoegenskaper basert på inndeling av kundene etter hovedsektorer og risikoklasse. Utrekning av nedskrivninger blir gjort for hver kunde med utgangspunkt i en antagelse om konjunktursituasjonen og tapserfaring for de respektive kundegruppene. Konjunktursituasjonen kan påvirke realisasjonsverdien av sikkerhetene i fremtiden. For det enkelte år i neddiskonteringsperioden gjør banken en antagelse om den økonomiske aktiviteten er forventet høyere enn trend, lik trend eller lavere enn trend. Valgt aktivitetsnivå avgjør om realisasjonsverdiene skal økes, holdes uendret eller reduseres i neddiskonteringsperioden. Banken har valgt å se hen til nivået på motsyklisk kapitalbuffer for å si noe om den økonomiske aktiviteten nå og de økonomiske fremtidsutsiktene.

Gruppenedskrivningene beregnes ved å neddiskontere forventede tap i årene fremover. Forventet tap det enkelte år utgjør produktet av misligholdssannsynlighet, tap gitt mislighold og engasjement på misligholdstidspunktet.

Gruppenedskrivninger reduserer engasjementenes balanseførte verdi, og periodens endringer resultatføres under «Tap på utlån og garantier».

Nedskrivninger på tap konstateres og føres ut av balansen når:

- Mottatt tilbakemelding fra ekstern inkassator om at kunde ikke er søkegod
- Avvikling av konkursbo
- Avtale om gjeldsordning, dersom det foreligger usikret krav.
- Banken fatter beslutning om endelig ettergivelse av krav.

Verdipapirer klassifisert som tilgjengelig for salg nedskrives når det foreligger objektive indikasjoner på at verdipapirene har falt i verdi. Når verdipapir klassifisert som tilgjengelig for salg selges, tilbakeføres samlet verdiregulering som tidligere er ført over andre inntekter og kostnader. Realisert gevinst/tap føres over resultat. Nedskrivning under kostpris som følge av varig eller vesentlig verdinedgang føres over resultat. Tap ved verdifall innregnet i resultatet skal ikke reverseres over ordnært resultatet før ved eventuell avhending av instrumentet.

Finansielle forpliktelser til amortisert kost

Finansielle forpliktelser med flytende rente er balanseført til amortisert kost. Amortisert kost er det beløp som instrumen-

NOTE 1 (forts.)

tet ble målt til ved første gangs innregning med fradrag for betalte avdrag og med tillegg eller fradrag for akkumulert amortisering av enhver forskjell mellom kostpris og pålydende. Amortiseringen skjer ved bruk av effektiv rente. Ved tilbakekjøp av finansielle forpliktelser med flytende rente blir forskjellen mellom balanseført verdi og betalt vederlag resultatført. Rentekostnader på instrumentene inngår i «Netto renteinntekter» basert på effektiv rentemetode.

8. Ikke-finansielle eiendeler og gjeld

Bygg og andre varige driftsmidler

Varige driftsmidler innbefatter eiendommer, tomter og driftsmidler. Varige driftsmidler måles til anskaffelseskost, fratrukket akkumulerte av- og nedskrivninger. Når eiendeler selges eller avhendes, blir balanseført verdi fraregnet og eventuelt tap eller gevinst resultatføres.

Bankens bygninger er blitt dekomponert og delt opp i vesentlige komponenter med ulik avskrivningstid.

Varige driftsmidler avskrives lineært over forventet brukstid innenfor følgende rammer:

Eiendommer:

Bygg	50 år
Tekniske installasjoner (VVS, elkraft m.m.)	25 år
Tele og automatisering	10 år
Andre installasjoner (f. eks. heis)	20 år
Tomter	avskrives ikke
Maskiner	3-5 år
Inventar	3-5 år
EDB-utstyr	3-5 år
Transportmidler	5 år

Eiendelenes restverdier og brukstider vurderes årlig og justeres om nødvendig.

Immaterielle eiendeler

Programvare som spesialtilpasses bankens systemer blir, sammen med implementeringskostnader, balanseført som immateriell eiendel. Investeringen avskrives normalt over 3-5 år, men det blir foretatt en løpende vurdering hvorvidt den økonomiske verdien er lavere enn bokført verdi og hvorvidt det er behov for nedskrivning.

Verdifall - nedskrivninger av ikke finansielle eiendeler

På balansedagen vurderes det om det er indikasjon på verdifall knyttet til balanseført verdi av ikke finansielle eiendeler. Er slike indikasjoner til stede vil gjenvinnbart beløp for eiendelen estimeres. Gjenvinnbart beløp for en eiendel er det høyeste av bruksverdi og virkelig verdi fratrukket salgsutgifter. Bruksverdi vil være neddiskonterte estimerte

fremtidige kontantstrømmer fra eiendelen. Verdifall føres mot andre driftskostnader.

9. Skatt

Årets skattekostnad omfatter betalbar skatt knyttet til årets resultat, eventuell betalbar skatt for tidligere år, samt endring i utsatt skatt. Det beregnes utsatt skatt på midlertidige forskjeller i samsvar med IAS 12 – inntektsskatt. Midlertidige forskjeller er forskjeller mellom regnskapsført verdi i balansen av en eiendel eller en forpliktelse og eiendelens eller forpliktelsesenes skattemessige verdi. Utsatt skatt fastsettes ved bruk av skattesatser og skatteregler som gjelder på balansedagen eller som med overveiende sannsynlighet ventes vedtatt, og som antas å skulle benyttes når den utsatte skattefordelen realiseres eller når den utsatte skatten skal gjøres opp. De viktigste midlertidige forskjellene gjelder pensjoner, avskrivninger på driftsmidler og eiendommer og revurdering av enkelte finansielle eiendeler og gjeld.

Utsatt skattefordel blir balanseført i den utstrekning det er sannsynlig at den vil kunne benyttes mot fremtidig skattepliktig inntekt. Utsatt skatt og utsatt skattefordel blir nettoført i bankkonsernets balanse.

Skatt på formue blir ført som ordinær driftskostnad.

10. Pensjonsforpliktelser

Konsernet har både ytelsesbaserte pensjonsordninger og innskuddsbaserte pensjonsordninger.

Ytelsesbaserte pensjonsordninger:

Pensjonsforpliktelsen beregnes som nåverdien av de estimerte fremtidige pensjonsytelsene som regnskapsmessig anses som opptjent på balansedagen. Virkelig verdi av pensjonsmidlene trekkes fra brutto forpliktelsen. Beregningene bygger på aktuarmessige og økonomiske forutsetninger om blant annet levealder, lønnsvekst og førtidspensjonering. Diskonteringsrenten i beregningen er basert på markedsrenten på balansetidspunktet for obligasjoner med fortrinnsrett.

Endringer i pensjonsforpliktelsene som følge av endringer i aktuarmessige forutsetninger og variasjoner mellom faktisk og forventet avkastning på pensjonsmidlene, blir ført over andre inntekter og kostnader. Postene henføres til «Sum øvrige resultatposter som ikke vil bli reklassifisert til resultatet».

Pensjonsforpliktelsene knyttet til de ytelsesbaserte pensjonsordningene blir beregnet av uavhengig aktuar.

Innskuddsbaserte pensjonsordninger

I tillegg til ytelsesplanen beskrevet over, har noen ansatte innskuddsbasert pensjonsordning. Pensjonspremien inn-

NOTE 1
(forts.)

regnes som personalkostnad i resultatet i de perioder hvor arbeidsytelsene er utført.

1.1. Egenkapital

Egenkapitalen består av sparebankens fond, gavefond, fond for verdiendringer, fond for aktuariemessige gevinster og tap samt minoritetsinteresser.

Fond for verdiendringer består av urealiserte gevinster knyttet til verdiøkning på aksjer vurdert som tilgjengelig for salg.

Fond for aktuariemessige gevinster og tap endres som følge av endringer i estimatavvikene i pensjonsberegningene.

Foreslått utdeling til gaver klassifiseres i konsernbalansen som en del av egenkapitalen til endelig vedtak på forstanderskapsmøtet.

1.2. Omregning utenlandsk valuta

Fana Sparebank sine pengeposter i utenlandsk valuta omregnes til kurs på balansedagen. Verdiendringer for slike poster som følge av endret kurs resultatføres.

1.3. Leasing**Konsernet som leietaker**

Leieavtaler hvor det vesentligste av risiko og avkastning som er forbundet med eierskap av eiendelen ikke er overført til konsernet klassifiseres som operasjonelle leieavtaler. Leiebetalinger klassifiseres som driftskostnad og resultatføres lineært over kontraktperioden.

Konsernet har ikke leieavtaler hvor risiko og avkastning er overført til konsernet (Finansielle leieavtaler)

Konsernet som utleier

Konsernet har vurdert sine utleiekontrakter som operasjonelle leieavtaler.

Utleide eiendeler presenteres som varige driftsmidler i balansen. Leieinntekten inntektsføres lineært over leieperioden som andre inntekter. Direkte kostnader pådratt for å etablere den operasjonelle leieavtalen er tillagt den utleide eiendelens balanseførte verdi, og blir kostnadsført i leieperioden på samme grunnlag som leieinntekten. Konsernet har ikke utleieavtaler som genererer inntekter.

1.4. Kontantstrømoppstilling

Kontantstrømoppstillingen viser kontantstrømmene gruppert etter operasjonelle, investerings-, og finansieringsaktiviteter. Kontanter er definert som kontanter og fordringer på sentralbanken.

Kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter er definert som renter, gebyrer og provisjoner knyttet til utlån og innskuddsvirksomhet, renter knyttet til likviditetsbeholdningen, utbetalte driftskostnader samt betalte skatter og avgifter. I tillegg inngår likviditetsstrømmer knyttet til verdipapirer holdt for omsetning i denne posten.

Investeringsaktiviteter er definert som kontantstrømmer fra verdipapirtransaksjoner som ikke er holdt for trading-formål og kontantstrømmer knyttet til bygg og andre varige driftsmidler.

Kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter innbefatter opptak og nedbetaling av obligasjonslån, ansvarlige lån og andre innlån, samt rentebetalinger knyttet til dette.

1.5. IFRS-er og IFRIC-er med fremtidig ikrafttredelsestidspunkt

I det følgende er det gitt en oversikt over standarder som ikke er trådt i kraft, og hvor konsernet ikke har valgt tidlig anvendelse. Konsernets intensjon er å implementere de relevante endringene på ikrafttredelsestidspunktet, under forutsetning av at EU godkjenner endringene før avleggelse av konsernregnskapet. Omtalte standarder fokuserer på endringer som kan påvirke fremtid rapportering.

IFRS 9 Finansielle instrumenter

IFRS 9 vil erstatte IAS 39 Finansielle instrumenter - innregning og måling. IFRS 9 innebærer endringer knyttet til klassifisering og måling, sikringsbokføring og nedskrivning. Ikrafttredelses dato er 1. januar 2018. Implementeringen av standarden antas å få innvirkning på bankens regnskap, men banken har ikke beregnet noe estimat av effekten. Endringer i forhold til bankens modell for avsetning tap på utlån vil særlig få innvirkning på regnskapet. Banken vil starte implementering til ny standard i god tid før 1. januar 2018.

IFRS 15 Inntekt fra kontrakter med kunder

IFRS 15 beskriver hvordan inntekter innregnes for å reflektere overføringer av avtalte varer eller tjenester til kunder. Ikrafttredelses dato er 1. januar 2018. Standarden gjelder for alle inntektskontrakter og inneholder en modell for innregning og måling av salg av enkelte ikke-finansielle eiendeler. Det er ikke foretatt beregning av effekten av standarden, men den forventes ikke å få vesentlig innvirkning på konsernets resultat eller balanse ved ikrafttredelse.

IFRS 16 Leasing

IFRS 16 erstatter eksisterende IFRS-standard for leieavtaler, IAS 17 Leieavtaler. IFRS 16 angir prinsipper for innregning, måling, presentasjon og opplysninger om leieavtaler for begge parter i en leieavtale. Ikrafttredelses dato er 1. januar 2019. Det er ikke foretatt beregning av effekten av standarden for konsernet.

NOTE 2

Viktige regnskapsmessige og skjønnsmessige vurderinger

Utarbeidelsen av konsernregnskapet medfører at ledelsen gjør estimater og skjønnsmessige vurderinger og tar forutsetninger som påvirker effekten av anvendelsen av regnskapsprinsipper. De regnskapsestimaterne som følger av dette vil sjelden være fullt ut i samsvar med det endelige utfall. Estimater, antakelser og forutsetninger som representerer en betydelig risiko for vesentlige endringer i balanseført verdi på eiendeler og gjeld i løpet av neste regnskapsperiode, drøftes nedenfor.

Virkelig verdi av finansielle derivater og andre finansielle instrument

Virkelig verdi på finansielle instrumenter som ikke handles i et aktivt marked fastsettes ved å bruke ulike verdsettelsesteknikker. Banken og konsernet vurderer og velger metoder og forutsetninger som så langt som mulig er basert på markedsf forholdene på balansedagen. For finansiell eiendeler klassifisert som tilgjengelig for salg som ikke handles i aktive markeder (aksjer) brukes ulike tilnærminger for å finne virkelig verdi. Siste omsetningsverdi eller emisjon, mellom informerte, villige og uavhengige parter, brukes dersom den er omsatt/emittert innenfor rimelig tid. Dersom det ikke eksisterer noen omsetning eller emisjon siste år brukes en enkel modell basert på selskapet egenkapital kombinert med skjønn.

Nedskrivninger på utlån

Vurdering av nedskrivninger skal foretas hvis objektive bevis for verdifall kan identifiseres. Objektive bevis for verdifall på et utlån omfatter vesentlige finansielle problemer hos debitor, mislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd, tilfeller der det anses som sannsynlig at debitor vil innlede gjeldsforhandlinger eller andre konkrete forhold som har inntruffet. Nedskrivningsbeløpet beregnes som forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdien av fremtidige kontantstrømmer neddiskontert med lånets effektive rente. Estimeringen av kontantstrømmen baseres på erfaringsmateriale og skjønn basert på de forhold som var inntrådt på balansedagen. Ved vurderingen av kontantstrømmen vil det hefte usikkerhet til både identifisering av utlån hvor verdien av sikkerheten er svekket, estimering av beløp og tidspunkt for fremtidige kontantstrømmer, herunder verdien av sikkerheten

Individuelle nedskrivninger

Ved nedskrivning på enkeltkunder må det estimeres en kontantstrøm. Ved estimering av fremtidige kontantstrømmer skal saksbehandlere innhente og dokumentere vurderinger av betjeningsevnen for debitor evt. samskyldnere. Eventuelle overtagelse eller salg av sikkerheter hensyntas, herunder tilknyttet utgifter. Det skal innhentes oppdaterte

realisasjonsverdier på deponerte sikkerheter. Oppdatert regnskapsinformasjon, eventuelt annen informasjon innhentes for å vurdere kundens finansielle stilling. I tillegg til nevnte faktorer vil det også være grader av skjønn i vurdering av neddiskonteringsperioden for kontantstrømmene. Det vil knytte seg usikkerhet til flere av estimatene.

Gruppenedskrivninger

Engasjement som ikke er individuelt nedskrevet blir vurdert for verdifall samlet i en gruppe. Engasjementene grupperes i ulike risikoklasser basert på misligholdssannsynlighet beregnet utfra porteføljescoremodeller på BM og PM. Gruppenedskrivningene blir beregnet ved å neddiskontere kontantstrømmen av forventet tap i låneporteføljens løpetid. Forventet tap er et produkt av misligholdssannsynlighet, tap gitt mislighold og eksponering på balansetidspunktet.

Konjunktursituasjonen kan påvirke realisasjonsverdien av sikkerhetene i fremtiden. For det enkelte år i neddiskonteringsperioden gjør ledelsen i banken en antagelse om den økonomiske aktiviteten. Denne antagelsen avgjør om verdien av sikkerhetene skal endres. Banken har valgt å se hen til motsyklisk kapitalbuffer for å gjøre antagelser om den økonomiske aktiviteten fremover.

Det vil hefte usikkerhet til flere av estimatene i beregningene.

For ytterligere omtale av metode for individuelle- og gruppenedskrivninger, se note 1 Regnskapsprinsipper.

Pensjonsforpliktelser

Nåverdien av pensjonsforpliktelser avhenger av fastsettelse av økonomiske og aktuariemessige forutsetninger. Enhver endring i disse forutsetningene påvirker balanseført beløp for pensjonsforpliktelsene og pensjonskostnaden. Ved valg av forutsetninger har konsernet tatt utgangspunkt i anbefalingene fra Norsk regnskapsstiftelse pr. desember 2015. Forutsetningen om diskonteringsrente fastsettes med henvisning til renten på foretaksobligasjoner av høy kvalitet. Obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) fyller kriteriene til «høy kvalitet» og langsiktig avkastning på OMF er benyttet i beregningene.

Banken og konsernet bruker dødelighetstabell K2013 i forutsetningene om levetid ved beregning av pensjonsforpliktelse.

Andre grunnleggende forutsetninger for pensjonsforpliktelsene er årlig lønnsvekst, årlig regulering av pensjoner, forventet G-regulering og uttakstilbøyelighet av avtalefestet pensjon, AFP. Sensitivitetsanalyse er vist i note 32.

NOTE 3 Segmentrapportering

(I MILL. KR)

Konsernets virksomhetsområder er inndelt i 3 driftssegmenter for bankdrift: Privatmarked, Bedriftsmarked, Kapitalmarked. I tillegg blir datterselskapene Fana Sparebank Eiendom AS og Fana Sparebank Regnskap AS rapportert som egne driftssegmenter. Ufordelt er inntekter og kostnader, samt strategiske investeringer som ikke direkte kan henføres til segmentene.

Fana Sparebank Boligkreditt AS blir internt rapportert som del av bankdriften, hovedsaklige på segmentene Privatmarked og Kapitalmarked.

Konsernets øverste beslutningstaker er administrerende banksjef.

Segmentinndelingen baserer seg på bankens interne rapporteringssystemer. Forretningssegmentene for bankdrift bygger på bankens interne organisasjonskart og kundene blir plassert inn i de ulike forretningssegmenter på bakgrunn av virksomhet.

Banken opererer i et geografisk avgrenset område. Det utarbeides ikke segmentnote etter geografiske fordeling da dette gir lite tilleggsinformasjon. Viktige eiendelsklasser (utlån) blir imidlertid fordelt geografisk i egen note under utlån.

Konserninterne transaksjoner, investeringer og mellomværende elimineres.

2015 Resultat

	Person- marked	Bedrifts- marked	Kapital- marked	Eiendoms- megling	Regnskaps- tjenester	Ufordelt	Elimine- ring	Sum
Netto rente og kredittprov.	207,3	95,0	2,9	-0,1	0,0	-0,8	0,0	304,3
Driftsinntekter	40,5	9,0	-48,2	45,0	12,0	3,7	-7,3	54,8
Driftskostnader	134,1	40,0	7,9	40,6	12,2	0,1	-3,1	231,9
Tap	-1,8	10,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	9,1
Resultat før skatt	115,6	53,0	-53,3	4,3	-0,2	2,8	-4,2	118,1

2014 Resultat

	Person- marked	Bedrifts- marked	Kapital- marked	Eiendoms- megling	Regnskaps- tjenester	Ufordelt	Elimine- ring	Sum
Netto rente og kredittprov.	199,3	103,1	5,1	0,1	0,0	-1,2	0,0	306,4
Driftsinntekter	38,3	6,6	10,9	45,4	12,2	11,4	-8,2	116,5
Driftskostnader	124,1	52,7	6,2	40,7	12,3	1,7	-3,8	233,9
Tap	5,8	14,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	20,0
Resultat før skatt	107,7	42,8	9,8	4,7	0,0	8,4	-4,3	169,0

2015 Balanse

	Person- marked	Bedrifts- marked	Kapital- marked	Eiendoms- megling	Regnskaps- tjenester	Ufordelt	Elimine- ring	Sum
Netto utlån	12 838,0	4 483,4	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,7	17 320,7
Andre eiendeler	0,0	0,0	2 983,0	20,0	3,6	463,7	-21,1	3 449,2
Innskudd fra og gjeld til kunder	7 337,9	2 377,2	614,0	0,0	0,0	0,0	-12,8	10 316,3
Annen gjeld og egenkapital	5 500,1	2 106,2	2 369,0	20,0	3,6	463,7	-9,0	10 453,6

2014 Balanse

	Person- marked	Bedrifts- marked	Kapital- marked	Eiendoms- megling	Regnskaps- tjenester	Ufordelt	Elimine- ring	Sum
Netto utlån	12 091,9	4 103,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	16 195,5
Andre eiendeler	0,0	0,0	3 363,5	19,2	3,8	444,2	-22,9	3 807,8
Innskudd fra og gjeld til kunder	6 893,1	2 282,9	523,0	0,0	0,0	0,0	-13,5	9 685,5
Annen gjeld og egenkapital	5 198,7	1 820,8	2 840,5	19,2	3,8	444,2	-9,4	10 317,9

NOTE 4 Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter (I MILL. KR)

	2015			2014		
	Vurdert til virkelig verdi	Vurdert til amortisert kost	Totalt	Vurdert til virkelig verdi	Vurdert til amortisert kost	Totalt
Morbank						
Renteinntekter av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0,0	12,0	12,0	0,0	14,4	14,4
Renteinntekter av utlån til og fordringer på kunder	51,8	340,0	391,8	55,7	387,2	442,8
Renter på derivater	-16,5	0,0	-16,5	-14,7	0,0	-14,7
Renter av sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdip.	49,5	0,0	49,5	63,9	0,0	63,9
Avkastning obligasjonsfond	9,7	0,0	9,7	18,5	0,0	18,5
Andre renteinntekter og lignende inntekter	0,0	1,9	1,9	0,0	1,9	1,9
Renteinntekter og lignende inntekter	94,5	353,9	448,4	123,4	403,5	527,0
Rentekostnader på innskudd og gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	4,5	4,5	0,0	6,7	6,7
Rentekostnader på innskudd og gjeld til kunder	8,1	128,2	136,3	11,0	192,7	203,7
Renter og lignende kostnader på utstedte verdipapirer	10,9	55,2	66,0	10,9	76,7	87,6
Renter på derivater knyttet til utstedte verdipapirer	-3,8	0,0	-3,8	-2,7	0,0	-2,7
Renter på ansvarlig lånekapital	0,0	15,9	15,9	0,0	12,8	12,8
Andre rentekostnader	0,0	9,2	9,2	0,0	9,3	9,3
Renter og lignende kostnader	15,2	213,0	228,2	19,2	298,1	317,2
Netto rente og kredittprovisjonsinntekter	79,4	140,8	220,2	104,3	105,5	209,7
Konsern						
Renteinntekter av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0,0	2,7	2,7	0,0	3,8	3,8
Renteinntekter av utlån til og fordringer på kunder	51,8	521,9	573,7	55,7	599,8	655,5
Renter på derivater knyttet til fastrenteulån	-16,5	0,0	-16,5	-14,7	0,0	-14,7
Renter av sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdip.	50,0	0,0	50,0	63,6	0,0	63,6
Avkastning obligasjonsfond	9,7	0,0	9,7	18,5	0,0	18,5
Andre renteinntekter og lignende inntekter	0,0	2,1	2,1	0,0	2,1	2,1
Renteinntekter og lignende inntekter	95,1	526,7	621,8	123,1	605,7	728,8
Rentekostnader på innskudd og gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	4,2	4,2	0,0	6,2	6,2
Rentekostnader på innskudd og gjeld til kunder	8,1	128,2	136,2	11,0	192,7	203,7
Renter og lignende kostnader på utstedte verdipapirer	10,9	144,6	155,5	10,9	182,3	193,2
Renter på derivater knyttet til utstedte verdipapirer	-3,8	0,0	-3,8	-2,7	0,0	-2,7
Renter på ansvarlig lånekapital	0,0	15,9	15,9	0,0	12,8	12,8
Andre rentekostnader	0,0	9,4	9,4	0,0	9,3	9,3
Renter og lignende kostnader	15,2	302,3	317,4	19,2	403,2	422,4
Netto rente og kredittprovisjonsinntekter	79,9	224,4	304,3	103,9	202,5	306,4

NOTE 5 Provisjonsinntekter og gebyrer

(I MILL. KR)

	Morbank		Konsern	
	2015	2014	2015	2014
Garantiprovisjon	2,5	2,6	2,5	2,6
Provisjon kredittformidling	3,3	3,1	3,3	3,1
Provisjon fondsforvaltning (salg eksterne fondsprodukter og verdipapirer)	2,5	2,1	2,5	2,1
Provisjon betalingsformidling	23,5	23,1	23,5	23,1
Provisjon salg forsikringsprodukter	12,2	10,8	12,2	10,8
Honorar regnskapsføring for kunder	0,0	0,0	12,0	12,0
Meglerprovisjon ved kjøp/salg av eiendom	0,0	0,0	45,0	45,4
Andre gebyrer og provisjoner	17,6	17,5	4,7	4,8
Provisjonsinntekter og gebyrer	61,7	59,2	105,8	103,9

NOTE 6 Provisjonskostnader

(I MILL. KR)

	Morbank		Konsern	
	2015	2014	2015	2014
Gebyr Nets	4,5	4,2	4,5	4,2
Gebyr interbankgebyr	1,2	1,3	1,2	1,3
Gebyr andre	0,6	0,6	0,6	0,6
Provisjonskostnader	6,3	6,1	6,3	6,1

NOTE 7

Utbytte og netto gevinst/tap på finansielle instrumenter

(I MILL. KR)

	Morbank		Konsern	
	2015	2014	2015	2014
Utbytte aksjer og egenkapitalbevis				
Utbytte datterselskap	4,2	2,9	0,0	0,0
Utbytte finansielle instrument trading	0,9	0,8	0,9	0,8
Utbytte finansielle instrument til virkelig verdi over resultat				0,2
Utbytte finansielle instrument tilgjengelig for salg	0,1	0,4	0,1	0,4
Utbytte aksjer og egenkapitalbevis	5,2	4,1	1,0	1,4
Netto gevinst/tap på finansielle instrument				
Netto gevinst/tap på aksjer trading	-1,7	1,9	-1,7	1,9
Netto gevinst/tap på finansielle derivater	5,2	-6,0	5,2	-6,0
Sum netto gevinst/tap finansielle instrument til virkelig verdi (trading)	3,4	-4,1	3,4	-4,1
Netto gevinst/tap på rentebærende verdipapirer	-35,6	11,0	-35,9	10,8
Netto gevinst/tap på aksjer	0,8	1,4	0,8	1,8
Netto urealisert gev/tap obligasjonsfond	-16,3	-9,6	-16,3	-9,6
Netto gevinst/tap på valuta	1,5	1,6	1,5	1,6
Netto verdiendring utlån	-6,9	22,9	-6,9	22,9
Netto verdiendring gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	5,8	-12,9	5,0	-15,2
Netto verdiendring innskudd	-0,4	-0,2	-0,4	-0,2
Netto gevinst/tap finansielle instrument til virkelig verdi over resultat (FVO)	-51,1	14,2	-52,3	12,1
Netto gevinst/tap aksjer tilgjengelig for salg	0,5	7,2	0,5	7,2
Netto gevinst/tap finansielle instrument tilgjengelig for salg	0,5	7,2	0,5	7,2
Netto gevinst/tap finansielle instrument	-47,2	17,3	-48,3	15,2

NOTE 8

Andre inntekter

(I MILL. KR)

	Morbank		Konsern	
	2015	2014	2015	2014
Driftsinntekter faste eiendommer	1,4	1,5	0,0	0,0
Gevinst, salg KS-andeler	2,6	0,0	2,6	0,0
Øvrige driftsinntekter	2,1	2,1	0,1	2,1
Andre inntekter	6,2	3,6	2,7	2,1

NOTE 9

Personalkostnader og generelle administrasjonskostnader

(I MILL. KR)

Personalkostnader	Morbank		Konsern	
	2015	2014	2015	2014
Lønn til ansatte	65,3	70,3	92,9	96,3
Honorar styret	0,7	0,7	0,8	1,1
Honorar forstanderskapet	0,3	0,2	0,3	0,2
Honorar kontrollkomite	0,2	0,2	0,2	0,2
Arbeidsgiveravgift	11,3	12,1	15,6	16,5
Pensjonskostnader (note 33)	10,0	8,7	11,6	10,8
Øvrige personalkostnader	5,8	5,0	6,1	7,2
Personalkostnader	93,7	97,1	127,5	132,4
Administrasjonskostnader				
Opplæringskostnader	1,5	1,0	1,9	1,5
Datakostnader	33,4	31,8	34,1	32,1
Markedsføring	5,5	5,8	14,1	15,0
Frakt og porto	2,9	3,3	3,0	3,4
Andre administrasjonskostnader	1,7	2,2	3,2	3,6
Administrasjonskostnader	45,0	44,1	56,3	55,6
Årsverk pr 31.12	108,5	106	147	147

Personal- og administrasjonskostnadene er belastet med engangskostnader på totalt 2,4 millioner knyttet til restrukturering i morbank. Tilsvarende tall for 2014 er 8,3 MNOK.

NOTE 10 Andre driftskostnader

(I MILL. KR)

	Morbank		Konsern	
	2015	2014	2015	2014
Driftskostnader faste eiendommer	2,9	3,1	2,9	3,1
Ekstern revisjon	0,8	0,5	1,3	1,0
Kostnader leide lokaler	6,0	6,3	5,7	7,0
Avskrivning påkostning leide lokaler	0,2	0,7	0,2	0,7
Vedlikehold og kjøp av maskiner og annet utstyr	1,7	3,4	3,1	5,1
Andre fremmede tjenester	8,3	5,9	10,3	7,9
Øvrige driftskostnader	4,8	4,1	8,2	4,7
Formueskatt	3,2	4,1	3,2	4,1
Andre driftskostnader	28,0	28,1	34,9	33,7
Honorar til valgt revisor				
Lovpålagt revisjon	0,4	0,4	0,6	0,6
Andre attestasjonstjenester	0,1	0,0	0,2	0,1
Sum revisjonstjenester	0,5	0,4	0,8	0,7
Andre tjenester	0,1	0,0	0,1	0,1
Sum honorar valgt revisor eks.mva*	0,6	0,4	0,9	0,8

*I selskapsregnskapet påløper merverdiavgift for morselskap og for datterselskap Fana Sparebank Boligkreditt AS

NOTE 11 Skattekostnader

(I MILL. KR)

Kostnader ved periodeskatt (betalbar skatt)	Morbank		Konsern	
	2015	2014	2015	2014
Inneværende periode	24,0	22,5	43,3	44,6
- For lite/mye avsatt i skatt året før	0,1	0,0	0,1	0,0
Sum kostnader ved betalbar skatt	24,0	22,5	43,3	44,6
Kostnader ved endring utsatt skatt	-9,5	-1,2	-9,7	-1,1
Sum skattekostnad av driftsresultat etter tap	14,6	21,3	33,6	43,5
Skatteeffekt estimatavvik pensjoner over totalresultatet	6,6	-9,1	6,6	-9,1
Sum skattekostnad totalresultat	21,2	12,2	40,3	34,4
Avstemming av skattekostnad mot ordinært resultat før skatt				
Resultat før skatt	52,0	89,2	118,1	169,0
Forventet inntektsskatt 27%	14,0	24,1	32,1	45,6
Kostnader og inntekter uten skatteeffekt *)	-0,2	-2,8	0,8	-2,1
Skatteeffekt i utsatt skatt pga endret skattesats fra 27 % til 25%	0,7	0,0	0,7	0,0
For lite/mye avsatt skatt året før	0,1	0,0	0,1	0,0
Årets skattekostnad	14,6	21,3	33,6	43,5
effektiv skattesats	28,0 %	23,9 %	28,3 %	25,7 %
* Innbefatter gevinst/tap på verdipapir under fritaksmetoden				
Utsatt skattefordel / (utsatt skatt)				
Utsatt skattefordel / (utsatt skatt) pr. 1.1.	-5,7	4,6	-5,8	4,5
Endringer mot resultat	-2,8	-10,3	-3,1	-10,2
Utsatt skattefordel / utsatt skatt pr. 31.12	-8,5	-5,7	-8,9	-5,8

Noter til regnskapet

NOTE 11 (forts.)

Utsatt skatt i balansen vedrører følgende midlertidige forskjeller	Morbank		Konsern	
	2015	2014	2015	2014
MIDLERTIDIGE FORSKJELLER				
Pensjonsplikter	-12,6	-21,6	-12,8	-21,8
Verdipapir	0,0		-0,1	0,0
Øvrige finansielle instrument	-0,3	-2,4	-0,3	-2,4
Andre forskjeller			-0,2	-0,2
Skattereduserende forskjeller (midl. negative forskjeller)	-12,9	-24,0	-13,4	-24,4
Driftsmidler	6,4	7,1	6,5	7,3
Premiefond	1,8	1,9	1,8	1,9
Gevinst og tapskonto	3,6	4,9	3,6	5,0
Verdipapir	-7,4	4,4	-7,4	4,4
Andre forskjeller	0,1		0,1	0,0
Skatteøkende forskjeller (midl. positive forskjeller)	4,4	18,3	4,5	18,6
Utsatt skatt pr 31.12	-8,5	-5,7	-8,9	-5,8
Utsatt skatt i resultatregnskapet vedrører endring i følgende midlertidige forskjeller	2015	2014	2015	2014
Driftsmidler	-0,7	-0,2	-0,8	-0,2
Pensjoner	8,8	-9,2	8,8	-9,0
Gevinst og tapskonto	-1,3	-1,2	-1,4	-1,2
Verdipapir	-11,8	0,6	-11,8	0,6
Øvrige finansielle instrument	2,1	-0,3	2,1	-0,3
Andre forskjeller	0,1	0,0	0,1	-0,1
Endring utsatt skatt	-2,8	-10,3	-3,1	-10,2

NOTE 12 Klassifikasjon av finansielle instrumenter i balansen

Pr 31.12.15

	Finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet			Finansielle instrumenter tilgjengelig for salg	Totalt
	Trading	Bestemt regnskapsført til virkelig verdi	Finansielle instrumenter vurdert til amortisert kost		
Morbank					
Kontanter			74,8		74,8
Utlån til kredittinstitusjoner			770,1		770,1
Utlån til kunder		987,2	10 615,2		11 602,5
Finansielle derivater	20,2				20,2
Rentebærende verdipapir		2 461,2			2 461,2
Aksjer og egenkapitalbevis	12,0	14,2		317,3	343,5
Sum finansielle eiendeler	32,2	3 462,7	11 460,1	317,3	15 272,3
Gjeld til kredittinstitusjoner			204,6		204,6
Innskudd fra kunder		454,2	9 874,9		10 329,1
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer		319,9	2 784,5		3 104,5
Finansielle derivater	41,9				41,9
Ansvarlig lånekapital			399,4		399,4
Sum finansiell gjeld	41,9	774,2	13 263,4	0,0	14 079,5

	Finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet			Finansielle instrumenter tilgjengelig for salg	Totalt
	Trading	Bestemt regnskapsført til virkelig verdi	Finansielle instrumenter vurdert til amortisert kost		
Konsern					
Kontanter			74,8		74,8
Utlån til kredittinstitusjoner			289,0		289,0
Utlån til kunder		987,2	16 333,5		17 320,7
Finansielle derivater	20,2				20,2
Rentebærende verdipapir		2 561,1			2 561,1
Aksjer og egenkapitalbevis	12,0	14,2		317,3	343,5
Sum finansielle eiendeler	32,2	3 562,6	16 697,2	317,3	20 609,3
Gjeld til kredittinstitusjoner			167,3		167,3
Innskudd fra kunder		454,2	9 862,1		10 316,3
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer		319,9	7 698,7		8 018,6
Finansielle derivater	41,9				41,9
Ansvarlig lånekapital			399,4		399,4
Sum finansiell gjeld	41,9	774,2	18 127,4	0,0	18 943,5

Noter til regnskapet

NOTE 12

(forts.)

Pr 31.12.14

	Finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet		Finansielle instrumenter vurdert til amortisert kost	Finansielle instrumenter tilgjengelig for salg	Totalt
	Trading	Bestemt regnskapsført til virkelig verdi			
Morbank					
Kontanter			83,0		83,0
Utlån til kredittinstitusjoner			864,3		864,3
Utlån til kunder		1 171,2	9 375,5		10 546,7
Finansielle derivater	22,9				22,9
Rentebærende verdipapir		2 952,8			2 952,8
Aksjer og egenkapitalbevis	9,6	17,3		290,0	316,9
Sum finansielle eiendeler	32,5	4 141,3	10 322,7	290,0	14 786,6
Gjeld til kredittinstitusjoner			404,0		404,0
Innskudd fra kunder		449,5	9 249,5		9 699,0
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer		327,6	2 752,1		3 079,8
Finansielle derivater	58,4				58,4
Ansvarlig lånekapital			399,2		399,2
Sum finansiell gjeld	58,4	777,1	12 804,8	0,0	13 640,4

	Finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet		Finansielle instrumenter vurdert til amortisert kost	Finansielle instrumenter tilgjengelig for salg	Totalt
	Trading	Bestemt regnskapsført til virkelig verdi			
Konsern					
Kontanter			83,0		83,0
Utlån til kredittinstitusjoner			290,8		290,8
Utlån til kunder		1 171,2	15 024,3		16 195,5
Finansielle derivater	22,9				22,9
Rentebærende verdipapir		2 937,9			2 937,9
Aksjer og egenkapitalbevis	9,6	17,3		290,0	316,9
Sum finansielle eiendeler	32,5	4 126,4	15 398,2	290,0	19 847,1
Gjeld til kredittinstitusjoner			374,4		374,4
Innskudd fra kunder		449,5	9 236,0		9 685,5
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer		327,6	7 428,5		7 756,1
Finansielle derivater	58,4				58,4
Ansvarlig lånekapital			399,2		399,2
Sum finansiell gjeld	58,4	777,1	17 438,0	0,0	18 273,6

NOTE 13 Virkelig verdi av finansielle instrumenter til amortisert kost

Morbank	31.12.2015		31.12.2014	
	Balansført verdi	Virkelig verdi	Balansført verdi	Virkelig verdi
Kontanter	74,8	74,8	83,0	83,0
Utlån til kredittinstitusjoner	770,1	770,1	864,3	864,3
Utlån til kunder	10 615,2	10 615,2	9 375,5	9 375,5
Sum finansielle eiendeler	11 460,1	11 460,1	10 322,7	10 322,7
Gjeld til kredittinstitusjoner	204,6	204,6	404,0	404,0
Innskudd fra kunder	9 874,9	9 874,9	9 249,5	9 249,5
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	2 784,5	2 770,6	2 752,1	2 768,7
Ansvarlig lånekapital	399,4	392,0	399,2	402,0
Sum finansiell gjeld	13 263,4	13 242,1	12 804,8	12 824,2

Konsern	31.12.2015		31.12.2014	
	Balansført verdi	Virkelig verdi	Balansført verdi	Virkelig verdi
Kontanter	74,8	74,8	83,0	83,0
Utlån til kredittinstitusjoner	289,0	289,0	290,8	290,8
Utlån til kunder	16 333,5	16 333,5	15 024,3	15 024,3
Sum finansielle eiendeler	16 697,2	16 697,2	15 398,2	15 398,2
Gjeld til kredittinstitusjoner	167,3	167,3	374,4	374,4
Innskudd fra kunder	9 862,1	9 862,1	9 236,0	9 236,0
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	7 698,7	7 628,7	7 428,5	7 485,1
Ansvarlig lånekapital	399,4	392,0	399,2	402,0
Sum finansiell gjeld	18 127,4	18 050,0	17 438,0	17 497,4

Tabellen nedenfor analyserer finansielle instrumenter balansført til amortisert kost etter verdsettelses-metode

De forskjellige nivåene blir definert som følger:

Nivå 1. Virkelig verdi måles ved bruk av kvoterte priser fra aktive markeder for identiske finansielle instrumenter. I denne kategorien inngår børsnoterte aksjer og fondsandeler, samt sertifikater og obligasjoner som omsettes i aktive markeder.

Nivå 2. Virkelig verdi måles med bruk av andre observerbare markedsdata enn det som benyttes på nivå 1, enten direkte priser eller indirekte utledet av priser som er observerbare i markedet.

I denne kategorien inngår sertifikater og obligasjoner som ikke omsettes i et aktivt marked, derivater, innskudd og verdipapirgjeld som holdes til forfall.

Nivå 3. Virkelig verdi måles med bruk av input som ikke baseres på observerbare markedsdata (ikke observerbar input). I kategorien inngår utlån til kunder og aksjer som ikke omsettes i et aktivt marked.

Det har ikke vært overføringer av finansielle instrumenter fra et nivå til et annet i perioden.

Noter til regnskapet

NOTE 13 Verdssettelseshierarki for finansielle instrumenter til amortisert kost (forts.)

Morbank	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
Finansielle eiendeler				
Kontanter og fordringer på sentralbanken	0,0	74,8	0,0	74,8
Utlån til kredittinstitusjoner	0,0	770,1	0,0	770,1
Utlån til kunder	0,0	0,0	10 615,2	10 615,2
Sum	0,0	844,9	10 615,2	11 460,1
Finansielle forpliktelser				
Gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	204,6	0,0	204,6
Innskudd	0,0	9 874,9	0,0	9 874,9
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	0,0	2 770,6	0,0	2 770,6
Ansvarlig lånekapital	0,0	392,0	0,0	392,0
Sum	0,0	13 242,1	0,0	13 242,1
Konsern				
Finansielle eiendeler				
Kontanter	0,0	74,8	0,0	74,8
Utlån til kredittinstitusjoner	0,0	289,0	0,0	289,0
Utlån til kunder	0,0	0,0	16 333,5	16 333,5
Sum	0,0	363,7	16 333,5	16 697,2
Finansielle forpliktelser				
Gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	167,3	0,0	167,3
Innskudd	0,0	9 862,1	0,0	9 862,1
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	0,0	7 628,7	0,0	7 628,7
Ansvarlig lånekapital	0,0	392,0	0,0	392,0
Sum	0,0	18 050,0	0,0	18 050,0

NOTE 14 Verdssettelseshierarki for finansielle instrumenter til virkelig verdi

Tabellen nedenfor analyserer finansielle instrumenter balanseført til virkelig verdi etter verdsettelsesmetode.

Pr 31.12.15

Morbank

Finansielle eiendeler	Nivå 1 *	Nivå 2	Nivå 3	Sum
Utlån til kunder	0,0	0,0	987,2	987,2
Rentebærende verdipapirere	308,4	2 152,8	0,0	2 461,2
Finansielle derivater	0,0	20,2	0,0	20,2
Aksjer	26,2	0,0	317,3	343,5
Sum	334,6	2 173,0	1 304,6	3 812,2
Finansielle forpliktelser				
Innskudd	0,0	454,2	0,0	454,2
Verdipapirgjeld	0,0	319,9	0,0	319,9
Finansielle derivater	0,0	41,9	0,0	41,9
Sum	0,0	816,1	0,0	816,1

Konsern

Finansielle eiendeler	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
Utlån til kunder	0,0	0,0	987,2	987,2
Rentebærende verdipapirere	343,3	2 217,7	0,0	2 561,1
Finansielle derivater	0,0	20,2	0,0	20,2
Aksjer	26,2	0,0	317,3	343,5
Sum	369,5	2 238,0	1 304,6	3 912,1
Finansielle forpliktelser				
Innskudd	0,0	454,2	0,0	454,2
Verdipapirgjeld	0,0	319,9	0,0	319,9
Finansielle derivater	0,0	41,9	0,0	41,9
Sum	0,0	816,1	0,0	816,1

Noter til regnskapet

NOTE 14 Pr 31.12.14
(forts.)

Morbank

Finansielle eiendeler	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
Utlån til kunder	0,0	0,0	1 171,2	1 171,2
Rentebærende verdipapirere	512,0	2 440,9	0,0	2 952,8
Finansielle derivater	0,0	22,9	0,0	22,9
Aksjer	26,9	0,0	290,0	316,9
Sum	538,9	2 463,7	1 461,2	4 463,9
Finansielle forpliktelser				
Innskudd	0,0	449,5	0,0	449,5
Verdipapirgjeld	0,0	327,6	0,0	327,6
Finansielle derivater	0,0	58,4	0,0	58,4
Sum	0,0	835,5	0,0	835,5

Konsern

Finansielle eiendeler	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
Utlån til kunder	0,0	0,0	1 171,2	1 171,2
Rentebærende verdipapirere	512,0	2 425,9	0,0	2 937,9
Finansielle derivater	0,0	22,9	0,0	22,9
Aksjer	26,9	0,0	290,0	316,9
Sum	538,9	2 448,8	1 461,2	4 448,9
Finansielle forpliktelser				
Innskudd	0,0	449,5	0,0	449,5
Verdipapirgjeld	0,0	327,6	0,0	327,6
Finansielle derivater	0,0	58,4	0,0	58,4
Sum	0,0	835,5	0,0	835,5

* se note 13 for definisjon av nivåene

NOTE 14 Finansielle instrumenter verdsatt til virkelig verdi for nivå 3. (forts.)

Morbank og konsern	Utlån til kunder	Aksjer
Balanseført verdi per 31.12.13	1 297,0	275,8
Tilgang	107,3	20,0
Avgang / Forfalt	-255,8	-12,3
Netto gevinst/tap	-0,3	7,2
Overført til/fra nivå 1 eller 2	0,0	0,0
Verdiendring	22,9	-0,6
Balanseført verdi per 31.12.14	1 171,2	290,0
Tilgang	283,6	0,0
Avgang / Forfalt	-457,1	-3,6
Netto gevinst/tap	-3,2	2,6
Overført til/fra nivå 1 eller 2	0,0	0,0
Verdiendring	-7,3	28,2
Balanseført verdi per 31.12.15	987,2	317,3

Sensitivitetsanalyse nivå 3

31.12.15	Markedsverdi 31.12.15	Effekt av alternativ forutsetning
Utlån	987,2	3,0
Aksjer	317,3	31,7

For å vise sensitiviteten i utlånsporteføljen er rentekurven for beregning av mer/mindrev verdier på fastrenteutlån økt med 10 basispunkter. Dette gir en reduksjon i markedsverdi på 3,0 MNOK.

De renteswappene som er benyttet til å redusere renterisiko på fastrenteutlån, vil ved et tilsvarende skift i rentekurven gi en økt markedsverdi på 2,4 MNOK.

Ved en endring i kredittspredene vil markedsverdien på fastrenteutlånene endre seg, men det vil ikke påvirke markedsverdien på derivatene knyttet til fastrenteutlånene. For aksjer vil et fall i aksjemarkedet på 10% gi en redusert markedsverdi på 31,7 MNOK.

NOTE 15 Kontanter, innskudd i Norges Bank

(I MILL. KR)

Bankens kontantbeholdning i utenlandsk valuta er omregnet til norske kroner etter midtkurs pr. 31.12

	Morbank		Konsern	
	2015	2014	2015	2014
Kontanter og beholdning i Norges Bank	73,6	81,7	73,6	81,7
Beholdning valuta omregnet i NOK	1,1	1,3	1,1	1,3
Sum kontanter, innskudd i Norges Bank	74,8	83,0	74,8	83,0

Noter til regnskapet

NOTE 16 Utlån

(I MILL. KR)

	Morbank		Konsern	
	31.12.15	31.12.14	31.12.15	31.12.14
Utlån verdsatt til amortisert kost				
Kasse/drifts- og brukskreditter	1 123,5	1 235,6	2 937,2	3 207,7
Byggelån	139,8	280,8	139,8	280,8
Nedbetalingslån	9 408,1	7 916,8	13 316,3	11 597,0
Brutto utlån til amortisert kost	10 671,5	9 433,2	16 393,3	15 085,6
Individuelle nedskrivninger	-30,0	-32,7	-30,0	-32,7
Nedskrivning på grupper av utlån	-26,2	-25,0	-29,9	-28,5
Utlån til amortisert kost	10 615,2	9 375,5	16 333,5	15 024,3
Utlån verdsatt til virkelig verdi				
Fastrenteutlån	956,1	1 132,7	956,1	1 132,7
Justering til virkelig verdi	31,1	38,5	31,1	38,5
Utlån til virkelig verdi	987,2	1 171,2	987,2	1 171,2
Netto utlån	11 602,5	10 546,7	17 320,7	16 195,5
Utlån verdsatt til virkelig verdi				
Balanse verdi 01.01.	1 171,2	1 297,0	1 171,2	1 297,0
Netto tilgang/avgang	-176,7	-148,7	-176,7	-148,7
Netto verdjustering over resultat	-7,3	22,9	-7,3	22,9
Balanse verdi 31.12. (note 14)	987,2	1 171,2	987,2	1 171,2
Verdjustering utlån - endring kredittrisiko og renterisiko				
Balanse verdi 01.01.	38,5	15,6	38,5	15,6
Årets verdjustering rente	-12,5	18,1	-12,5	18,1
Årets verdjustering kredittspread	5,1	4,8	5,1	4,8
Balanse verdi 31.12.	31,1	38,5	31,1	38,5
Verdjustering utlån pr 31.12 spesifisert				
Verdjustering rente	35,1	47,5	35,1	47,5
Verdjustering kredittspread	-3,9	-9,1	-3,9	-9,1
Balanse verdi 31.12.	31,1	38,5	31,1	38,5

Virkelig verdi på fastrenteutlån beregnes som nåverdi av fremtidige kontantstrømmer. Renten som brukes til å diskontere kontantstrømmene er basert på rentekurven på balansedagen med tillegg for kredittrisiko (marginkrav).

Verdjustering av virkelig verdi på fastrenteutlån splittes opp i en rentedel og en kredittspread.

Verdjustering rente beregnes som endringen i referanserenten fra starttidspunktet til beregningstidspunktet.

Verdjustering kredittspread er endring i virkelig verdi utover verdjustering som skyldes endring i referanserenten. Kredit-

spread er beregnet ved å sammenligne neddiskonterte kontantstrømmer for fastrentelån. Kontantstrømmene pr lån beregnes med

- opprinnelig rente ved diskontering (referanserente + kredittspread)
- rente (referanserente + kredittspread) på balansedagen (beregningstidspunktet).

Mer-/mindreverdi mellom a) og b) med fradrag for verdiregulering i referanserenten gir kredittspreaden.

NOTE 17 Utlån og garantier fordelt på kundegrupper og geografisk område

(I MILL. KR)

Debitorsektorer	Morbank				Konsern			
	31.12.15		31.12.14		31.12.15		31.12.14	
	Utlån	Garantier	Utlån	Garantier	Utlån	Garantier	Utlån	Garantier
Sparebanker	0,0	0,5	0,0	0,5	0,0	0,5	0,0	0,5
Private foretak med begrenset ansvar (AS mv.)	4 001,2	113,9	3 531,9	108,6	4 000,6	113,9	3 531,9	108,6
Personlig foretak	47,0	0,1	48,9	0,2	47,0	0,1	202,6	0,2
Private institusjoner	28,5	0,0	44,0	2,6	28,5	0,0	44,0	2,6
Personlig næringsdrivende	508,0	5,7	303,4	6,1	654,2	5,7	303,4	6,1
Lønnstakere	7 001,7	2,8	6 369,1	1,5	12 572,9	2,8	11 854,3	1,5
Andre sektorer	22,5	0,0	247,3	0,0	23,9	0,0	255,9	0,0
Sum nominelle verdier	11 609,0	122,9	10 544,6	119,5	17 327,2	122,9	16 192,1	119,5
Individuelle nedskrivninger	-30,0	-0,2	-32,7	-3,5	-30,0	-0,2	-32,7	-3,5
Gruppe nedskrivninger	-26,2	-0,4	-24,9	-0,6	-29,9	-0,4	-28,5	-0,6
Påløpte renter, amortiseringer	18,5	0,0	21,2	0,0	22,3	0,0	26,1	0,0
Øvrige verdiendringer	31,1	0,0	38,5	0,0	31,1	0,0	38,5	0,0
Netto utlån til kunder	11 602,5	122,3	10 546,7	115,4	17 320,7	122,3	16 195,5	115,4
Kredittinstitusjoner, nominelle verdier	770,1	0,0	864,3	0,0	289,0	0,0	290,8	0,0
Geografisk område*	Utlån	Garantier	Utlån	Garantier	Utlån	Garantier	Utlån	Garantier
Hordaland fylke	11 628,4	122,4	10 773,1	118,9	16 612,8	122,4	15 570,2	118,9
Resten av Norge, inkl. Svalbard	728,3	0,5	614,4	0,6	979,5	0,5	883,9	0,6
Norske borgere i utlandet	22,5	0,0	21,3	0,0	23,9	0,0	28,6	0,0
Sum	12 379,2	122,9	11 408,9	119,5	17 616,2	122,9	16 482,8	119,5
Individuelle nedskrivninger	-30,0	-0,2	-32,7	-3,5	-30,0	-0,2	-32,7	-3,5
Gruppe nedskrivninger	-26,2	-0,4	-24,9	-0,6	-29,9	-0,4	-28,5	-0,6
Påløpte renter, amortiseringer	18,5	0,0	21,3	0,0	22,3	0,0	26,2	0,0
Øvrige verdiendringer	31,1	0,0	38,5	0,0	31,1	0,0	38,5	0,0
Netto utlån	12 372,6	122,3	11 411,0	115,4	17 609,7	122,3	16 486,3	115,4

*Geografisk område = kundens adresse

Noter til regnskapet

NOTE 18 Utlån, garantier og tap på utlån fordelt på næringer.

(I MILL. KR)

Morbank	Brutto utlån*		Garantier		Ubenyttet trekkfasilitet		Misligholdte engasjement		Tapsutsatte engasjement		Individuelle tapsnedskrivn.	
	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014
Næringssektor												
Primærnæringer, jordbruk, skogbruk m.m.	11,3	10,1	0,4	0,4	1,2	1,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Industri & Bergverk	92,2	93,4	1,2	2,3	26,2	34,2	0,0	0,0	16,1	1,3	6,6	0,9
Kraft, vannforsyning, bygg og anlegg	89,3	175,5	28,0	19,7	43,0	48,8	0,5	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Varehandel, Hotell og Restaurantvirks.	95,4	130,1	16,8	17,5	24,4	34,7	3,8	6,6	0,0	2,9	1,6	7,4
Transport	105,6	93,1	11,5	11,5	8,6	10,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Omsetning og drift av fast eiendom	3 430,4	2 902,1	44,4	54,4	24,8	74,5	82,0	34,8	64,5	12,4	13,2	15,5
Utvikling byggeprosjekter	258,2	232,0	14,9	5,9	27,8	28,4	9,4	4,8	0,0	0,0	1,6	1,6
Tjenesteytende næringer ellers	502,4	509,3	2,6	5,9	53,9	34,1	9,3	13,1	0,2	0,0	7,5	9,8
Lønnstager m.m.	7 024,2	6 398,9	3,3	1,9	502,1	519,4	35,0	41,2	0,0	0,0	0,0	0,9
Sum utlån kunder nom. verdier 31.12	11 609,0	10 544,6	122,9	119,5	712,0	785,8	140,1	101,0	80,8	16,6	30,6	36,2
Utlån kredittinstusjoner	770,1	864,3	0,0	0,0	318,8	226,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Konsern	Brutto utlån*		Garantier		Ubenyttet trekkfasilitet		Misligholdte engasjement		Tapsutsatte engasjement		Individuelle tapsnedskrivn.	
	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014
Næringssektor												
Primærnæringer, jordbruk, skogbruk m.m.	12,7	10,9	0,4	0,4	1,2	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Industri & Bergverk	101,4	103,5	1,2	2,3	27,2	35,1	0,0	0,0	16,1	1,3	6,6	0,9
Kraft, vannforsyning, bygg og anlegg	114,9	197,1	28,0	19,7	45,4	50,4	0,5	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Varehandel, Hotell og Restaurantvirks.	111,3	147,5	16,8	17,5	27,3	34,1	3,8	6,6	0,0	2,9	1,6	7,4
Transport	132,5	119,5	11,5	11,5	17,0	17,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Omsetning og drift av fast eiendom	3 436,6	2 908,2	44,4	54,4	23,0	70,6	82,0	34,8	64,5	12,4	13,2	15,5
Utvikling byggeprosjekter	259,4	233,4	14,9	5,9	27,8	28,4	9,4	4,8	0,0	0,0	1,6	1,6
Tjenesteytende næringer ellers	561,5	580,7	2,6	5,9	62,5	45,8	9,3	13,1	0,2	0,0	7,5	9,8
Lønnstager m.m.	12 596,9	11 891,4	3,3	1,9	1 161,7	1 127,4	44,8	50,9	0,0	0,0	0,0	0,9
Sum utlån kunder nom. verdier 31.12	17 327,2	16 192,1	122,9	119,5	1 393,0	1 410,2	149,9	110,6	80,8	16,6	30,6	36,2
Utlån kredittinstusjoner	289,0	290,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

*) Før verdiendring på lån til virkelig verdi, påløpte renter og amortiseringer

NOTE 19 **Misligholdte, tapsutsatte engasjementer**

(I MILL. KR)

	Morbank		Konsern	
	31.12.15	31.12.14	31.12.15	31.12.14
Brutto misligholdte engasjement 31-90 dager	14,1	13,6	18,8	18,3
Brutto misligholdte engasjement over 90 dager	126,0	87,4	131,1	92,4
Sum brutto misligholdte engasjement	140,1	101,0	149,9	110,7
Nedskrivninger på misligholdte engasjement	17,0	33,1	17,0	33,1
Netto misligholdte engasjement	123,1	67,9	132,9	77,6
Brutto øvrige tapsutsatte utlån	80,8	16,7	80,8	16,7
Nedskrivninger på øvrige tapsutsatte lån	13,2	3,2	13,2	3,2
Netto øvrige tapsutsatte lån	67,6	13,5	67,6	13,5

Misligholdte engasjementer representerer samlet engasjement til kunder hvor betalingsbetingelsene ikke er overholdt, med mindre forholdet ventes å være forbligående. Engasjementer klassifiseres som misligholdt senest 30 dager etter betalingsforfall.

Tapsutsatte engasjement er samlet utlån og garantier mot kunder med engasjement som ikke er klassifisert som misligholdte, men det etter en vurdering av verdien av sikkerheter og kundens betjeningsevne er sannsynlighetsovervekt for tap.

**Aldersfordeling på
forfalte, men ikke nedskrevne utlån**

	31.12.15	31.12.14	31.12.15	31.12.14
Forfalte utlån 1–30 dager	112,2	158,6	155,5	202,1
Forfalte utlån 31–90 dager	17,3	24,1	21,9	28,8
Forfalte utlån over 90 dager	93,0	17,1	98,4	22,2
Sum forfalte, men ikke nedskrevne utlån	222,5	199,8	275,8	253,1

Noter til regnskapet

NOTE 20 Nedskrivninger på utlån og garantier

(I MILL. KR)

Morbank	2015			2014		
	Utlån	Garantier	Sum	Utlån	Garantier	Sum
Tap utlån og garantier						
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	-2,7	-3,3	-6,0	2,5	3,5	6,0
Periodens endring i gruppe nedskrivninger	1,2	-0,2	1,0	5,3	0,3	5,6
Sum endringer i nedskrivninger	-1,5	-3,5	-5,0	7,8	3,8	11,6
Amortiseringseffekter	1,0	0,0	1,0	0,8	0,0	0,8
Konstaterte tap med tidligere nedskrivninger	12,1	3,1	15,2	8,9	0,0	8,9
Konstaterte tap uten tidligere nedskrivninger	0,2	0,1	0,3	0,2	0,0	0,2
Sum brutto tap	11,8	-0,3	11,5	17,7	3,8	21,5
Inngått på tidligere konstaterte tap	-2,5	0,0	-2,5	-3,7	0,0	-3,7
Sum tap på utlån og garantier	9,3	-0,3	9,0	14,0	3,8	17,8
Utvikling nedskrivninger	Utlån	Garantier	Sum	Utlån	Garantier	Sum
Individuelle nedskrivninger 01.01.	32,7	3,5	36,2	30,3	0,0	30,3
Periodens nye nedskrivninger	13,4	0,0	13,4	12,6	3,5	16,1
Reduksjon i nedskrivninger	-7,5	-3,3	-10,7	-5,4	0,0	-5,4
Tilbakeføring ved konstatering	-8,2	0,0	-8,2	-4,8	0,0	-4,8
Amortiseringseffekter	-0,5	0,0	-0,5	0,0	0,0	0,0
Individuelle nedskrivninger 31.12.	30,0	0,2	30,3	32,7	3,5	36,2
Gruppenedskrivninger 01.01.	25,0	0,6	25,5	19,7	0,2	19,9
Nye nedskrivninger på grupper av utlån	1,2	-0,2	1,0	5,3	0,3	5,6
Gruppenedskrivninger 31.12.	26,2	0,4	26,5	25,0	0,6	25,5

NOTE 20

(forts.)

Konsern	2015			2014		
	Utlån	Garantier	Sum	Utlån	Garantier	Sum
Tap utlån og garantier						
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	-2,7	-3,3	-6,0	2,5	3,5	6,0
Periodens endring i gruppe nedskrivninger	1,3	-0,2	1,1	7,5	0,3	7,8
Sum endringer i nedskrivninger	-1,4	-3,5	-4,9	10,0	3,8	13,8
Amortiseringseffekter	1,0	0,0	1,0	0,8	0,0	0,8
Konstaterte tap med tidligere nedskrivninger	12,1	3,1	15,2	8,9	0,0	8,9
Konstaterte tap uten tidligere nedskrivninger	0,2	0,1	0,3	0,2	0,0	0,2
Sum brutto tap	11,9	-0,3	11,6	19,9	3,8	23,7
Inngått på tidligere konstaterte tap	-2,5	0,0	-2,5	-3,7	0,0	-3,7
Sum tap på utlån og garantier	9,4	-0,3	9,1	16,2	3,8	20,0
Utvikling nedskrivninger						
Individuelle nedskrivninger 01.01.	32,7	3,5	36,2	30,3	0,0	30,3
Periodens nye nedskrivninger	13,4	0,0	13,4	12,6	3,5	16,1
Reduksjon i nedskrivninger	-7,5	-3,3	-10,7	-5,4	0,0	-5,4
Tilbakeføring ved konstatering	-8,2	0,0	-8,2	-4,8	0,0	-4,8
Amortiseringseffekter	-0,5	0,0	-0,5	0,0	0,0	0,0
Individuelle nedskrivninger 31.12.	30,0	0,2	30,3	32,7	3,5	36,2
Gruppenedskrivninger 01.01.	28,5	0,6	29,1	21,0	0,2	21,3
Nye nedskrivninger på grupper av utlån	1,3	-0,2	1,1	7,5	0,3	7,8
Gruppenedskrivninger 31.12.	29,9	0,4	30,2	28,5	0,6	29,1

NOTE 21 **Maksimal kreditteksponering**

Maksimal kredittisiko er representert ved balanseført verdi av de finansielle eiendelene, inkludert derivater, i balansen. Konsernet har i tillegg kredittisiko knyttet til utenombalansposter som beskrevet i note 43 (garantier, trekkfasiliteter m.m.)

Tabellen viser maksimal brutto eksponering før eventuelle pantstillelser og tillatte motregninger.

	Morbank		Konsern	
	31.12.15	31.12.14	31.12.15	31.12.14
Fordringer mot sentralbanker	59,0	58,8	59,0	58,8
Utlån til kredittinstitusjoner	770,1	864,3	289,0	290,8
Utlån til kunder	11 602,5	10 546,7	17 320,7	16 195,5
Finansielle derivater	20,2	22,9	20,2	22,9
Rentebærende verdipapir	2 461,2	2 952,8	2 561,1	2 937,9
Sum maksimal eksponering for kredittisiko i balansen	14 913,0	14 445,5	20 250,0	19 505,9
Udisponerte ordinære rammekreditter	1 030,8	1 012,4	1 393,0	1 410,2
Lånetilsagn	246,1	334,9	246,1	334,9
Garantier	122,9	119,5	122,9	119,5
Sum maksimal eksponering utenfor balansen	1 399,8	1 466,8	1 762,0	1 871,7
Sum maksimal eksponering for kredittisiko	16 312,8	15 912,2	22 012,0	21 377,6

Risikoreduserende ordninger:

Lån og kreditter gis som hovedregel kun mot betryggende sikkerhet, både på PM og BM. Som sikkerhet skilles det mellom tre hovedtyper pant:

- Pant i fast eiendom (Pantelovens kap. 2)
- Pant i løsøre (Pantelovens kap. 3)
- Andre sikkerheter (Pantelovens kap. 4)

På PM er hovedregelen at lån med pant i fast eiendom ikke skal overstige en belåningsgrad på 85 % av forsvarlig verdigrunnlag (omsetningsverdi/takst), som er i tråd med finansstilsynets anbefaling for forsvarlig utlånspraksis. For andre typer sikkerheter kan belåningsgraden variere. Det stilles krav til løpende vurdering av sikkerhetenes realisasjonsverdi.

På BM gis det som hovedregel lån og kreditter med pant i fast eiendom på inntil 80 % av forsvarlig verdigrunnlag.

For andre typer sikkerheter vil belåningsgraden variere. Det stilles uansett krav til løpende og forsvarlige vurderinger av sikkerhetenes realisasjonsverdi.

Finansieringsvirksomhetslovens kapittel IV og tilhørende forskrift regulerer i detalj hvilke lån som kan overføres til Fana Sparebank Boligkreditt AS. Dette er lån som benyttes som sikkerhetsmasse til pant for utstedte obligasjoner med fortrinnsrett. Regelverket er strengere enn ved vanlig långivning til bolig, og loven krever også en uavhengig gransker oppnevnt av Finanstilsynet og uavhengig verdigrundvurdering av hvert enkelt pant.

Sikkerheter:

Majoriteten av personmarkedsporteføljen er sikret med pant i bolig, og tabellen under viser fordelingen av utlån med pant i bolig, over og under 80 % av forsvarlig verdigrunnlag. Forsvarlig verdigrunnlag på panteobjektene er definert som antatt markeds-/salgsverdi.

NOTE 21

(forts.)

	Morbank		Konsern	
	31.12.15	31.12.14	31.12.15	31.12.14
Lån med sikkerhet i bolig < 80% av forsvarlig verdigrunnlag	7 950,5	6 933,8	13 638,8	12 559,5
Lån med sikkerhet i bolig > 80% av forsvarlig verdigrunnlag	152,9	469,6	183,4	491,4
Øvrige utlån	3 505,6	3 141,2	3 505,6	3 141,2
Sum utlån *)	11 609,0	10 544,6	17 327,9	16 192,1

*) Før verdiendring på lån til virkelig verdi, påløpte renter og amortiseringer

Sikkerheter innenfor næringslivsengasjementer er mer kompleks enn for personmarkedet, og det hefter noe mer usikkerhet ved estimatene på porteføljenivå, men det inngår i bankens rutiner å hyppig vurdere verdien av sikkerhetsmassen.

Under er en tabell som viser tildelte verdier på sikkerhetsmassen som er pantsatt for lån, kreditter og ubenyttede kreditter.

Konsern

	31.12.15
Sikkerhet i eiendom	17 990
Øvrig sikkerhet	80
Sum	18 071

Realisasjonsverdiene begrenses oppad til panteobligasjonens pålydende og hensyntar obligasjonens prioriterte rekkefølge.

Tallene er på konsernnivå og gir primært en oversikt over fordeling av pantesikkerhetene mellom ulike sikkerhets typer.

NOTE 22 Kredittrisiko og risikoklassifisering

(I MILL. KR)

Kredittrisiko

Kredittrisiko er sannsynlighet for tap som følge av at kundene ikke har evne eller vilje til å oppfylle betalingsforpliktelsene sine overfor banken. Størstedelen av kredittrisikoen kommer fra utlån, kreditter og garantier. Styret setter rammer for banken sin kredittrisiko gjennom årlig evaluering av kredittstrategi og – policy samt bevilgnings- og fullmaktsreglementet. I tillegg har banken kreditt-håndbok, og opplegg for etterlevelseskontroll innenfor kredittområdet.

Kredittrisiko utlån til kredittinstitusjoner

Morbank har gitt en kreditt på 800 MNOK til Fana Sparebank Boligkreditt AS. Kreditten benyttes til kjøp av boliglån med formål å utsede obligasjoner med fortrinnsrett. Kreditten var pr. 31.12.2015 trukket opp med 481 MNOK. 70 MNOK

er finansiering til Brage Finans AS. Brage Finans AS er en strategisk samarbeidspartner som banken har eierinteresser i. Resterende saldo på 219 MNOK er innskudd i andre banker uten binding.

Finansielle derivat

Finansielle derivat benyttes til å redusere renterisiko på fastrenteprodukt i utlånsporteføljen og innlån fra markedet. Motpart er store skandinaviske banker.

Kredittrisiko rentebærende verdipapir

Bokført verdi i rentebærende verdipapir representerer maksimal risikoeksponering. Risikotoleransen er nedtegnet i bankens kapitalforvaltningsstrategi. Tabellen under viser fordelingen i ulike aktivaklasser og medfølgende rating-kategori pr. 31.12. (tall i MNOK).

Noter til regnskapet

NOTE 22 (forts.)

Aktivklasser og risikogrupper (konsern)	RATING	2015	2014
Bankinnskudd, herunder Norges Bank	n.a.	294	250
Statsobligasjoner og -sertifikater	AAA	202	314
Andre 0%-vektede obligasjoner	AAA	291	266
Kommune, Fylkeskommune	AAA-AA	244	346
OMF, bolig- og næringskreditt	AAA-AA	1 178	1 143
Bank, finans, kredittforetak og industri	AA-BBB	385	562
Bankutstedte ansvarlige lån, fondsobligasjoner og hybridkapital	AA-BB	112	109
Obligasjonsfond, middels og høy kredittrisiko	BB-CCC	143	203
Påløpte renter		6	9
Sum rentebærende verdipapir		2 561	2 953
Delsum likviditetsforvaltning		2 855	3 202

Modeller for beregning av kredittrisiko

Banken benytter modeller for å estimere sannsynlighet for mislighold for ulike kunder. Vedlikehold skjer gjennom årlig validering. Innenfor personkundemarkedet er det utviklet en statistisk søknads- og porteføljescoremodell, som predikerer sannsynlighet for at kunden går i mislighold i løpet av en 12 måneders periode. Søknads-scoremodellen benytter seg av både interne og eksterne data om kunden, og blir benyttet når kunden er i en søknadsprosess i banken. Porteføljescoremodellen benytter utelukkende bankinterne data og beregner en sannsynlighet for mislighold ut fra kunden sin bruk av banken. Risikoklassifisering ved hjelp av porteføljescoremodellen blir gjort månedlig, og blir benyttet i banken sin oppfølging av den enkelte kunde.

Det er også utviklet en modell som beregner sannsynlighet for mislighold innenfor en 12 måneders periode til banken

sine næringslivskunder. Denne modellen er en hybridmodell, som er utviklet dels basert på statistiske analyser av kundegrunnlaget, og dels på kunnskap fra erfarne saksbehandlere i bank. Modellen er satt sammen av variabler som både fanger opp utvikling i kundene sine regnskap, samt bruken av banken. For noen organisasjonsformer, der regnskapsinformasjon ikke blir offentliggjort i søkbare register, benytter banken ekstern scoring for risikoklassifisering. Samtlige av banken sine næringsengasjement blir risikoklassifisert månedlig.

Ved hjelp av disse modellene blir alle banken sine kredittengasjement risikoklassifisert i risikoklassene A – K, der A er best og K er misligholdte engasjement. Ut fra dette er engasjementene inndelt i 3 hovedgrupper: lav risiko, middels risiko og høy risiko. (se tabell).

Risikoklassifisering i Fana Sparebank

Risikoklasse	Sannsynlighet for mislighold	
	Fra og med	Til
A	0,00%	0,10%
B	0,10%	0,25%
C	0,25%	0,50%
D	0,50%	0,75%
E	0,75%	1,25%
F	1,25%	2,00%
G	2,00%	3,00%
H	3,00%	5,00%
I	5,00%	8,00%
J	8,00%	100,00%
K	100,00%	

Privatmarked

Morbank

Brutto utlån, garantier og tap på utlån for hver risikogruppe

Risikoklasse	Brutto utlån*		Garantier		Ubenyttet trekkfasilitet		Misligholdte engasjement		Tapsutsatte engasjement		Individuelle tapsnedskrivninger		Gruppe nedskrivning	
	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014
Lav risiko	5 832	5 087	7	6	498	512	0	0	0	0	0	0	3	2
Middels risiko	1 173	1 243	1	1	18	24	0	1	0	0	0	0	2	2
Høy risiko	145	147	0	0	2	1	35	41	0	0	0	1	2	3
Sum 31.12.	7 150	6 477	8	7	518	536	35	42	0	0	0	1	7	8

Konsern

Brutto utlån, garantier og tap på utlån for hver risikogruppe.

Risikoklasse	Brutto utlån*		Garantier		Ubenyttet trekkfasilitet		Misligholdte engasjement		Tapsutsatte engasjement		Individuelle tapsnedskrivninger		Gruppe nedskrivning	
	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014
Lav risiko	11 013	10 125	7	6	1 156	1 128	0	0	0	0	0	0	5	4
Middels risiko	1 613	1 754	1	1	37	35	4	2	0	0	0	0	3	3
Høy risiko	198	200	0	0	2	2	41	49	0	0	0	1	3	4
Sum 31.12.	12 823	12 079	8	7	1 195	1 166	45	51	0	0	0	1	10	12

Bedriftsmarked

Morbank

Brutto utlån, garantier og tap på utlån for hver risikogruppe.

Risikoklasse	Brutto utlån*		Garantier		Ubenyttet trekkfasilitet		Misligholdte engasjement		Tapsutsatte engasjement		Individuelle tapsnedskrivninger		Gruppe nedskrivning	
	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014
Lav risiko	2 011	2 059	73	60	162	159	0	0	0	0	0	0	3	3
Middels risiko	1 755	1 549	25	30	28	66	0	0	0	0	0	0	8	3
Høy risiko	694	460	17	22	4	25	105	59	81	16	31	36	9	11
Sum 31.12.	4 459	4 068	115	112	194	250	105	59	81	16	31	36	20	17

Konsern

Brutto utlån, garantier og tap på utlån for hver risikogruppe.

Risikoklasse	Brutto utlån*		Garantier		Ubenyttet trekkfasilitet		Misligholdte engasjement		Tapsutsatte engasjement		Individuelle tapsnedskrivninger		Gruppe nedskrivning	
	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014
Lav risiko	2 040	2 095	73	60	164	153	0	0	0	0	0	0	3	3
Middels risiko	1 765	1 558	25	30	29	66	0	0	0	0	0	0	8	3
Høy risiko	696	460	17	22	4	25	105	59	81	16	31	36	9	11
Sum 31.12.	4 501	4 113	115	112	198	245	105	59	81	16	31	36	20	17

*) Før verdiendring på lån til virkelig verdi, påløpte renter og amortiseringer

NOTE 22 Kommentar til porteføljens utvikling:

(forts.)

Konsernet har relativt lav kredittrisiko i privatmarkedsporteføljen (PM). Det er en svak migrering fra Middels risiko til Lav risiko i løpet av 2015. Andel høy risiko er uendret på 2 % av total portefølje på PM. Lav risiko utgjør 87 % av total portefølje på PM ved utgangen av 2015 (85%). Innenfor bedriftsmarked (BM) har det vært en migrering fra risikoklassen lav risiko til høy risiko. Andel engasjement med høy risiko har gått opp fra 13 % i 2014 til 17 % i løpet av 2015. Andel engasjement med lav risiko er redusert fra 51 % i 2014 til 46 % i løpet av 2015.

Tap:

Ved utgangen av fjerde kvartal utgjorde Fana Sparebank sine individuelle nedskrivninger 31 MNOK, i sin helhet knyttet til BM. PM har hatt en reduksjon på 1 MNOK siste år, mens reduksjonen på BM utgjorde 5,1 MNOK. I 2015 falt konsernets gruppenedskrivninger i personmarkedet fra 11,6 MNOK til 10,3 MNOK som er en reduksjon på 1,3 MNOK. Reduksjonen er en konsekvens av at utlånsporteføljens misligholdssannsynlighet har falt noe i perioden. Utviklingen samsvarer med utviklingen i observert mislighold. Marginalt lavere tap gitt mislighold i porteføljen bidrar til lavere gruppenedskrivninger, mens en økning i antatt eksponering

på misligholdstidspunktet drar gruppenedskrivningene motsatt vei. I 2015 er porteføljescoromodellen, som gir kundens misligholdssannsynlighet, validert. Resultatene viser at beregnet misligholdssannsynlighet ligger noe over observert mislighold. Modellen kan således sies å ta høyde for økt økonomisk usikkerhet fremover.

I 2015 økte konsernets gruppenedskrivninger i bedrifts-markedet fra 16,9 MNOK til 19,6 MNOK som er en økning på 2,7 MNOK. Noe lavere misligholdssannsynlighet i utlånsporteføljen bidrar isolert sett til fall i gruppenedskrivningen. Derimot bidrar høyere tap gitt mislighold og økning i antatt eksponering på misligholdstidspunktet til økningen i gruppenedskrivningene. Økte gruppenedskrivninger samsvarer godt med forventning om økte tap som følge av at deler av norsk økonomi er i krise. Modellene for beregning av misligholdssannsynlighet og tap gitt mislighold er å betrakte som worst case modeller, og skal således ta høyde for økt økonomisk usikkerhet fremover.

I sum hadde PM en netto inngang på tap med 1,9 MNOK i 2015 (0,7 MNOK), mens BM hadde netto tap på 10,9 MNOK (20,7 MNOK).

NOTE 23 Finansielle derivater

(I MILL. KR)

Finansielle derivater er avtaler som inngås for å sikre finansielle verdier i form av rentevilkår og verdi av egenkapitalinstrumenter for bestemte perioder. Det finnes flere typer finansielle derivater, men Fana Sparebank har kun benyttet rentebytteavtaler (swapper) for å sikre banken mot svingninger mellom korte og lange renter i rentemarkedet. Dette er avtaler som gjøres med andre finansinstitusjoner,

der vi bytter kontantstrømmer for et avtalt beløp over en avtalt periode.

Banken har også et derivat knyttet opp til et garantikon-sortium knyttet til Eksportfinans. Derivatet måles til virkelig verdi med verdiendring over resultatet.

Finansielle derivatet mor og konsern	31.12.15			31.12.14		
	Nominelle verdier totalt	Positiv markedsverdi ¹⁾	Negativ markedsverdi ¹⁾	Nominelle verdier totalt	Positiv markedsverdi ¹⁾	Negativ markedsverdi ¹⁾
Renterelaterte kontrakter knyttet til utlån						
Renteswapper	854,4		33,0	879,1		40,1
Renterelaterte kontrakter knyttet til verdipapir						
Renteswapper	100,0		8,2	125,0		18,3
Renterelaterte kontrakter knyttet til funding						
Renteswapper	300,0	20,2		300,0	22,1	
Derivat, garantikon-sortium Eksportfinans			0,8		0,7	
Sum finansielle derivater	1254,4	20,2	41,9	1 304,1	22,9	58,4

1) Periodiserte renter på finansielle derivater inngår i verdiene

NOTE 24 Motregning finansielle derivater

Konsernets motregningsadgang følger alminnelige regler i norsk lov. Mot finansielle institusjoner er det inngått standardiserte ISDA-avtaler som gir partene motregningsrett ved eventuell mislighold. Det er i tillegg inngått tilleggsavtaler om sikkerhetsstillelse (CSA).

Konsernet har ingen poster som er nettoført i balansen .

Finansielle eiendeler per 31.12.2015

Motpart	Beløp i balansen	Beløp som er gjens-tand for nettooppgjør	Beløp etter mulig nettooppgjør
Motpart 1	13,5	12,0	1,5
Motpart 2	6,7	6,7	0,0
Sum	20,2	18,7	1,5

Finansielle forpliktelser per 31.12.15

Motpart	Beløp i balansen	Beløp som er gjens-tand for nettooppgjør	Beløp etter mulig nettooppgjør
Motpart 1	12,0	12,0	0,0
Motpart 2	21,0	6,7	14,2
Motpart 3	8,2	0,0	8,2
Sum	41,1	18,7	22,4

Finansielle eiendeler per 31.12.2014

Motpart	Beløp i balansen	Beløp som er gjens-tand for nettooppgjør	Beløp etter mulig nettooppgjør
Motpart 1	14,8	14,3	0,5
Motpart 2	7,4	7,4	0,0
Sum	22,1	21,6	0,5

Finansielle forpliktelser per 31.12.14

Motpart	Beløp i balansen	Beløp som er gjens-tand for nettooppgjør	Beløp etter mulig nettooppgjør
Motpart 1	14,3	14,3	0,0
Motpart 2	26,9	7,4	19,5
Motpart 3	17,2	0,0	17,2
Sum	58,4	21,6	36,8

NOTE 25 Rentebærende verdipapirer

(I MILL. KR)

På balansetidspunktet er obligasjonene og sertifikatene verdsatt til virkelig verdi på bakgrunn av markedsverdier mottatt fra Norges Fondsmeglerforbund. Norges Fondsmeglerforbund nedsetter en komité av nøytrale parter som beregner markedsverdier pr årsskiftet.

er NIBOR rentene i den korte enden og swap-rentene for lån med løpetid over ett år. Risikotillegg samt eventuelt likviditetstillegg fastsettes av komiteens medlemmer for hvert enkelt lån.

Beregningene gjennomføres ved hjelp av godt utprøvde og anerkjente systemer. Utgangspunktet for beregningene

Virkelig verdi for pengemarkedsfondene er basert på kvoterte priser i et aktivt marked.

Sertifikater og obligasjoner utstedt av det offentlige	Risiko vekt	Morbank			Konsern		
		Pålydende 31.12.2015	31.12.2015	31.12.2014	Pålydende 31.12.2015	31.12.2015	31.12.2014
Stat og statsgaranterte	0	450,0	457,7	580,2	485,0	492,6	590,2
Kommuner og fylkeskommuner	20	245,0	244,1	345,7	245,0	244,1	345,7
Sum utstedt av det offentlige		695,0	701,8	925,8	730,0	736,7	935,8
Sertifikater og obligasjoner utstedt av andre							
Særskilt sikre obligasjoner	10	1 128,0	1 113,3	1 143,4	1 193,0	1 178,2	1 118,6
Finansforetak	20	255,0	255,1	405,2	255,0	255,1	405,2
Finansforetak	50	109,5	109,7	156,6	109,5	109,7	156,6
Øvrige	100	132,0	132,0	109,4	132,0	132,0	109,4
Sum utstedt av andre		1 624,5	1 610,1	1 814,6	1 689,5	1 675,0	1 789,8
Sum obligasjoner og sertifikater		2 319,5	2 311,9	2 740,5	2 419,5	2 411,7	2 725,6
Pengemarkedsfond							
Obligasjonsfond 100% vektet	100		143,3	202,8		143,3	202,8
Sum pengemarkedsfond			143,3	202,8		143,3	202,8
Påløpte renter			6,1	9,5		6,1	9,4
Sum rentebærende verdipapir			2 461,2	2 952,8		2 561,1	2 937,9
Porteføljeinndeling av sertifikater og obligasjoner							
Morbank			Ansk. kost	Balanse-verdi		Andel børs	Effektiv rente ¹⁾
Klassifisert til virkelig verdi over resultat ved første gangs balanseføring			2 330,7	2 311,9		87 %	0,5 %
Sum			2 330,7	2 311,9		87 %	0,5 %
Konsern							
Klassifisert til virkelig verdi over resultat ved første gangs balanseføring			2 430,8	2 411,7		87 %	0,5 %
Sum			2 430,8	2 411,7		87 %	0,5 %

¹⁾ Effektiv rente inneholder renteinntekter, realisert og urealisert gevinst

NOTE 26 Aksjer, andeler, egenkapitalbevis

(I MILL. KR)

For regnskapsprinsipper og vurderinger henvises til note 1 og 2.

Noten er lik for morbank og konsern.

Klassifisering av aksjer, andeler og egenkapitalbevis

Aksjer trading	31.12.15	31.12.14
Børsnoterte	12,0	9,6
Klassifisert til virkelig verdi over resultat ved førstegangs balanseføring		
Fondsandeler	14,2	17,3
Aksjer klassifisert som tilgjengelig for salg		
Unoterte	317,3	289,1
Sum aksjer, andeler og egenkapitalbevis	343,5	316,0

Noter til regnskapet

NOTE 26 Spesifikasjon over investeringer i aksjer, andeler og egenkapitalbevis pr 31.12.2015 (forts.)

Aksjer, andeler og egenkapitalbevis holdt for trading

Selskapets navn	Aksje- kapital	Antall aksjer	Eierandel i %	Balanse- ført verdi	Markeds- verdi
DNB ASA	16 288	8 000	0,0 %	0,9	0,9
Oslo Børs VPS Holding ASA	86	10 000	0,0 %	0,9	0,9
Helgeland Sparebank Egenkapitalbevis	187	8 400	0,0 %	0,5	0,5
Sandnes Sparebank Egenkapitalbevis	711	7 005	0,1 %	0,5	0,5
Sparebank1 BV Egenkapitalbevis	318	6 247	0,0 %	0,1	0,1
Sparebanken Sør Egenkapitalbevis	477	10 750	0,2 %	1,5	1,5
Sparebanken Vest Egenkapitalbevis	1 476	98 171	0,2 %	3,4	3,4
Sparebanken Øst Egenkapitalbevis	207	30 000	0,1 %	1,4	1,4
Voss Veksel- Og Landmandsbank Asa	10	23 000	1,2 %	2,8	2,8
Sum aksjer, andeler og egenkapitalbevis holdt for trading				12,0	12,0

Aksjer, andeler og egenkapitalbevis til virkelig verdi over resultatet

Holberg Norden		11 312		3,8	3,8
Pareto Aktiv		509		2,3	2,3
Skagen Global		3 191		4,7	4,7
Skagen Kon-Tiki		5 102		3,5	3,5
Sum aksjer, andeler og egenkapitalbevis til virkelig verdi over resultatet				14,2	14,2

Aksjer tilgjengelig for salg

Bank Asept AS	500	380	0,0 %	0,2	0,2
Bankenes ID-tjeneste AS	100	6 700	6,7 %	0,0	0,0
Borea Kreditt AS	6	50 000	0,9 %	0,8	0,8
Bankid Norge AS	5	190	0,4 %	0,3	0,3
Brage Finans AS	50	7 500 000	15,0 %	66,0	66,0
Eiendomskreditt	307	307 270	10,0 %	34,4	34,4
Eksportfinans	2 771	943	0,4 %	14,3	14,3
Frende Holding AS	676	745 841	11,0 %	185,0	185,0
Kredittforeningen for sparebanker	50	920	1,8 %	0,9	0,9
Norne Eierselskap AS	46	17 867 955	10,0 %	3,4	3,4
Novel Diagnostics ASA	0	200	0,1 %	0,0	0,0
Sarsia Innovation	24	167	0,2 %	0,0	0,0
Spama	3	500	1,6 %	0,7	0,7
Deltagerandel Visa Norge				11,3	11,3
Sum aksjer tilgjengelig for salg				317,3	317,3
Sum aksjer, andeler og egenkapitalbevis				343,5	343,5

NOTE 27 Datterselskap

	Forretningskontor	Eierandel	Andel av stemmeberettiget kapital	Adresse
Fana Sparebank Boligkreditt AS	Nesttun	100 %	100 %	Pb. 10 Nesttun
Fana Sparebank Eiendom AS	Nesttun	100 %	100 %	Pb. 10 Nesttun
Fana Sparebank Regnskap AS	Midtun	100 %	100 %	Pb. 125 Midtun
AS Kinobygg	Nesttun	87 %	87 %	Pb. 10 Nesttun

Verdi konsoliderte datterselskaper

(I HELE MILL. KR)	Aksjekapital	Antall aksjer	Pålydende	Kostpris /bokf.verdi	Resultat e/skatt	Andel egenkap. i MNOK 31.12.15
Fana Sparebank Boligkreditt AS	240	150 000	1 600	254,3	48,8	48,8
Fana Sparebank Eiendom AS	6	5 758	1 000	5,8	3,1	3,1
Fana Sparebank Regnskap AS	1	500	1 000	1,9	-0,1	-0,1
AS Kinobygg	0	166	600	0,6	-0,4	-0,4
Sum eierinteresser i datterselskaper				262,5	51,3	51,4

NOTE 28 Immateriell eiendeler

(I MILL. KR)

	Morbank			Konsern		
	«Programvare og lisenser»	Øvrige immaterielle eiendeler	Sum	«Programvare og lisenser»	Øvrige immaterielle eiendeler	Total
Anskaffelseskost 1.1.2014	35,2		35,2	35,8	1,2	37,1
Tilgang i året	10,7		10,7	12,2		12,2
Avgang i året til ansk. kost.	11,4		11,4	11,7		11,7
Anskaffelseskost pr. 31.12.2014	34,5		34,5	36,4	1,2	37,6
Akk. av- og nedskrivninger	17,2		17,2	17,5	1,2	18,7
Bokført verdi pr. 31.12.2014	17,3		17,3	18,9	0,0	18,9
Anskaffelseskost 1.1.2015	34,5		34,5	36,4		36,4
Tilgang i året	6,3		6,3	6,6		6,6
Avgang i året til ansk. kost.						
Anskaffelseskost pr. 31.12.2015	40,8		40,8	43,0		43,0
Akk. av- og nedskrivninger	24,5		24,5	25,5		25,5
Bokført verdi pr. 31.12.2015	16,3		16,3	17,5		17,5
Ordinære avskrivninger i år	7,3		7,3	8,0		8,0

Programvare og lisenser har en regnskapsmessig lineær avskrivning fra 3 år til 5 år.

NOTE 29 Varige driftsmidler

(I MILL. KR)

	Morbank			Konsern		
	Maskiner, inventar og transportmidler	Bygninger	Sum	Maskiner, inventar og transportmidler	Bygninger	Sum
Anskaffelseskost 1.1.2014	42,5	86,5	129,1	50,1	88,6	138,6
Tilgang i året	2,7	1,2	3,9	3,0	1,2	4,1
Avgang i året til ansk. kost.	31,7		31,7	31,7	0,0	31,7
Anskaffelseskost pr. 31.12.2014	13,5	87,7	101,2	21,3	89,7	111,1
Akk. av- og nedskrivninger	8,0	20,3	28,3	15,3	20,3	35,6
Bokført verdi pr. 31.12.2014	5,5	67,4	72,9	6,0	69,4	75,4
Anskaffelseskost 1.1.2015	13,5	87,7	101,2	21,3	89,7	111,1
Tilgang i året	2,4	3,0	5,4	2,5	3,0	5,5
Avgang i året til ansk. kost.	0,4	0,0	0,4	0,4	2,0	2,4
Anskaffelseskost pr. 31.12.2015	15,6	90,7	106,3	23,5	90,7	114,1
Akk. av- og nedskrivninger	10,2	23,2	33,3	17,7	23,2	40,9
Bokført verdi pr. 31.12.2015	5,4	67,5	72,9	5,8	67,5	73,2
Ordinære avskrivninger i år	2,3	2,8	5,1	2,6	2,8	5,4
Regnskapsmessige lineær avskrivning	10 - 33 %	2 - 10 %		10 - 33 %	2 - 10 %	

Ordinære avskrivninger inneholder 0,169 mill i avskrivning på påkostning leide lokaler.

påkostningen er balanseført. Avgang i året knyttes til salg av driftsmidler.

Avskrivning på påkostning leide lokaler blir bokført sammen med leiekostnader under andre driftskostnader, mens

Tap ved salg av andre driftsmiddel utgjør 0,630 mill

Avskrivning immaterielle eiendeler (note 28)	7,3	8,0
Avskrivning varige driftsmidler	5,1	5,4
Sum avskrivning	12,4	13,4
Herav avskr. påkostn. leide lokaler - ført andre driftskostn. (note 10)	0,2	0,2
Ordinære avskrivninger	12,2	13,2

NOTE 30 Gjeld

(I MILL. KR)

	Morbank		Konsern	
	31.12.15	31.12.14	31.12.15	31.12.14
Gjeld til kredittinstitusjoner				
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner uten avtalt løpetid	54,2	141,0	54,2	111,4
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner med avtalt løpetid	150,4	263,0	113,0	263,0
Sum lån og innskudd fra kredittinstitusjoner	204,6	404,0	167,3	374,4
Innskudd				
Vurdert til amortisert kost	9 874,9	9 249,5	9 862,1	9 236,0
Vurdert til virkelig verdi	454,2	449,5	454,2	449,5
Sum innskudd	10 329,1	9 699,0	10 316,3	9 685,5
Innskudd vurdert til virkelig verdi				
Balanse verdi 01.01.	449,5	513,9	449,5	513,9
Netto tilgang/avgang	5,2	-64,6	5,2	-64,6
Verdijustering over resultat	-0,4	0,2	-0,4	0,2
Balanse verdi 31.12.	454,2	449,5	454,2	449,5
Pålydende verdi av innskudd vurdert til virkelig	454,2	449,1	454,2	449,1
Balanseført virkelig verdiendring	0,0	0,4	0,0	0,4
Balanse verdi 31.12	454,2	449,5	454,2	449,5
Virkelig verddivurdering spesifisert				
Balanse verdi 01.01.	0,4	0,2	0,4	0,2
Årets verdijustering rente	-0,4	0,1	-0,4	0,1
Årets verdijustering kredittspread	-0,1	0,1	-0,1	0,1
Balanse verdi 31.12.	0,0	0,4	0,0	0,4
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer				
Sertifikater og obligasjoner med flytende rente vurdert til amortisert kost	2 784,5	2 752,1	7 698,7	7 428,5
Obligasjoner med fast rente vurdert til virkelig verdi	319,9	327,6	319,9	327,6
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	3 104,5	3 079,8	8 018,6	7 756,1
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer vurdert til virkelig verdi				
Balanse verdi 01.01.	327,6	315,8	327,6	315,8
Netto tilgang/avgang	0,0	0,0	0,0	0,0
Verdijustering over resultat	-7,7	11,9	-7,7	11,9
Balanse verdi 31.12.	319,9	327,6	319,9	327,6

Kredittspread er differansen mellom beregnet markedsverdi med kredittspread på balansetidspunktet og beregnet markedsverdi med opprinnelig spread på kjøpstidspunktet.

Noter til regnskapet

NOTE 30 (forts.)

Verdijustering	Morbank		Konsern	
	31.12.15	31.12.14	31.12.15	31.12.14
Balanse verdi 01.01	18,1	6,2	18,1	6,2
Årets verdijustering rente	-6,7	15,4	-6,7	15,4
Årets verdijustering kredittspread	-1,0	-3,5	-1,0	-3,5
Balanse verdi 31.12.	10,4	18,1	10,4	18,1
Verdijustering spesifisert				
Verdijustering rente	14,9	21,6	14,9	21,6
Verdijustering kredittspread	-4,5	-3,5	-4,5	-3,5
Balanse verdi 31.12.	10,4	18,1	10,4	18,1

Forfallstidspunkt for gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer (nominelle verdier)

Sertifikat og obligasjonsgjeld	Morbank	Konsern
2016	1 028	1 318
2017	900	1 400
2018	800	1 925
2019	350	1 350
2020		1 400
2021		600
Sum sertifikat og obligasjonsgjeld	3 078	7 993
Ansvarlig lån		
2023	200	200
Fondsobligasjon		
Evigvarende	200	200
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	3 478	8 393

NOTE 31 Påløpte kostnader og forskuddsbetalte inntekter

(I MILL. KR)

	Morbank		Konsern	
	2015	2014	2015	2014
Påløpte feriepenger og arb.giver.avg.	8,6	8,6	11,9	11,7
Påløpte kostnader og offentlige avg.	7,6	8,8	10,0	10,9
Avsatt formueskatt	2,3	3,5	2,3	3,5
Sum påløpte kostnader og forskuddsbetalte inntekter	18,5	20,9	24,2	26,1

NOTE 32 Avsetninger og pensjonsforpliktelser

(I MILL. KR)

	Morbank		Konsern	
	31.12.15	31.12.14	31.12.15	31.12.14
Pensjonsforpliktelse (note 33)	50,4	79,8	50,8	80,1
Tapsavsetning garantier	0,6	4,1	0,6	4,1
Sum avsetninger og pensjonsforpliktelser	51,0	83,9	51,4	84,2

NOTE 33 Pensjonsforpliktelser og pensjonskostnader

(I HELE 1000 KR)

Fana Sparebank er pliktig til å ha tjenstepensjonsordning etter lov om obligatorisk tjenstepensjon. Bankens pensjonsordninger tilfredsstiller kravene i denne loven.

Fana Sparebank har en kollektiv ytelsesbasert pensjonsforsikring i Storebrand forsikring. Ordningen ble lukket 01.01.06 og er gjeldende for dem som er ansatt før dette tidspunkt. Ordningen skal gi en pensjonsytelse på tilnærmet 70 prosent av sluttlønn, maksimert til 12G, gitt dagens folketrygd. Beregningen omfatter 60 ansatte og 39 pensjonister pr utgangen av 2015.

Ansatte tiltrådt i banken etter 01.01.2006 blir tilsluttet bankens innskuddsbaserte pensjonsordning. Årlige innskudd utgjør 5 % av lønn mellom 1G og 6G, og 8 % av lønn mellom 6G og 12G. Konsernets kostnad er spesifisert under.

Konsernet har også forpliktelser knyttet til avtalefestet førtidspensjonsordning. Ordningen er usikret og dekkes over driften. 1 person mottar pensjon fra gammel AFP ordning.

I tillegg er konsernet med i Fellesordningen for avtalefestet pensjon, hvor pensjon kan tas ut fra fylte 62 år.

I tillegg har banken en ordning som sikrer opptjening av alderspensjon fra 67 år for lønn utover 12 G. Ordningen skal sikre en ytelse på 70 % av pensjonsgrunnlaget. Beregningen omfatter 6 ansatte og 1 pensjonist pr utgangen av 2015. Ordningen dekkes over driften.

Administrerende banksjef har rett og plikt til å fratrukke med førtidspensjon ved fylte 62 år. Pensjonsforpliktelsen overfor administrerende banksjef er regulert i egen avtale og skal dekkes over driften. Årlig tilskudd utgjør 1,4 MNOK.

Pensjonsberegningene for den kollektive ytelsesbasert ordningen er foretatt av aktuar. Beregningene er basert på en rekke økonomiske og aktuarielle forutsetninger. Ved beregningen av de fremtidige pensjonsplikter er følgende forutsetninger lagt til grunn både for sikrede og usikrede forpliktelser:

	2015	2014
Diskonteringsrate	2,60 %	2,30 %
Forventet avkastning av midlene	2,60 %	2,30 %
Lønnsregulering	2,25 %	2,50 %
Forventet utvikling i grunnbeløpet til folketrygden G	2,25 %	2,50 %
Årlig regulering av pensjonene	1,20 %	1,20 %
Kalkulert bruk av AFP-ordningen	30 %	30 %
Tariff	K2013	K2013

Diskonteringsrenten baserer seg på markedsrenten for obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) da det antas at markedet for disse obligasjonene er tilstrekkelig dypt.

Noter til regnskapet

NOTE 33 Plassering av pensjonsmidler

(forts.)

Den kollektive ytelsesbaserte pensjonsforsikringen er i Storebrand Livforsikring. Tabellen nedenfor viser prosentvis plassering av midlene som administreres av Storebrand Livforsikring.

	des. 15	des. 14
Aksjer	6 %	7 %
Obligasjoner	73 %	65 %
Eiendom	12 %	11 %
Pengemarked	8 %	12 %
Annet	2 %	5 %
Faktisk avkastning på pensjonsmidlene	5,2 %	5,4 %

Morbank

2015

2014

1. Pensjonskostnader	Ordinær	AFP	12G ordning	Sum	Ordinær	AFP	12G ordning	Sum
Årets pensjonsopptjening	4,9	0,0	0,4	5,3	4,0	0,0	0,7	4,7
Netto rentekostnad / - inntekt	1,1	0,0	0,2	1,3	1,1	0,0	0,3	1,5
Administrasjonskostnader	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1
Arbeidsgiveravgift	0,8	0,0	0,1	0,9	0,7	0,0	0,1	0,9
Pensjonskostnad	7,0	0,0	0,7	7,6	6,0	0,0	1,2	7,2
2. Pensjonsforpliktelser								
Pensjonsforpliktelse 01.01.	168,6	0,0	11,7	180,3	134,9	0,2	8,5	143,6
Årets pensjonsopptjening	4,9	0,0	0,4	5,3	4,0	0,0	0,7	4,7
Rentekostnad	3,8	0,0	0,2	4,0	5,2	0,0	0,3	5,5
Estimatendringer og avvik	-18,3	0,0	-0,6	-18,9	27,1	0,0	2,2	29,2
Pensjonsutbetalinger	-3,1	0,0	-5,5	-8,6	-2,6	-0,2	0,0	-2,8
Brutto pensjonsforpliktelse 31.12	155,9	0,0	6,2	162,1	168,6	0,0	11,7	180,3
3. Pensjonsmidler								
Pensjonsmidler 01.01	111,4	0,0	0,0	111,4	103,4	0,0	0,0	103,4
Avkastning på midlene	2,7	0,0	0,0	2,7	4,1	0,0	0,0	4,1
Estimatendringer og avvik	3,8	0,0	0,0	3,8	0,6	0,0	0,0	0,6
Innbetalinger av midler	7,0	0,0	0,0	7,0	7,0	0,0	0,0	7,0
Administrasjonskostnader	-1,3	0,0	0,0	-1,3	-1,2	0,0	0,0	-1,2
Pensjonsutbetalinger	-3,1	0,0	0,0	-3,1	-2,6	0,0	0,0	-2,6
Pensjonsmidler 31.12.	120,5	0,0	0,0	120,5	111,4	0,0	0,0	111,4
4. Netto pensjonsmidler/forpliktelse								
Brutto pensjonsplikter	155,9	0,0	6,2	162,1	168,6	0,0	11,7	180,3
Pensjonsmidler til markedsverdi	120,5	0,0	0,0	120,5	111,4	0,0	0,0	111,4
Netto pensjonsforpliktelse	35,5	0,0	6,2	41,7	57,2	0,0	11,7	68,9
Arbeidsgiveravgift	5,0	0,0	0,9	5,9	8,1	0,0	1,6	9,7
Netto pensjonsmidler (-)/forpliktelse (+)	40,5	0,0	7,0	47,5	65,3	0,0	13,3	78,6

NOTE 33

(forts.)

5. Avstemming netto pensjonsforpliktelse	2015				2014			
Pensjonsforpliktelse 01.01	65,3	0,0	13,3	78,6	35,9	0,2	9,7	45,8
Pensjonskostnad	7,0	0,0	0,7	7,6	6,0	0,0	1,2	7,2
Innbetalt til premiefondet inkl arb.g.avg.	8,0	0,0	6,2	14,2	8,0	0,2	0,0	8,2
Estimatavvik over totalresultatet	-23,8	0,0	-0,7	-24,5	31,4	0,0	2,5	33,8
Pensjonsforpliktelse 31.12	40,5	0,0	7,0	47,5	65,3	0,0	13,3	78,6

Bokført pensjonsforpliktelse

Tjenestepensjon	47,5	78,6
Pensjonsforpliktesle adm. banksjef	2,9	1,2
Sum forpliktelse i balansen (note 32)	50,4	79,8
Avstemming pensjonskostnad resultatregnskapet:	2015	2014
Forskjellen mellom Netto pensjonsforpl. IB og UB	-31,1	32,8
Innbetalt til premiefondet/premie inkl arb.g.avg.	14,2	8,2
Estimatavvik over totalresultatet	-24,5	33,8
Pensjonskostnad aktuarberegning	7,6	7,1
Kostnad ytelses pensjon	7,6	7,1
Arbeidsgiveravgift (annen kostnad)	-1,0	-1,0
Netto rentekostnad ytelse (finanskostnad)	-1,341	-1,5
Avvik mellom pensjonsutbetaling aktuarber. og reell utbet.	0,0	0,0
Pensjon over drift	1,7	1,2
Ordinært til innskuddspensjon	1,8	1,8
Ordinært til fellesordningen	1,2	1,0
Totale pensjonskostnader i resultatregnskapet (note 9)	10,0	8,7

Forventet innbetaling til den ytelsesbaserte ordningen i 2016 utgjør 7 millioner for morbank.

Noter til regnskapet

NOTE 33

(forts.)

Konsern	2015				2014			
	Ordinær	AFP	12G ordning	Sum	Ordinær	AFP	12G ordning	Sum
1. Pensjonskostnader								
Årets pensjonsopptjening	5,0	0,0	0,4	5,4	4,1	0,0	0,7	4,8
Netto rentekostnad / - inntekt	1,1	0,0	0,2	1,4	1,1	0,0	0,3	1,5
Administrasjonskostnader	0,3	0,0	0,0	0,3	0,2	0,0	0,0	0,2
Arbeidsgiveravgift	0,9	0,0	0,1	0,9	0,7	0,0	0,1	0,9
Pensjonskostnad	7,3	0,0	0,7	7,9	6,2	0,0	1,2	7,4
2. Pensjonsforpliktelser								
Pensjonsforpliktelse 01.01	170,4	0,2	11,7	182,3	136,3	0,5	8,5	145,3
Årets pensjonsopptjening	5,0	0,0	0,4	5,4	4,1	0,0	0,7	4,8
Rentekostnad	3,9	0,0	0,2	4,1	5,3	0,0	0,3	5,6
Estimatendringer og avvik	-18,8	0,0	-0,6	-19,4	27,4	0,0	2,2	29,5
Pensjonsutbetalinger	-3,1	-0,2	-5,5	-8,7	-2,6	-0,3	0,0	-3,0
Brutto pensjonsforpliktelse 31.12.	157,4	0,0	6,2	163,6	170,4	0,2	11,7	182,2
3. Pensjonsmidler								
Pensjonsmidler 01.01	112,7	0,0	0,0	112,7	104,7	0,0	0,0	104,7
Avkastning på midlene	2,7	0,0	0,0	2,7	4,1	0,0	0,0	4,1
Estimatendringer og avvik	3,5	0,0	0,0	3,5	0,6	0,0	0,0	0,6
Innbetalinger av midler	7,1	0,0	0,0	7,1	7,0	0,0	0,0	7,0
Administrasjonskostnader	-1,3	0,0	0,0	-1,3	-1,2	0,0	0,0	-1,2
Pensjonsutbetalinger	-3,1	0,0	0,0	-3,1	-2,6	0,0	0,0	-2,6
Pensjonsmidler 31.12.	121,6	0,0	0,0	121,6	112,7	0,0	0,0	112,7
4. Netto pensjonsmidler/forpliktelse								
Brutto pensjonsplikter	157,4	0,0	6,2	163,6	170,4	0,2	11,7	182,2
Pensjonsmidler til markedsverdi	121,6	0,0	0,0	121,6	112,7	0,0	0,0	112,7
Netto pensjonsforpliktelse (overfinansiering -)	35,8	0,0	6,2	42,0	57,8	0,2	11,7	69,6
Arbeidsgiveravgift	5,1	0,0	0,9	5,9	8,1	0,0	1,6	9,8
Netto pensjonsmidler (-) /forpliktelse (+)	40,9	0,0	7,0	47,9	65,9	0,2	13,3	79,4
5. Avstemming pensjonsforpliktelse								
Pensjonsforpliktelse 01.01	65,9	0,2	13,3	79,4	36,1	0,6	9,7	46,3
Pensjonskostnad	7,3	0,0	0,7	7,9	6,2	0,0	1,2	7,4
Innbetalt til premiefondet inkl arb.g.avg.	8,1	0,2	6,2	14,6	7,7	0,4	0,0	8,1
Estimatavvik over totalresultatet	-24,2	0,0	-0,7	-24,9	31,4	0,0	2,5	33,8
Pensjonsforpliktelse 31.12	40,9	0,0	7,0	47,9	65,9	0,2	13,3	79,4

NOTE 33

(forts.)

Bokført pensjonsforpliktelse	2015	2014
Tjenestepensjon	47,9	79,4
Pensjonsforpliktesle adm. banksjef	2,9	1,2
Sum forpliktelse i balansen (note 32)	50,8	80,6
Pensjonskostnad i resultatregnskapet:		
Forskjellen mellom netto pensjonsforpl. IB og UB	-31,5	33,1
Innbetalt til premiefondet/premie inkl arb.g.avg.	14,6	8,1
Estimatavvik over totalresultatet	-24,9	33,8
Pensjonskostnad aktuarberegning	8,0	7,3
Kostnad ytelses pensjon	8,0	7,3
Arbeidsgiveravgift (annen kostnad)	-1,0	-1,0
Netto rentekostnad ytelse (finanskostnad)	-1,3	-1,5
Pensjon over driften	1,7	1,2
Ordinært til innskuddspensjon	2,8	3,4
Ordinært til fellesordningen	1,6	1,4
Totale pensjonskostnader i resultatregnskapet (note 9)	11,6	10,8

Historisk utvikling i pensjonsforpliktelsen	31.12.15	31.12.14	31.12.13	31.12.12	31.12.11
Brutto pensjonsforpliktelse ytelsesordning ¹⁾	169,5	192,1	151,0	118,7	142,6
Brutto pensjonsmidler	-121,6	-112,7	-104,7	-90,4	-84,2
Ikke regnskapsførte forpliktelser (estimatavvik)	0,0	0,0	0,0	0,0	-45,9
Netto pensjonsforpliktelser ytelsesordning	47,9	79,4	46,3	28,3	12,5
Brutto pensjonsforpliktelse administrerende banksjef	2,9	1,2	0,0	0,0	0,0
Netto balanseført pensjonsforpliktelse	50,8	80,6	46,3	28,3	12,5

¹⁾ Brutto pensjonsforpliktelser inkluderer arbeidsgiveravgift

Noter til regnskapet

NOTE 33 Sensitivitet pensjon

(forts.)

Tabellen under viser hvordan brutto pensjonsforpliktelse prosentvis vil endres ved 0,5% endring (+/-) i forutsetningene, forutsatt at andre parametre er konstante. Beregningen er foretatt for morbank.

Brutto pensjonsforpliktelse PBO (endring i %)

	Diskonteringsrente	Lønnsvekst	Regulering av opptjent pensjon i folketrygden	Pensjonsregulering
Basisforutsetninger	2,60 %	2,25 %	2,25 %	1,20 %
PBO med basisforutsetningene	0 %	0 %	0 %	0 %
Økning med 0,5%-poeng (eks. diskont. fra 2,6 til 3,1 %)	-9,0 %	5 %	-2 %	7 %
Reduksjon med 0,5 %-poeng	10,0 %	-4 %	2 %	-6 %

Brutto pensjonsforpliktelse PBO (endring i %)

	Diskonteringsrente	Lønnsvekst	Regulering av opptjent pensjon i folketrygden	Pensjonsregulering
Basisforutsetninger	2,60 %	2,25 %	2,25 %	1,20 %
Pensjonskostnad (brutto) med basisforutsetningene	0 %	0 %	0 %	0 %
Økning med 0,5%-poeng (eks. diskont. fra 2,6 til 3,1 %)	-2,0 %	6 %	-2,1 %	7 %
Reduksjon med 0,5 %-poeng	1,0 %	-6 %	2,0 %	-7 %

Risikovurdering

En reduksjon i faktisk avkastning på pensjonsmidlene vil medføre økt forpliktelse for selskapet, da avkastning på midlene ikke er tilstrekkelig for å innfri forpliktelsen.

Konsernets pensjonsforpliktelse har risiko knyttet til både inflasjon og lønnsutvikling, selv om lønnsutvikling er nært knyttet til inflasjonen. Høyere inflasjon og lønnsutvikling enn hva som er lagt til grunn i pensjonsberegningene, medfører økt forpliktelse for konsernet.

Gjennom ytelsesbaserte ordninger er konsernet påvirket av en rekke risikoer som følge av usikkerhet i forutsetninger og fremtidig utvikling.

Konsernet har påtatt seg en forpliktelse til å utbetale pensjon livet ut for ansatte som inngår i ytelsesordningen.

Således vil en økning i forventet levealder blant medlemsmassen medføre en økt forpliktelse for selskapet.

Gjennomsnitt gjennværende opptjeningstid i ordningen er 10 år, mens vektet gjennomsnittlig durasjon på pensjonsforpliktelse per 31.12.2015 er 29 år.

Pensjonsforpliktelsen for morbank har følgende forventede forfallsstruktur:

	Ordinær	12G ordning	Totalt	i %
Under 1 år	3,4	3,0	6,4	4 %
1 – 2 år	3,7	1,0	4,7	3 %
2 – 3 år	4,0	0,5	4,4	3 %
3 – 4 år	4,4	0,0	4,4	3 %
Mer enn 5 år	140,5	1,7	144,2	88 %
Totalt	155,9	6,2	164,2	100 %

NOTE 34 Kapitaldekning

(I MILL. KR)

	Morbank		Konsern	
	31.12.15	31.12.14	31.12.15	31.12.14
Sparebankenes fond	1 364,9	1 310,1	1 364,9	1 310,1
Gavefond	7,4	5,9	7,4	5,9
Fond for urealiserte gevinster	109,7	81,5	109,7	81,5
Annen egenkapital			198,8	151,7
Urealiserte verdiendringer vp tilgj.for salg		-68,9		-68,9
Sum fond og lignende som inngår i kjernekapitalen	1 482,0	1 328,6	1 680,8	1 480,3
Fradrag i kjernekapital				
Verdijustering for krav om forsvarlig verdifasts.	-4,6	-4,5	-4,7	-4,5
Immatrielle eiendeler/utsatt skattefordel	-11,9	-12,6	-12,8	-13,8
Utsatt skattefordel		-5,7		-10,6
Finansfradrag - uvesentlige eierandeler	-7,3	-3,4	-4,0	-2,5
Finansfradrag - vesentlige eierandeler	-105,1	-90,7	-85,0	-70,6
Sum fradrag i kjernekapital	-128,9	-116,9	-106,5	-102,0
Sum netto kjernekapital/ren kjernekapital	1 353,0	1 211,7	1 574,2	1 378,3
Annen kjernekapital				
fondsobligasjoner	199,4	199,2	199,4	199,2
Finansfradrag - uvesentlige eierandeler	-20,5	-28,2	-11,3	-20,2
Sum annen kjernekapital	178,9	171,0	188,1	179,0
Sum kjernekapital	1 532,0	1 382,7	1 762,3	1 557,3
Tilleggskapital				
Ansvarlig lånekapital	199,6	199,5	199,6	199,5
- 36 % av urealiserte gevinster vp tilgj.for salg		24,8		24,8
- Finansfradrag - uvesentlige eierandeler	-16,4	-21,4	-9,1	-15,3
Sum netto tilleggskapital	183,2	202,8	190,5	208,9
Sum netto ansvarlig kapital	1 715,1	1 585,5	1 952,9	1 766,2
Risikovektet volum	8 783,7	8 391,9	10 877,3	10 376,7
Samlet minimumskrav til ansvarlig kapital	1 273,6	1 132,9	1 577,2	1 400,9
Kapitaldekning	19,53 %	18,89 %	17,95 %	17,02 %
Kjernekapitaldekning	17,44 %	16,48 %	16,20 %	15,01 %
Ren kjernekapital	15,40 %	14,44 %	14,47 %	13,28 %

Noter til regnskapet

NOTE 34 Spesifikasjon av samlet kapitalkrav (forts.)

Standardmetoden	Morbank		Konsern	
	31.12.15	31.12.14	31.12.15	31.12.14
Lokale og regionale myndigheter	3,5	5,1	3,5	5,1
Offentlig eide foretak	0,0	0,0	0,0	0,0
Institusjoner	21,2	64,4	12,5	34,1
Foretak	32,7	247,0	32,6	252,6
Massemarkedssegment	2,5	4,3	2,5	4,3
Engasjementer med pantesikkerhet i eiendom	496,5	236,5	667,4	404,7
Forfalte engasjementer	9,8	2,0	10,2	2,1
Obligasjoner med fortrinnsrett	9,1	9,1	9,6	8,9
Andeler i verdipapirfond	11,9	17,0	11,9	17,0
Egenkapitalposisjoner	56,0		40,7	
Øvrige engasjement	11,6	45,3	13,2	46,2
Samlet kapitalkrav for kreditt-motparts- og forringelsesrisiko: (Standardmetoden)	654,8	630,8	804,1	775,1
Samlet kapitalkrav for operasjonell risiko (Basismetode)	46,6	39,3	64,8	53,8
CVA tillegg	1,2	1,2	1,2	1,2
Sum minimumskrav til ansvarlig kapital *)	702,7	671,4	870,2	830,1
Bufferkrav:				
Bevaringsbuffer (2,5 %)	219,6	209,8	271,9	259,4
Motsyklisk buffer (1 % fra 30.06.15)	87,8	0,0	108,8	0,0
Systemrisikobuffer (3 % fra 1.7.2014)	263,5	251,8	326,3	311,3
Samlet bufferkrav i ren kjernekapital	570,9	461,6	707,0	570,7
Minimumskrav til ansvarlig kapital	1 273,6	1 132,9	1 577,2	1 400,9

Kapitaldekningen er basert på at banken fører regnskapet etter IFRS og rapporterer kapitaldekningen etter standardmetoden. 1. 7. 2014 trådte nytt regelverk i kraft. CRD IV / Basel III erstattet Basel II. Etter overgangsregler vil full implementering være gjeldende fra 1. januar 2019.

NOTE 35 Risikoforhold

Risikostyring i Fana Sparebank

Risikostyring er et av styrets sentrale fokusområder. Styret har fastsatt at bankens langsiktige mål knyttet til lønnsomhet og vekst skal nås gjennom en lav til moderat risikoprofil.

Organisering

- Styret i Fana Sparebank fastsetter langsiktige mål for bankens risikoprofil. Risikoprofilen operasjonaliseres gjennom definering av mål og rammer for de ulike risikoområdene, samt gjennom fastsettelse av fullmakter.
- Det foreligger mål, rammer og fullmakter for bevilgninger innen kredittområdet, kapitalforvaltning og likviditetsområdet.
- Rammeverk og fullmakter revideres årlig av styret for hvert risikoområde.

Oppfølging

Alle ledere er ansvarlige for risiko innen eget område, og skal derfor ha full innsikt i og forståelse av risikobildet til enhver tid.

Risikorapportering er en del av den kvartalsvise rapporteringen til styret som utarbeides av forretningsområdene og øvrige områder som har risikoansvar.

Risikokategorier

For å styre risiko skiller Fana Sparebank mellom følgende risikoområder:

- *Kredittrisiko* er risiko for tap som skyldes at bankens motparter/kunder ikke oppfyller sine betalingsforpliktelser overfor banken. Kredittrisiko omfatter hovedsakelig alle utlån, men inkluderer også andre fordringer på kunder, herunder garantier og kreditter. Kredittrisiko er isolert sett bankens største risikoområde.
- *Konsentrasjonsrisiko* er knyttet til kredittrisikoområdet, og tar for seg særskilt risiko basert på segmentmessig bransjekonsentrasjon i utlånsporteføljen, samt store engasjementer.
- *Markedsrisiko* er et uttrykk for den finansielle risiko banken løper som følge av åpne posisjoner (eksponering) i rente- og egenkapitalmarkedene. Risikoen er knyttet til resultatvariasjoner som følge av endringer i markedspriser. Dette kan komme til uttrykk ved kursfall i aksjer, endringer i renter, og prisingen av kredittrisiko som påvirker rentebærende finansielle instrumenter som obligasjoner. Valutarisiko, eller tap som følge av at valutakurser endrer seg i bankens disfavør, er ubetydelig i Fana Sparebank.

- *Likviditetsrisiko* er risikoen banken har for tap ved ikke å overholde egne betalingsforpliktelser til rett tid.
- *Operasjonell risiko* er risikoen for tap banken kan påføres som en konsekvens av svakheter eller feil ved prosesser og systemer, menneskelig svikt eller eksterne hendelser.
- *Forretningsrisiko* er risiko for tap på grunn av endringer i eksterne forhold som markedssituasjonen eller myndighetenes reguleringer. Risikoen inkluderer omdømme- eller renommérisiko.

Fana Sparebank kvantifiserer og beregner de ulike risikoområdene for å tilegne seg et tilstrekkelig grunnlag for å overvåke at virksomhetens samlede risikonivå holder seg innenfor de rammer som er fastsatt av styret. Banker følger standardmetoden når det gjelder beregning av pilar 1 kapitalbehovet for kredittrisiko og basismetoden for operasjonell risiko i henhold til Basel II-regelverket. I pilar 2-ICAAP brukes dels statistisk simulering, dels stresstesting beregning av kapitalbehovet for de øvrige risikoområdene.

RISIKOSTYRING

Som følge av betydelige skjerpelser i regelverket vedrørende kapitalkrav har banken gjort endringer i bankens soliditetsmål. Innen 1. juli 2016 skal konsernet gjennom god og lønnsom drift samt balanse- og kapitaltilpasning nå en ansvarlig kapitaldekning på minimum 18,0 %, kjernekapitaldekning på 16,0 % og ren kjernekapitaldekning på 14,5 %. Dette er på nivå med kapitalkravene for systemviktige banker gjeldende fra samme tidspunkt. Nye kapitalkrav trådte i kraft 1. juli 2013, og øker gradvis år for år til 2016-nivåene.

Risikostyringen i Fana Sparebank er underkastet kontinuerlig utvikling og evaluering. Ved beregning av kapitalbehovet etter ICAAP er det utviklet en totalrisikomodel som bygger beregningene på statistisk simulering. Resultatene fra modellen suppleres med de metodene banken er pålagt å følge. Kredittrisiko er bankens største risiko og banken anvender standardmetoden fra pilar 1 for å kvantifisere kredittrisiko. For de øvrige risikoområdene legges dels pilar 1, dels Finanstilsynets modulsystem og statistisk simulering til grunn.

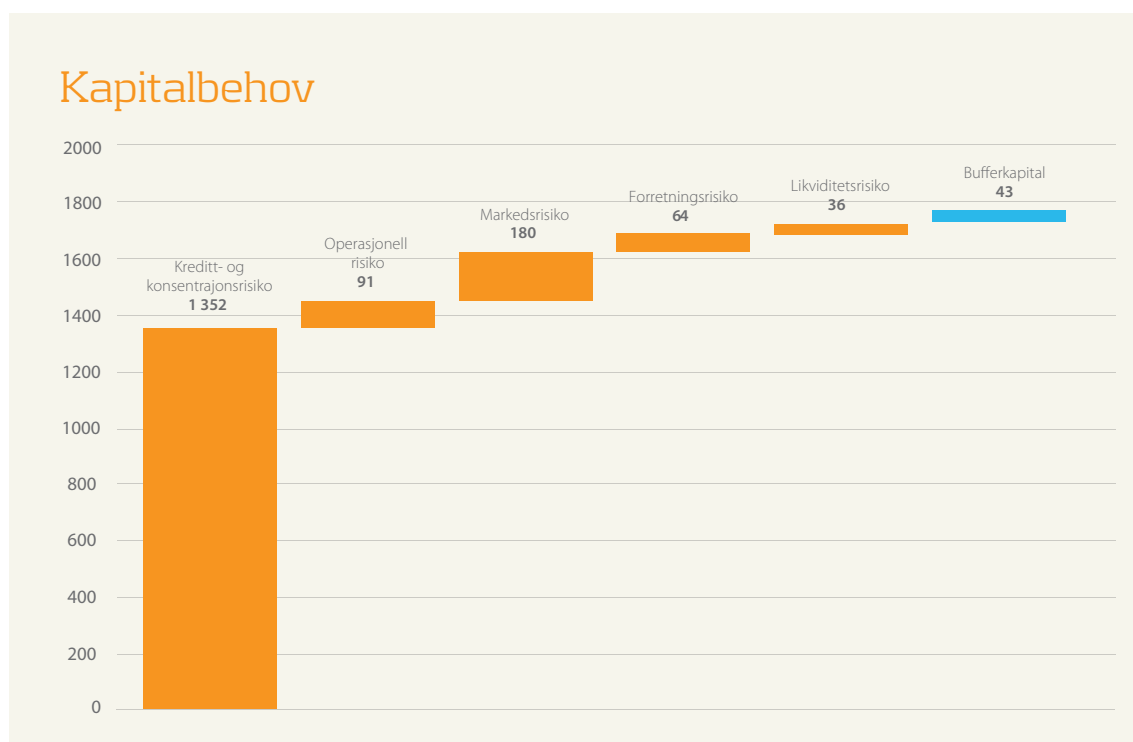
Beregning av kapitalbehov ved ICAAP 2015 ble gjennomført i 1. kvartal 2015. Med utgangspunkt i inngående balanse for 2015 ble bankens ansvarlige kapital og kapitalbehov for alle risikoområdene fastsatt.

Noter til regnskapet

NOTE 35 I tabellen fremkommer resultatet av beregningen for konsernet fordelt på hovedrisikoområdene. Alle tall i MNOK.
(forts.)

Risikoområde	ICAAP
Kredittrisiko	1.310
Konsentrasjonsrisiko, bransje	21
Konsentrasjonsrisiko, store engasjement	21
Operasjonell risiko	91
Markedsrisiko	180
Forretningsrisiko	64
Likviditetsrisiko	36
Totalt kapitalbehov/risiko	1.723
Bufferkapital iht. minstekrav til ansv.kap. 12,5 %	43
Tellende ansvarlig kapital per 31.12.2014	1.766

Diagrammet viser sammensettingen av hovedrisikoområdene i millioner kroner. Kredittrisiko inkludert konsentrasjonsrisiko er dominerende, og utgjør 76,6 prosent av konsernets tellende ansvarlige kapital, mens bufferkapitalen utgjør 2,43 prosent.

NOTE 36 Markeds- og likviditetsrisiko

Markedsrisiko

Markedsrisiko (se definisjon i foregående note) representerer et risikoområde der det legges til grunn stresstester for å beregne bankens risikonivå. Med utgangspunkt i vedtatte rammer og volum for bankens finansielle instrumenter, hovedsakelig renteinstrumenter (sertifikater, obligasjoner og rentefond) og egenkapitalrelaterte finansielle instrumenter (aksjer og aksjefond), beregnes tap basert på risikofaktorene Eksponering, Risikospredning og Markedslikviditet.

Vurderingen for risikofaktoren Eksponering tar utgangspunkt i stresstestscenarier basert på definerte kriterier for verdiendringer i aksje-, rente-, og valutamarkedene:

- Renterisiko: Et parallelt skift i rentekurven på 2 prosentpoeng.
- Aksjerisiko: Et fall i aksjemarkedene på 30 prosent
- Valutarisiko: En endring i kursen på utenlandsk valuta med 10 prosent

Kriteriene er fastsatt som et uttrykk for bankens risikotoleranse. Det er, basert på historiske data, argumentert for at de valgte stresstestscenariene er tilnærmet like sannsynlige innenfor en tidshorisont på ett år. Ved å beregne verditapet som følger av stresstestene (tapspotensialet) kan risikoen uttrykkes på en sammenlignbar måte for aksjer, renter og valuta. Disse kriteriene legges for øvrig også til

grunn for beregning av bankens kapitalbehov i henhold til ICAAP.

Fana Sparebank kan være eksponert for valutarisiko gjennom investeringer i aksjefond med globalt mandat. Investeringene er ikke av et omfang som tilsier at banken eksponeres for slik risiko i vesentlig grad.

Risikofaktorene Spredning og Likviditet vurderes for hver aktivaklasse, og kan medføre økning av den beregnede risikoen.

Likviditetsrisiko

Styret i Fana Sparebank fastsetter bankens likviditetsrisiko. Rammene for likviditetsstyringen inkluderer at banken skal oppfylle kravene til de faste nivåene for Likviditetsindikator 1 og 2 iht. Finanstilsynets definisjoner. Videre skal Fana Sparebank ha en likviditetsbuffer som gjør banken i stand til å innfri sine forpliktelser uten å være avhengig av eksterne finansieringskilder annet enn innskudd fra publikum i en periode på 12-18 måneder under en tilpasset normal-situasjon. Banken skal også oppfylle likviditetskravene definert ved LCR til enhver tid. Strategisk målsetting er å dekke Liquidity Coverage Ratio (LCR) med en buffer på 10 prosentpoeng.

Disse rammene er bestemmende for hvilket volum bankens likviditetsreserve eller -buffer skal utgjøre til enhver tid. Likviditetsoverskuddet forvaltes etter retningslinjer nedfelt

Rentebærende verdipapir	Bokførtverdi	Renteøkning 2%
Stat og statsgaranterte	493	-2
Særskilt sikre obligasjoner	1.178	-4
Øvrige sertifikater og obligasjoner	747	-3
Obligasjonsfond, 100% vektet	143	-5
Sum rentebærende verdipapir	2.561	-14

Aksjer, andeler og grunnfond	Bokførtverdi	Kursendring -30%
Aksjer trading	12	-4
Klassifisert til virkelig verdi over resultat ved førstegangs balanseføring	14	-4
Aksjer klassifisert som tilgjengelig for salg	317	-95
Sum aksjer, andeler og grunnfond	344	-103

Tabellen viser bankens markedsrisiko for ulike aktivaklasser med den risikotoleransen som er fastsatt.

*) Endring inkluderer kursendring og endring i rente. Alle endringene vil inngå i bankens resultat etter skatt, bortsett fra nedskrivinger av aksjer klassifisert som tilgjengelig for salg som blir ført under totalresultatet.

NOTE 36 (forts.)

i en forvaltningsstrategi som besluttes av styret. Forvaltningen tar hensyn til risiko og likviditet, uttrykt ved strategisk, minimums- og maksimumseksponering innenfor en rekke aktivaklasser. I tillegg inkluderes hensynet til durasjon i renteforvaltningen. En mindre del av forvaltningen skjer gjennom tredjepart, i praksis gjennom norske rentefond. For plasseringer som skjer i rentepapirer med midlere og høyere kredittrisiko brukes utelukkende rentefond. Dette har sammenheng med at banken ikke har ressurser til å overvåke og vurdere enkeltseksjoner på samme måte som spesialfondene. Slike rentefond representerer dessuten en diversifisering av risiko som ansees å være særlig viktig for den aktivaklassen.

Norske finansinstitusjoner finansierer betydelige deler av pengemarkedsinnlåne ved utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett (OMF). OMF har lavere kredittrisiko enn ordinære, usikrede obligasjonslån, og er blitt et viktig innslag i bankens egen kapitalforvaltning.

Fra 2015 trådte nye likviditetskrav, LCR, i kraft. LCR er et uttrykk for en stresstest av bankens betalingsforpliktelser over en 30-dagersperiode. Disse forpliktelsene skal til enhver tid dekkes av høyt likvide midler, eksempelvis innskudd i Norges Bank, statssertifikater og OMF. LCR påvirkes blant annet av sammensettingen av bankens innskuddsmidler. Banken har som et ledd i tilpasningen innført innskuddsbestingelser om 32 dagers gjensidig oppsigelsestid for en del av innskuddene som kommer fra institusjonelle investorer.

Egenkapitalrelaterte finansielle instrumenter

Styret fastsetter rammer for bankens eksponering i egenkapitalbaserte plasseringer. Dette inkluderer investeringer som tidligere ble betegnet som anleggsaksjer, samt aksjer i datterselskaper.

Plasseringer i børsnoterte aksjer og grunnfondsbevis skal hovedsakelig skje gjennom fond. Banken har avsatt en mindre ramme for diskresjonær forvaltning av aksjer notert på Oslo Børs.

NOTE 37 Likviditetsrisiko/restløpetid

(I MILL. KR)

Likviditetsrisiko er risikoen for at banken ikke kan innfri sine forpliktelser ved forfall eller ikke ha evne til å finansiere økninger i eiendeler. Fana Sparebank har definert rammer for styring og kontroll av likviditetseksponeringen. Rammene er fastsatt for både det korte og lange tidsperspektivet. Rammene ansees å være tilstrekkelige sett i relasjon til bankens kompleksitet og omfanget av innlånsvirksomheten.

Tabellen under viser forfall i henhold til kontrakt for finansielle instrumenter. Innskudd fra kunder uten avtalt forfall legges inn i tidsaksen med forfall innen 1 måned. Kontraktmessige renteforfall er spesifisert på forfallstids-

punktene. Renter på gjeld til kredittinstitusjoner og kunder (innskudd) uten avtalt forfall er utelatt fra analysen da disse ikke kan estimeres pga usikkerhet når kunden tar ut kapital. Tilsvarende gjelder også for utlån, da vi ikke kan estimere nedbetaling på gjeld. For gjeld og derivater er forfall med kjente kontantstrømmer (rente) medtatt innenfor 1 år.

Lånerammer i Norges Bank og kontokreditt i annen bank er ikke benyttet pr 31.12.2015.

Verdijusteringer for finansielle instrumenter til virkelig verdi er ikke inkludert. Forfallsanalysen er basert på udiskonterte tall.

Restløpetid pr 31.12.15
Forfallsanalyse

Morbank

Eiendeler

	Sum	Inntil 1 mnd.	1–3 mnd.	3 mnd. –1 år	1 – 5 år	over 5 år	uten rest- løpetid
Kontanter og fordringer på sentralbanker	74,8	74,8					
Utlån til kredittinstitusjoner	770,1	218,9	30,0		40,0		481,2
Utlån til kunder	11 602,5	50,2	131,7	340,8	1 500,0	8 290,2	1 289,6
Rentebærende verdipapirer	2 476,4	258,9	10,0	288,9	1 564,6	353,9	
Finansielle derivater (bruttobeløp innstrømmer)	13,5		13,5				
Sum kontantstrømmer	14 937,4	602,8	185,3	629,7	3 104,6	8 644,2	1 770,8

Gjeld

Gjeld til kredittinstitusjoner	204,2				150,0		54,2
Renteutbetalinger	0,5	0,5					
Innskudd/gjeld til kunder	10 329,1	10 007,1	261,0	61,0			
Renteutbetalinger	3,1	0,6	1,6	0,9			
Obl./sertifikat gjeld	3 078,0	110,0	200,0	718,0	2 050,0		
Renteutbetalinger	26,1	4,0	20,1	1,9			
Ansvarlig lånekapital	400,0					400,0	
Renteutbetalinger	3,8		3,8				
Finansielle derivater (bruttobeløp utstrømmer)	9,9		7,4	2,5			
Sum kontantstrømmer	14 054,6	10 122,3	493,8	784,3	2 200,0	400,0	54,2
Lånetilsagn	246,1	246,1					
Ubenyttede kreditter	1 030,8	1 030,8					

Noter til regnskapet

NOTE 37

(forts.)

Restløpetid pr 31.12.15

Forfallsanalyse

Konsern

Eiendeler	Sum	Inntil 1 mnd.	1–3 mnd.	3 mnd. –1 år	1–5 år	over 5 år	uten rest- løpetid
Kontanter og fordringer på sentralbanker	74,8	74,8					
Utlån til kredittinstitusjoner	288,9	218,9	30,0		40,0		
Utlån til kunder	17 320,7	60,0	152,1	433,2	1 998,9	11 572,9	3 103,7
Rentebærende verdipapirer	2 576,7	258,9	10,0	323,9	1 629,9	353,9	
Finansielle derivater (bruttobeløp innstrømmer)	13,5		13,5				
Sum kontantstrømmer	20 274,7	612,7	205,7	757,1	3 668,7	11 926,8	3 103,7
Gjeld							
Gjeld til kredittinstitusjoner	166,9				150,0		16,9
Renteutbetalinger	0,4	0,4					
Innskudd/gjeld til kunder	10 316,3	9 994,3	261,0	61,0			
Renteutbetalinger	3,1	0,6	1,6	0,9			
Obl./sertifikat gjeld	7 993,0	110,0	490,0	718,0	6 075,0	600,0	
Renteutbetalinger	46,5	4,0	40,6	1,9			
Ansvarlig lånekapital	400,0					400,0	
Renteutbetalinger	3,8		3,8				
Finansielle derivater (bruttobeløp utstrømmer)	9,9		7,4	2,5			
Sum kontantstrømmer	18 939,8	10 109,4	804,3	784,3	6 225,0	1 000,0	16,9
Lånetilsagn	246,1	246,1					
Ubenyttede kreditter	1 393,0	1 393,0					

Restløpetid pr 31.12.14

Forfallsanalyse

Morbank

Eiendeler	Sum	Inntil 1 mnd.	1–3 mnd.	3 mnd. –1 år	1–5 år	over 5 år	uten rest- løpetid
Kontanter og fordringer på sentralbanker	83,0	83,0					
Utlån til kredittinstitusjoner	864,3	190,8			100,0		573,4
Utlån til kunder	10 546,7	49,0	113,9	350,7	1 298,7	7 171,2	1 563,1
Rentebærende verdipapirer	2 933,2	74,5	79,9	295,1	1 944,5	539,3	
Finansielle derivater (bruttobeløp innstrømmer)	14,6		14,6				
Sum kontantstrømmer	14 441,7	397,3	208,4	645,8	3 343,2	7 710,5	2 136,6

NOTE 37

(forts.)

Gjeld	Sum	Inntil 1 mnd.	1-3 mnd.	3 mnd. -1 år	1-5 år	over 5 år	uten rest- løpetid
Gjeld til kredittinstitusjoner	404,0			100,0	150,0		154,0
Renteutbetalinger	1,4	0,7	0,7				
Innskudd/gjeld til kunder	9 699,0	9 251,1	134,2	260,5	53,2		
Renteutbetalinger	2,9	0,1	1,5	1,4			
Obl./sertifikat gjeld	3 040,0		185,0	305,0	2 550,0		
Renteutbetalinger	28,3	5,9	22,3				
Ansvarlig lånekapital	400,0				200,0	200,0	
Renteutbetalinger	4,1		4,1				
Finansielle derivater (bruttobeløp utstrømmer)	13,6		12,3	1,3			
Sum kontantstrømmer	13 593,2	9 257,8	360,0	668,1	2 953,2	200,0	154,0
Lånetilsagn	334,9	334,9					
Ubenyttede kreditter	1 012,4	1 012,4					

Restløpetid pr 31.12.14

Forfallsanalyse

Konsern

Eiendeler	Sum	Inntil 1 mnd.	1-3 mnd.	3 mnd. -1 år	1-5 år	over 5 år	uten rest- løpetid
Kontanter og fordringer på sentralbanker	83,0	83,0					
Utlån til kredittinstitusjoner	290,8	190,8			100,0		
Utlån til kunder	16 195,5	57,3	131,5	429,9	1 734,4	10 305,5	3 536,9
Rentebærende verdipapirer	2 918,3	74,5	54,7	295,1	1 954,6	539,3	
Finansielle derivater (bruttobeløp innstrømmer)	14,6		14,6				
Sum kontantstrømmer	19 502,2	405,7	200,8	724,9	3 789,1	10 844,8	3 536,9
Gjeld							
Gjeld til kredittinstitusjoner	374,4			100,0	150,0		124,4
Renteutbetalinger	1,4	0,7	0,7				
Innskudd/gjeld til kunder	9 685,5	9 237,6	134,2	260,5	53,2		
Renteutbetalinger	2,9	0,1	1,5	1,4			
Obl./sertifikat gjeld	7 705,0		207,0	1 048,0	5 450,0	1 000,0	
Renteutbetalinger	53,8	7,8	45,9				
Ansvarlig lånekapital	400,0				200,0	200,0	
Renteutbetalinger	4,1		4,1				
Finansielle derivater (bruttobeløp utstrømmer)	13,6		12,3	1,3			
Sum kontantstrømmer	18 240,6	9 246,2	405,7	1 411,1	5 853,2	1 200,0	124,4
Lånetilsagn	334,9	334,9					
Ubenyttede kreditter	1 410,2	1 410,2					

Noter til regnskapet

NOTE 38 Renterisiko / reprisingstidspunkt på eiendels- og gjeldsposter, morbank

(I MILL. KR)

Tid til renteregulering på eiendels- og gjeldsposter pr 31.12.15

Eiendeler	Sum	inntil 1 mnd.	1-3 mnd.	3 mnd. -1 år	1-5 år	over 5 år	uten rest-løpetid
Kontanter/forordringer til sentralbanker*	75	75					
Utlån/forordringer til finansinstitusjoner	770	770					
Utlån/forordringer til kunder	11 603		10 632	102	696	175	-3
Obligasjoner	2 461	498	1 736	227			
Andre ikke rentebærende eiendeler	766						766
Sum eiendeler	15 675	1 343	12 369	329	696	175	763
*) Herav utenlandsk valuta							
	1,1						
Gjeld							
Gjeld til kredittinstitusjoner	205	55			150		
Innskudd/gjeld til kunder	10 329	1 913	8 355	61			
Obligasjoner/sertifikater	3 105	910	1 768	100	310		16
Ansvarlig lånekapital	399		399				
Øvrig ikke rentebærende gjeld	155						155
Egenkapital	1 482						1 482
Sum gjeld og egenkapital	15 675	2 878	10 523	161	460	-	1 653
Netto renteesponering på balansen	890	-1 534	1 846	168	236	175	
Finansielle derivater som påvirker renteesponering	-	50	592	-183	-229	-231	
Netto renteesponering etter finansielle derivater	890	-1 484	2 438	-14	7	-56	

Kasse-, drifts- og andre rammekreditter samt byggelån er klassifisert som lån med løpetid 1-3 mnd.

Tid til renteregulering på eiendels- og gjeldsposter pr 31.12.14

Eiendeler	Sum	inntil 1 mnd.	1–3 mnd.	3 mnd. –1 år	1–5 år	over 5 år	uten rest- løpetid
Kontanter/fordringer til sentralbanker*	83	83					
Utlån/fordringer til finansinstitusjoner	864	864					
Utlån/fordringer til kunder	10 547	-	9 416	340	739	76	-24
Obligasjoner	2 953	629	1 964	235		115	10
Andre ikke rentebærende eiendeler	738						738
Sum eiendeler	15 185	1 577	11 380	574	739	192	724
*) Herav utenlandsk valuta	1,3						
Gjeld							
Gjeld til kredittinstitusjoner	404	304	100				
Innskudd/gjeld til kunder	9 699	2 031	7 615	53			
Obligasjoner/sertifikater	3 080	1 000	1 740		300		40
Ansvarlig lånekapital	399		400				-1
Øvrig ikke rentebærende gjeld	205						205
Egenkapital	1 398						1 398
Sum gjeld og egenkapital	15 185	3 335	9 855	53	300	-	1 642
Netto renteesponering på balansen	918	-1 759	1 525	521	439	192	
Finansielle derivater som påvirker renteesponering	-	-	704	-233	-282	-189	
Netto renteesponering etter finansielle derivater	918	-1 759	2 229	288	156	3	

Kasse-, drifts- og andre rammekreditter samt byggelån er klassifisert som lån med løpetid 1-3 mnd.

Noter til regnskapet

NOTE 39 Renterisiko / reprisingstidspunkt på eiendels- og gjeldsposter, konsern

(I MILL. KR)

Tid til renteregulering på eiendels- og gjeldsposter pr 31.12.15

Eiendeler	Sum	inntil 1 mnd.	1-3 mnd.	3 mnd. -1 år	1-5 år	over 5 år	uten rest-løpetid
Kontanter/fordringer til sentralbanker*	75	75					
Utlån/fordringer til finansinstitusjoner	289	289					
Utlån/fordringer til kunder	17 321		16 349	102	696	175	-2
Obligasjoner	2 561	498	1 801	262			
Andre ikke rentebærende eiendeler	524						524
Sum eiendeler	20 770	862	18 150	364	696	175	523
*) Herav utenlandsk valuta	1,1						
Gjeld							
Gjeld til kredittinstitusjoner	167	17			150		
Innskudd/gjeld til kunder	10 316	1 913	8 342	61			
Obligasjoner/sertifikater	8 019	910	6 683	100	310		15
Ansvarlig lånekapital	399		400				-1
Øvrig ikke rentebærende gjeld	186						186
Egenkapital	1 682						1 682
Sum gjeld og egenkapital	20 770	2 840	15 425	161	460	-	1 883
Netto renteesponering på balansen	1 360	-1 978	2 725	203	236	175	
Finansielle derivater som påvirker renteesponering	-	50	592	-183	-229	-231	
Netto renteesponering etter finansielle derivater	1 360	-1 928	3 318	21	7	-56	

Kasse-, drifts- og andre rammekreditter samt byggelån er klassifisert som lån med løpetid 1-3 mnd.

NOTE 39

(forts.)

Tid til renteregulering på eiendels- og gjeldsposter pr 31.12.14

Eiendeler	Sum	inntil 1 mnd.	1-3 mnd.	3 mnd. -1 år	1-5 år	over 5 år	uten rest- løpetid
Kontanter/fordringer til sentralbanker*	83	83					
Utlån/fordringer til finansinstitusjoner	291	291					
Utlån/fordringer til kunder	16 196	0	15 068	340	739	76	-27
Obligasjoner	2 938	629	1 949	235		115	10
Andre ikke rentebærende eiendeler	496						496
Sum eiendeler	20 003	1 003	17 017	574	739	192	479
*) Herav utenlandsk valuta	1						
Gjeld							
Gjeld til kredittinstitusjoner	374	274	100				
Innskudd/gjeld til kunder	9 685	2 031	7 601	53			
Obligasjoner/sertifikater	7 756	1 348	6 057		300		51
Ansvarlig lånekapital	399		400				-1
Øvrig ikke rentebærende gjeld	238						238
Egenkapital	1 551						1 551
Sum gjeld og egenkapital	20 003	3 654	14 158	53	300	-	1 839
Netto renteesponering på balansen	1 360	-2 651	2 859	521	439	192	
Finansielle derivater som påvirker renteesponering	-		704	-233	-282	-189	
Netto renteesponering etter finansielle derivater	1 360	-2 651	3 563	288	156	3	

Kasse-, drifts- og andre rammekreditter samt byggelån er klassifisert som lån med løpetid 1-3 mnd.

NOTE 40 Rentefølsomhet

(I MILL. KR)

Renterisiko er risiko for tap knyttet til endringer i markedsrenten. Ved endring i markedsrenten kan ikke banken gjennomføre tilsvarende renteendringer for alle balansepostene pga ulik rentebinding på balansepostene. Endring i markedsrenten vil dermed gi en økning eller reduksjon av bankens resultat. Renterisikoen blir hvert kvartal rapportert til styret i banken. Det er etablert konkrete rammer for bankens renterisiko. Gjennom året har bankens renterisiko vært innenfor de definerte rammene for renterisiko.

For å redusere renterisikoen for bankens langsiktige finansiering med løpetid over ett år er det inngått rentebytte-

avtaler. Tilsvarende er renterisiko for fastrenteutlån til kunder i stor grad eliminert ved at det er gjort rentebytteavtaler

Tabellen viser effekten på bankens resultat før skatt med 1% parallellskift i rentekurven. Negativt tall vil ha positiv effekt mens positivt tall vil ha negativ effekt ved 1% renteøkning.

Effekten splittes opp på verdiendring på finansielle instrumenter med fast rente og renteendring på øvrige produkter.

Morbank

31.12.15	Inntil 1 mnd.	1-3 mnd.	3 mnd. -1 år	1-5 år	over 5 år	Totalt
Verdiendring	0,0	1,5	1,6	2,8	-1,9	4,0
Renteendring	-0,9	-0,6	2,4	-0,1	0,0	0,7
Sum	-0,9	0,8	3,9	2,7	-1,9	4,7

31.12.14	Inntil 1 mnd.	1-3 mnd.	3 mnd. -1 år	1-5 år	over 5 år	Totalt
Verdiendring	0,0	1,6	0,8	4,8	-0,4	6,8
Renteendring	-1,0	1,7	1,8	0,0	0,0	2,4
Sum	-1,0	3,3	2,6	4,8	-0,4	9,3

Konsern

31.12.15	Inntil 1 mnd.	1-3 mnd.	3 mnd. -1 år	1-5 år	over 5 år	Totalt
Verdiendring	0,0	1,5	1,6	2,8	-1,9	4,0
Renteendring	-0,9	-2,3	2,5	-0,1	0,0	-0,7
Sum	-0,9	-0,8	4,1	2,7	-1,9	3,3

31.12.14	Inntil 1 mnd.	1-3 mnd.	3 mnd. -1 år	1-5 år	over 5 år	Totalt
Verdiendring	0,0	1,6	0,8	4,8	-0,4	6,8
Renteendring	-1,2	0,9	1,8	0,0	0,0	1,5
Sum	-1,2	2,5	2,6	4,8	-0,4	8,4

NOTE 41 Transaksjoner med nærstående parter

(I MILL. KR)

Fana Sparebank definerer datterselskapene, tilknyttede selskap og ledende ansatte som nærstående parter. (Transaksjoner med ledende ansatte, styret og øvrige tillitsvalgte fremkommer i note 42.)

Tabellen nedenfor viser transaksjoner med nærstående parter. Dette omfatter balanseverdier pr årsslutt og kostnader og inntekter ført gjennom året.

Transaksjoner med nærstående parter foretas i samsvar med vanlige forretningsmessige vilkår og prinsipper.

Konserninterne transaksjoner

Balanse	2015	2014
Utlån til datterselskap	481,8	573,4
Obligasjoner med fortrinnsrett	0,0	35,1
Innskudd fra datterselskap	50,2	43,2
Resultat		
Mottatte rente og kredittprovisjoner fra datterselskaper	10,9	11,1
Rentekostnad innskudd fra datterselskaper	1,9	0,6
Andre gebyrer og provisjoner	12,9	12,7
Utbytte	4,2	2,9
Andre inntekter	3,4	3,5
Andre kostnader	0,4	0,8

Fana Sparebank Boligkreditt AS har en trekkfasilitet hos Fana Sparebank på 800,0 MNOK. Pr 31.12.2015 var det benyttet 481,2 MNOK. Tilsvarende tall pr 31.12.2014 var 573,3 MNOK. I tillegg har andre konsernselskaper en trekkfasilitet på 4,5 MNOK. Pr 31.12.2015 var det benyttet 0,7 MNOK.

Tilsvarende tall pr 31.12.2014 var 0,0 MNOK. Ved bruk betales en pris på markedsmessige vilkår.

NOTE 42 Godtgjørsler og lån til ledende ansatte og tillitsvalgte

(I HELE 1000)

2015

Bankens ledelse	Lønn	Honorar ¹⁾	Bonus ²⁾	Natural ytelser	Lån/ kausjon ³⁾	Pensjons- kostnad ⁴⁾	Pensjons-for- pliktelse ytelses- basert (PBO)
Lisbet Karin Nærø – Adm. Banksjef	2 183			144		1 539	2 540
John Gaute Kvinge – Banksjef privatmarked	1 334			180	3 441	231	1 103
Gunn Marit S. Gåsemyr – Banksjef bedriftsmarked	1 092	4		30	3 676	67	
Oddgeir Timberlid – Økonomisjef	1 299			36	224	145	490
Kim Lingjærde – Banksjef kapitalmarked	1 159	6		37	2 000	382	2 966
Erik Husø – Leder juridisk (fratrådt 2015)	815			27	0	51	
Anita Østerbø – Leder marked og kommunikasjon	1 034			38	4 697	65	
Marianne Wik Sætre – Leder forretningsutvikling (tiltrådt 2015)	706			29	6 156	46	

Noter til regnskapet

Styret	Lønn	Honorar ¹⁾	Bonus ²⁾	Natural ytelser	Lån/ kausjon ³⁾	Pensjons- kostnad ⁴⁾	Pensjonsforplik- telse ytelses- basert (PBO)
Nils Magne Fjereide - leder styret		150					
Peter Frølich - nestleder		100					
Anne-Merete Ask (fratrådt 2015)		35					
Asbjørn Reinkind (tiltrådt 2015)		57					
Kjerstin Fyllingen		85					
Janne Vangen Solheim		85					
Arnstein Bjørke - varamedlem		40					
Stig Hole - varamedlem		28					
Aase Gjerdal (ans. repr.)	587	85		24			
Arnt Hugo Knudsen – varamedlem (ans.repr.)	624	53		33	1 370		
Kontrollkomite							
Adv Jan Ohldieck		95					
Trine Gravdal Lie		40					
May Britt Nielsen Tabak		40					
Forstanderskap							
Anne Carlsen - leder		30			1 188		
Grete Utkilen - nestleder		6					
Bjørn Frode Scheldrup		2			2 004		
Arne Godal		44			5 498		
Erik Fossum Færevaaag		2			3 220		
Linda Midtun		6					
Unni Vågstøl		0			350		
Kenneth Vågenes		6					
Helga Raa		24					
Hallstein Aadland		6			3 500		
Per Stiegler		46			748		
Stein Walle		43			6 260		
Ågot Monsen		22			2 743		
Kjell Frønsdal		2					
Marianne S. Herland		4					
Helene G. Wathle Kongshavn		6					
Anita Hjelle (ans. repr.)	580			38	3 267		
Tove Mette Lexander (ans. repr.)	473	6		29	1 752		
Kim Lingjærde (ans. repr.)	1 159	6		37	2 000		
Hege Merete Olsen (ans. repr.)	635	26		19	548		
Hanne Magnusen (ans. repr.)	323	4		15	2 032		

1) Honorar utbetalt til bankens ledelse gjelder tillitsverv i konsernet.

2) Det er ikke gitt bonus for regnskapsåret 2015

3) Ansatte får rentevilkår med 25 % rabatt i forhold til laveste kunderente. Lånene blir fordelsbeskattet. Lånesum for funksjonærvilkår er avgrenset til 4 millioner. Medlemmer av styret og øvrige kontrollorgan har lån til ordinære markedsvilkår.

4) Ansatte tiltrådt i banken etter 01.01.06 er tilsluttet bankens innskuddsbaserte pensjonsordning, men er dekket av egen ytelsesordning som sikrer opptjening av årlig alderspensjon fra 67 år for lønn utover 12G.

Pensjonsforpliktelsen overfor administrerende banksjef er regulert i egen avtale og skal dekkes over driften.

Øvrige avtaler

Administrerende banksjef har rett og plikt til å fratrukke seg ved fylte 62 år. Dersom administrerende banksjef fratrukker sin stilling etter ønske fra styret før fylte 62 år, har hun rett til kompensasjon tilsvarende 12 måneders fastlønn i tillegg til lønn i oppsigelsestiden på 3 måneder.

Det foreligger ellers ingen avtaler om særskilt vederlag ved fratredelse i banken for ledelsen eller valgte representanter.

NOTE 43 Forretninger utenfor balansen, pantstillelser, betingede utfall og hendelser etter balansedagen

(I MILL. KR)

Forretninger utenom balansen:	Morbank		Konsern	
	31.12.15	31.12.14	31.12.15	31.12.14
Garantiansvar				
Betalingsgarantier	35,4	45,0	35,4	45,0
Kontraktsgarantier	64,7	51,4	64,7	51,4
Annet garantiansvar	22,8	23,1	22,8	23,1
Transportgaranti				
Sum garantier for kunder	122,9	119,5	122,9	119,5
Forpliktelser				
Udisponerte ordinære rammekreditter	1 030,8	1 012,4	1 393,0	1 410,2
Lånetilsagn	246,1	334,9	246,1	334,9
Pantstillelser				
Pantsatte verdipapir - bokført verdi	464,0	466,3	464,0	466,3
Låneadgang i Norges Bank pr. 31.12.	443,6	440,8	443,6	440,8

Pantsatte verdipapir er i sin helhet deponert for å ha låneadgang i Norges Bank. Retningslinjene til Norges Bank tilsier at man må være fullt ut sikret for å ha trekkrettigheter og låne adgang. Fana Sparebank har pr 31.12.2015 ingen lån i Norges Bank.

Trekkefasiliteter

Banken har i tillegg til ordinær balanseført funding fra markedet, trekkefasiliteter hos DnB. Trekkefasilitetene er en del av bankens likviditetsstrategi.

	Ramme	Benyttet 31.12
DNB	150,0	0,0
(kontokreditt som fornyes hvert år)		

Betingelsene er at vi betaler en løpende provisjon av rammen. Ved bruk betales en pris knyttet til markedsrente + en margin.

Betingede utfall:

Fana Sparebank har ingen rettsaker eller annet på gang som kan påvirke bankens resultat i vesentlig grad.

Hendelser etter balansedagen:

Det foreligger ingen spesielle hendelser etter balansedagen med betydning for regnskapet 2015.

NOTE 44 Operasjonelle leieforhold

Konsernet som leietaker:

Konsernet er leietaker i kontorlokaler sentralt i Bergen sentrum, Fana, Åsane og på Sotra. Leien indeksreguleres hvert år. Årlig leie pr 2015 utgjør 6,3 MNOK. Leiekontraktene har en snitt durasjon for gjenværende leieperiode på 3,7 år.

De fleste leiavtalen har en oppsjon på ytterligere 5 år leie.

Et av lokalene som leies i Bergen Sentrum, fremleies. Både leie- og fremleieavtalen utløper i 2018. Både fremleietaker og leietaker har samme betingelser i leieforholdet. (Lokale som fremleies holdes utenfor durasjonsberegningene.)

Konsernet som utleier:

Konsernet har ingen utleieavtaler eksternt. Leieinntekter fra datterselskaper blir eliminert i regnskapet.

Statsautoriserte revisorer
Ernst & Young AS

Thormøhlens gate 53 D, NO-5006 Bergen
Postboks 6163, NO-5892 Bergen

Foretaksregisteret: NO 976 389 387 MVA
Tlf: +47 55 21 30 00
Fax: +47 55 21 30 01
www.ey.no
Medlemmer av Den norske revisorforening

Til forstandskapet i
Fana Sparebank

REVISORS BERETNING

Uttalelse om årsregnskapet

Vi har revidert årsregnskapet for Fana Sparebank, som består av selskapsregnskap for morbanken og konsernregnskap. Selskapsregnskapet for morbanken og konsernregnskapet består av balanse per 31. desember 2015, resultatregnskap, totalresultat, oppstilling over endringer i egenkapitalen og kontantstrømpoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Styrets og administrerende banksjefs ansvar for årsregnskapet

Styret og administrerende banksjef er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU, og for slik intern kontroll som styret og administrerende banksjef finner nødvendig for å muliggjøre utarbeidelsen av et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Revisors oppgaver og plikter

Vår oppgave er å gi uttrykk for en mening om dette årsregnskapet på bakgrunn av vår revisjon. Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder International Standards on Auditing. Revisjonsstandardene krever at vi etterlever etiske krav og planlegger og gjennomfører revisjonen for å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon.

En revisjon innebærer utførelse av handlinger for å innhente revisjonsbevis for beløpene og opplysningene i årsregnskapet. De valgte handlingene avhenger av revisors skjønn, herunder vurderingen av risikoene for at årsregnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon, enten det skyldes misligheter eller feil. Ved en slik risikovurdering tar revisor hensyn til den interne kontrollen som er relevant for selskapets utarbeidelse av et årsregnskap som gir et rettviseende bilde. Formålet er å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll. En revisjon omfatter også en vurdering av om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimaterne utarbeidet av ledelsen er rimelige, samt en vurdering av den samlede presentasjonen av årsregnskapet.

Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon om selskapsregnskapet og vår konklusjon om konsernregnskapet.

Konklusjon

Etter vår mening er årsregnskapet for Fana Sparebank avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av morbanken og konsernets finansielle stilling per 31. desember 2015 og av deres resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon om årsberetningen og om redegjørelser om foretaksstyring og samfunnsansvar

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen og i redegjørelsene om foretaksstyring og samfunnsansvar om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til disponering av resultatet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at styret og administrerende banksjef har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Bergen, 16. mars 2016

ERNST & YOUNG AS

Karl Erik Svanevik
statsautorisert revisor

**ÅRSBERETNING
FRÅ
KONTROLLKOMITÉEN
I
FANA SPAREBANK
FOR 2015**

Kontrollkomitéen har hatt 5 møter i 2015.

Kontrollkomitéen har ført kontroll og tilsyn med bankens virksomhet og påsett at virksomheten er drevet i samsvar med bestemmelsene i finansieringsvirksomhetsloven, sparebankloven, bankens vedtekter, forstanderskapets vedtak og andre bestemmelser som banken har plikt til å rette seg etter.

Kontrollkomitéen har gjennomgått styrets protokoller, og for øvrig foretatt de undersøkelser som loven og komitéens instruks bestemmer. Kontrollkomitéen har gjennomgått styrets årsberetning, resultatregnskap og balanse uten at dette gir foranledning til noen bemerkninger, og har således funnet styrets vurdering av foretakets økonomiske stilling dekkende.

Alle dokumenter og opplysninger som komitéen mener har vært nødvendige for utførelsen av arbeidet, er forelagt kontrollkomitéen.

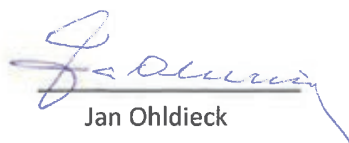
Samarbeidet med bankens styre, administrasjon og revisjon har vært meget bra.

Årsoppgjøret er foretatt i henhold til gjeldende regelverk, og vi tilrår at det fastsettes som bankens regnskap for 2015.

I henhold til Forstanderskapets vedtak den 9. desember 2015, avvikles kontrollkomitéen fra og med regnskapsåret 2016.

Bergen, 2. mars 2016

Kontrollkomitéen i Fana Sparebank

Jan Ohldieck

May Britt Tabak

Trine Gravdal Lie

Erklæring fra styret og adm. banksjef iht verdipapirhandelloven § 5-5

Vi erklærer etter beste overbevisning at årsregnskapet er utarbeidet i samsvar med gjeldende regnskapsstandarder og at opplysningene i regnskapet gir et rettvisende bilde av foretakets og konsernets eiendeler, gjeld, finansielle stilling og resultat som helhet.

Vi erklærer også at årsberetningen gir en rettvisende oversikt over utviklingen, resultatet og stillingen til foretaket og konsernet, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risiko- og usikkerhetsfaktorer foretaket står overfor.

Nesttun 31.12.2015

16. mars 2016

I styret for Fana Sparebank

Nils Magne Fjereide
styrets leder

Peter Frølich
styrets nestleder

Jarne Vangen Solheim
styremedlem

Aase Gjemdal
repr. for ansatte

Kjerstin Fyllingen
styremedlem

Asbjørn Reinkind
styremedlem

Lisbet K. Næro
adm. banksjef

#Nærderduer

FanaSparebank

fanasporebank.no

Østre Nesttunvei 1, 5221 Nesttun

Telefon: 03411

E-post: post@fanasporebank.no

Org.nr. 937 896 859